విషయసూచిక

సుప్రసిద్ధమైన
'జే' మార్కు
మిస్కీ ఇంగువ
నే
ప్రతి గృహలక్ష్మియు
సంతోషముతో
యుపయోగించు
చున్నది.

ఎల్ల చోట్లయందును
విక్రయించును.

గోపాల్ జీ
& కంపెని
203 గోవిందప్ప
నాయక వీధి,
మద్రాసు.

బొంబాయి, కుంభకోణం,
మధుర.

GOPAL JEE & Co.
J
BOMBAY MADRAS
THE ORIGINAL
J
MISKY ASAFOETIDA
GOPALJEE

The best
ASAFOETIDA
in the market



పి. కోదండరాం పిళ్లే
(లేటు పి. యస్. పొన్నుస్వామిపిళ్లేవారి కుమారులు)
1854-వ సంవత్సరమున స్థాపితము.
ఉత్తమతరగతి కర్రసామగ్రుల నిర్మాతలు
(పి. యస్. పొన్నుస్వామిపిళ్లే భవనములు)
మీ భవనమును అలంకరించుటకును దానిని ఆకర్షణీయముగ చేయుటకును మీకు కర్రసామగ్రులు కావలయును.
త్వరగా చేసియిత్తుము. నమ్మకమైన పనితనము.
కర్రసామగ్రులను కొనుటకుపూర్వము మాతో సంప్రదింపుడు.
పురాతనమైన, ప్రఖ్యాతిగల కంపెనీ.
39 & 44, ఎస్ప్లనేడ్ వెస్టు; మదరాసు.

శ్రీమత్కన్యకా విజయము
ఉత్తమ యక్షగాన ప్రబంధము. పసుమర్తి కృష్ణమూర్తిగారు రచించినది.
వలయువారు నాలుగణాల బిళ్లలు
"గృహలక్ష్మి కార్యాలయం, ఎగ్మూరు, మద్రాసు"కు పంపునది.

గృహలక్ష్మి ఏజెంట్లు

బాపట్ల: ఎ. జగన్నాధరావు.
తెనాలి: కొమ్మూరి కాశీవిశ్వనాధంగారు, సోల్ రిప్రజంటేటివ్ ఆఫ్ న్యూస్.
మచిలీపట్టణము: పి. సత్యనారాయణగారు, C/o తాడేపల్లి సుబ్బారావు బ్రదర్సు.
మచిలీపట్టణము: ఎస్. బి. లింగమ్, చీప్ ఏజంటు.
హైదరాబాదు: ఎన్. లక్ష్మీబాయిగారు, పెద్దచావిడి, ఆంజనేయులగుడి దగ్గర, 168, సుల్తాన్ బజారు. (మన ప్రాంతపు 1 రూ॥ఉస్మానియా రూ॥ 1-3-0అగును)
నిడదవోలు: తాడిమేటి కుటుంబశాస్త్రిగారు.
తాడేపల్లిగూడెం: కాశిరాజు శ్రీరాములుగారు. [లిమిటెడ్.
జెమ్ షెడ్ పూర్: టి.వి. రమణయ్యగారు, C/o ది ఇండియన్ హ్యూమ్ పైప్ కంపెనీ,
బరంపురం: ఎన్. కె. మూర్తి అండ్ సన్స్.
గుంటూరు: వెల్ కం అండు కంపెని.
సామర్లకోట: ఆరాధ్యుల మూటయ్యగారు, మర్చంటు
పిఠాపురం: ఎం. నూకరాజు, ఆంధ్ర న్యూస్ ఏజెన్సీ.
రాజమండ్రి, విశాఖపట్టణం: ఎ. కృష్ణమూర్తి బ్రదర్సు.
మదరాసు: వై. నారాయణగారు, 364 ఎస్ప్లనేడు. ఆకుండి వేంకటశాస్త్రిగారు.
తణుకు: పడింపల్లి సూర్యనారాయణగారు, న్యూసుఏజంటు.
బెజవాడ: ఆంధ్రా ఇన్ డస్ట్రియల్ స్టోర్సు, బకింగుహామ్ పేట.
పాలకొల్లు: లొల్లా వెంకటరావుగారు.
ఒంగోలు: తాతా జాలయ్య శెట్టిగారు, వర్తకులు.
రంగూను: వి. భగవతిశాస్త్రిగారు, న్యూసుఏజెంటు 244 ఫేర్ వీధి.
చిత్తూరు: వాటంబాటి. వెంకటరమణయ్య శెట్టిగారు 163 బజారురోడ్డు.
సెకండ్రాబాదు: కె. సుందరరావుగారు Cloth Mills Agent. పోగాకుబజారు.
ఏలూరు: బి. విశ్వనాధంగారు.
విజయనగరం: ఇవటూరి సుందరశివరావుగారు.
తిరుపతి: వై. వి. సుబ్బయ్య & కంపెనీ.
నరసాపురం: వై. సత్యనారాయణగారు.
కాకినాడ: పడిమి సూర్యనారాయణగారు.
కొవ్వూరు: కె. సి. చెన్న కేశవయ్యర్.
గూడూరు: సి. సి. సుబ్బయ్య, మర్చంటు.

హిగిన్ బాతమ్ స్టాలులవద్ద దొరకును.

ఇతరచోట్లకు ఏజెంట్లు కావలెను. వివరములకు దరఖాస్తు పంపుకొనుడు.

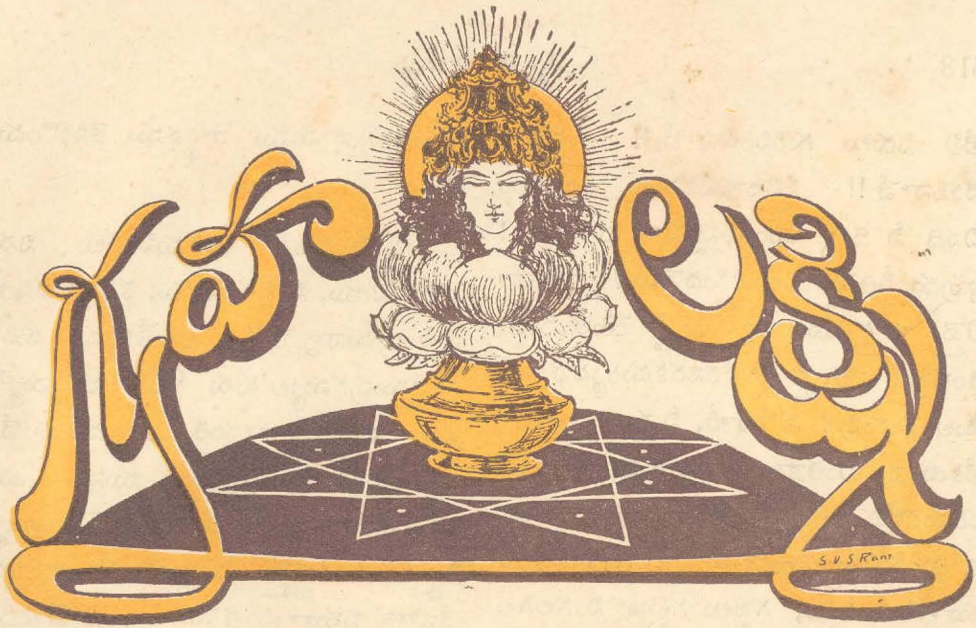


'సింహవాహిని'

శ్లో॥ మాణిక్యవీణా ముపలాలయన్తీమ్। మదాలసామంజుళవాగ్విలాసామ్।
మహేన్ద్రనీలద్యుతి కోమలాంగీమ్। మాతంగకన్యామ్ మనసాస్మరామి॥
చతుర్భుజే చన్ద్రకళావతంసే। కుచోన్నతే కుంకుమరాగశోణే।
పుండ్రేక్షుపాశాంకుశ పుష్పబాణ। హస్తే నమస్తే జగదేకమాతః॥

మాతా మరకతశ్యామా। మాతంగీ మధుశాలినీ।
కుర్వాంకటాక్షం కళ్యాణి। కదంబవనవాసిని।
జయమాతంగతనయే। జయనీలోత్పలద్యుతే।
జయసంగీతరసికే। జయలీలాశుకప్రియే॥

—"కాళిదాసుఁడు."



సంప్రార్థనము

శారదనీర దేందు ఘనసార పటీర మరాళ మల్లికా |
హార తుషార ఫేనరజతాచల కాశ ఫణీశ కుంద మం |
దార సుధాపయోధి సితతామర సామరవాహినీ శుభా |
కారతనొప్పు నిన్నుమదిఁగానఁగ నెన్నఁడుగల్గు భారతీ ||

అంబ, నవాంబుజోజ్జ్వల కరాంబుజ, శారదచంద్రచంద్రికా |
డంబర చారుమూర్తి, ప్రకటస్ఫుట భూషణరత్నదీపికా |
చుంబిత దిగ్విభాగ, శ్రుతిసూక్త వివిక్తనిజప్రభావ, భా |
వాంబర వీథివిశ్రుతవిహారిణి, నన్గృపఁజూడు భారతీ ||

'భాగవతమ్'

ఓ జగన్మాతా,

నీ దయావిశేషమువలన మరియొకతూరి యీ సోదర సోదరీవర్గములతోఁగూడ నీ దివ్య పాదపద్మములను సేవించి యానంద మొందఁ గలుగుచున్నాము కదా! సత్య ధర్మములను నిలిపి తద్విరోధులగు దైత్యుల దండింపఁబూని నీ వెత్తిన శక్త్యాద్యవతారములు సర్వజగద్విశ్రుతములు. వేయేల! నీ యుక్తిచేతనే యీశుఁడు జగదీశుఁడుగా బ్రకాశించుచున్నాఁడు. నీ పాదరేణువే యొకటి విధాతకు విశ్వసృష్టియందు వస్తువ యగుచున్నది. ఇట్టి యనంతమహిమావిలసితవగు నిన్నుఁ దెలియుట కీ మానవు లేపాటివారు!! తల్లీ, ఒకప్పుడు నీ చిద్విలాస ప్రదర్శనములకు రంగభూమియై వెలయుచుండిన యీ పుణ్యభూమియెడ విముఖవై యున్నావేల? అనంతకోటిమూర్తులతో నీ వత్యంత మహావైభవముల వెల్లివిరియఁ జేయుచుంటివే!! పూజ్యసామ్రాజ్యము

తేలి సిరులు గురిపించినావే !! ధర్మము నెరపినావే !! కవిరాజపీఠముల నలంకరిం చినది నీ దివ్య మంగళస్వరూపమే కదా! ఇపుడు సీతవై చెలువొందవేమి? పాంచా లివై భర్తృజనదాస్యవిముక్తి యేల సంపా దింపవు? సత్యవై ఘోరనరకదుర్మదభంజన మేల సేయవు? కౌమారీ, నీ వలసవైతివో? లేకయున్న నింతకాల మిట్లూరకుందువా?!! పరమలోభము, దురహంకారము, పారుఁ బోతుఁదనము మొదలగు దుర్గుణగణము, మూర్తిమంతమై, గజ్జలు గట్టుకొని గలగల మని యానందనాట్యము సేయుచుండెనే!! ఓ చండికా ఁ నీ చెవులఁబడుటలేదా?! నిదు రించుచున్నావా? ఆః కటకటా! మహా త్ములు మోహభ్రాన్తులగుచున్నారు. సత్యము నామమాత్రావశిష్టమగుచున్నది. సాధుపీడ నమే సదాచారమగుచున్నది. ఇట్టి కష్టకాల మున నీ యుదాసీనత చెల్లునా తల్లీ దేవతా మతల్లీ.

అరుగో యిల్లాండ్రు: నీ ప్రతిమూర్తులు: నీ దివ్యపదపద్మములకు నీ రాజనముల బట్టి 'మంగళమే తల్లీ సర్వమంగళాశ్రిత కల్పవల్లీ' అని వీణాద్యాయుధ సురటనములు చెలగ మనోహరముగఁ బాడుచున్నారు. ఆర్యా, ఆ యార్యలయందు, అత్యంతమహిమా స్పదంబైన నీ యంశంబు ప్రతిఫలింపఁ జేయు దువుగాక!! ఆర్యసంతతులై శ్వర్యవంతములై యలరారున ట్లనుగ్రహింపుమో యాదిశక్తీ, యీమహిళారత్నములయం దీ వావిర్భవించి యీ దీనుల మానమర్యాదలను గాపాడి నీ జగన్మాతృనామము సార్థకము జేసికొందువు గాక

ఓ దీనరక్షకీ, ఆగమవిదులు నిన్ను వాణివనియు, నిందిరవనియు, శర్వాణివనియు నుతింపుచున్నారే!! అంతేకాదు మరి!! ఈ 'ముప్పరమ్మల'కును 'మూలపుటమ్మ'వు నీవు. ఇట్టి నీ వావంతదయ దలంతువేని, అజ్ఞానాంధకారబంధురమై యున్న యీ భరతదేశమే మరల తొంటివలె సంస్కృత విజ్ఞానకళావిశిష్టమై తేజరిల్లఁగలదు: దారిద్ర్య దేవతా సమాశ్రితమైన యీ హిందూ దేశమే మరల నానాటి కవిజనవినుతమైన వసుమతియగును!! నిర్వీర్యమై బెండువడి యున్న యీ పేదసీమయే మగుడ నానాటి యనివార్యక్షాత్రవీర్య విలసితంబగు నార్యా వర్తమగును!!

ఓ జగద్ధాత్రీ, దేశకాలపరిస్థితులఁ బట్టి నీ యనంతశక్తి వివిధరూపముల విజృంభించి దేశమునకుఁ బట్టియున్న యీ సంకీర్ణభావ గతిని దప్పించి నూత్నయువోత్సాహము నాపాదింౘవలయునని ఆ పెద్దల యాశయము: నీవు తల్లివై నీ సంతానములకు స్వారాజ్యము స్వారాజ్యతుల్యమగు నీదివ్య బోధామృతము నగ్గుపాలతోఁ బోయుము: ఇల్లాలివై భావ దాస్య బద్ధుడగు పురుషుని సద్విద్యాధనో న్ముఖునిగాఁ జేయుము: సోదరివై సుద్దులు నేర్పుము: "నూత్నయుగ కారకులై వర్ధిల్లి భారతీ స్వాతంత్ర్య సంపాదకులై కీర్తిధనముల నార్జింపుఁడో బిడ్డలారా" యని దీవింపుము.

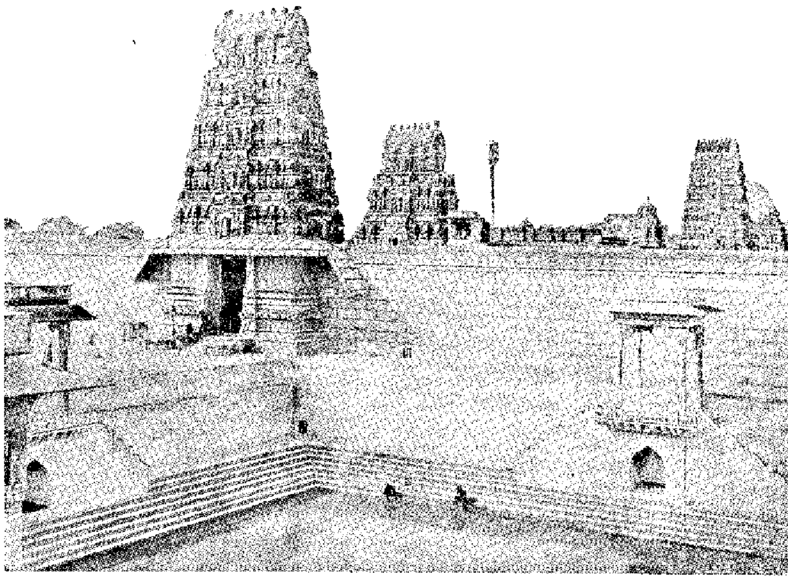
ఓమ్ తత్సత్ !!!

వీరపూజ – దసరా

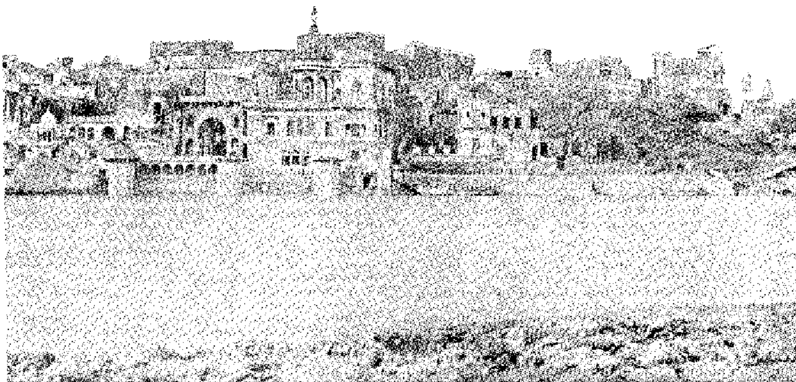
శ్రీమతి వెలిదండి మాడికుడుత్తమ్మగారు

పరమపితయైన ఏకేశ్వరుడగు పరమాత్మ తన సృష్టినంతను భిన్నత్వముతో నింపియుండుటచే తద్భిన్నత్వమునందే ఆయన ఏకత్వమును అనగా ఆయన పితృత్వమును గ్రహించుటే సృష్టికి పరమావధియని మన పెద్దలు అనేక సంవత్సరముల తరబడిగా తపోసాధనల మూలమున గ్రహించి మన కనుగ్రహించియున్నారు. ఆ ఏకత్వమును గ్రహించుట సామాన్యము గాదు. ఎచ్చట జూచినను రాగద్వేషములు, సుఖదుఃఖములు, సంతోషవిచారములు ఈ మొదలగు సంఘర్షణలతోనే ప్రతినిత్యమును మన సంసారయాత్ర నడచుచున్నది. వీటిమూలమున గలుగు మానసిక అశాంతికి మానసిక వికారములకు మేరయుండదు. ఎవరైతే ఇట్టి మానసిక సంఘర్షణలకు అతీతులై మానవ జీవిత పరమార్థత్వమునందు నిశ్చలమైన విశ్వాసముతో తమ జీవితమార్గమును నిష్కంటకముగ నడుపుకొందురో అట్టివారే నిజమైన మానవులనియు, అట్టివారే నిజమైన గౌరవనీయులనియు నేటికిని ప్రతి ఖండమునందును ఏకగ్రీవముగా ఒప్పుకొనబడి ఆదరణమర్యాదలను బడయుచూ ఉత్కృష్టపదవియందు నక్షత్రముల భాతి వెల్గొందుచున్నారు. నేటికిని మన భరత ఖండమున పరమాత్మస్వరూపముగను విదేశీయులచేత గొప్ప ఆదర్శపురుషుడుగను కీర్తింపబడి కొలువబడుచున్న శ్రీరామచంద్రుని వనవాససందర్భమున ఆయన ధీరోదాత్తలక్షణమును వర్ణించుచూ వాల్మీకి ఇట్లు వర్ణించియున్నాడు. "ఒకవైపున తన దీనయైన మాత భూమిపైబడి శరీరస్మృతి రహితయై విలపించుచుండ, ఇంకొకవైపున తన ముద్దులతమ్ముడు హోరుమని కంటికి కడివెడునీరు గార్చుచుండ వేరొకవైపున సమస్త ప్రజలను తన కనుసన్నమాత్రమున నడచుటకు ఆతురులై శత్రునిర్మూలనము చేయుటకు వలపలాడుచు వాపోవుచుండ ఏమాత్రమును తన నిశ్చిత ధర్మసూత్రము నుండి చలించక నిల్చుటకు రాముని కొక్కనికి మాత్రమే సాధ్యమయ్యెను గాని మఱియెవ్వడును ఆ ధర్మసంక్లిష్టమార్గమున బోవుటకు సాహసింపడు." ప్రస్తుతము శత్రుమిత్రులచేతనూ ఒకేవిధముగా పూజింపబడుచూ ప్రపంచమునంతను ఉఱ్ఱూతలూగించుచున్న మహాత్ముని అగ్రస్థానమునకు కారణమేమి? ఆయనయొక్క మానసికోత్కృష్టత, ఎంతటి దూషణములు, ఎన్ని దుఃఖములు, ఎటువంటి విచారములు, ఎటువంటి ఒడుదుడుకులు తన్నెదుర్కొనినను ఈషణ్మాత్రమైన చలించని ఈశ్వరవిశ్వాసముతో హృదయమును మహాసముద్రమువలె పరమ గభీరస్థితియందు నిలుపుకొనుటే మహాత్ములయందు గాన్పించు మహాత్మ్యమునకు కారణము. ఇట్టి శాంతిని, ఇట్టి అంతస్థును పొందుటకు మన కేది సాధనము? పరమేశ్వర సర్వభూతాంతరిత్వమునందుగల ఉత్కృష్టవిశ్వాసమే ఒక్కటైయున్నది.

అవ్యక్తస్వరూపుడైన పరమాత్ముడు ఉత్కృష్ట వ్యక్తులమార్గమున తన్ను దాను వ్యక్తీకరించుకొనుచూ వ్యక్తుడై ప్రపంచ శాంతిని కాపాడుచున్నాడు. అట్టి వ్యక్తులే అవతారపురుషులుగను వీరాధివీరులుగను ప్రపంచమున కొలువబడుచున్నారు. ఇట్టి పవిత్ర ఆదర్శముతోనే కర్మభూమియగు మన భరతఖండమున వారివారి మానసిక ఔన్నత్యము ననుసరించి భిన్నభిన్న రూపములను కొలుచుట ఆచారమైనది. దీనికి తార్కాణములు గీతలయందు గాన్పించును. ప్రతినిత్యమూ మన గృహస్థజీవనమున పండుగలను పేర శ్రీకృష్ణ, శ్రీరామ, నరసింహ మొదలగు ఆరాధనలు జరుగుచున్నప్పటికి ఈ దసరా అనగా దశ అహరములు పది దినములు వీరపూజకొరకు ప్రత్యేకింపబడి విశాలమగుమన భరతఖండమున వేరువేరుగా ఉత్సవములు జరుపబడుచున్నవి. అవియే, శక్తిపూజలనియు, భేతాళపూజలనియు, సరస్వతీపూజలనియు అనేక రకములుగా ఆ పదిదినములు మహాఉల్లాసముగా బాలురు, వృద్ధులు, యావనులు, యువతులు, మొత్తముమీద అందరునూ ఉత్సవములు, ఆరాధనలు, ప్రార్థనలుజేయుచు పండుగలుగా నేటికిని జరుపుట ఆచారమైయున్నది. అదిగాక ప్రపంచమున సాధారణముగా అశాంతికి కారణము దుర్మార్గులైన బలవంతులు సాధులను బలహీనులను హింసించుటయే. అట్టి అశాంతినుండి తిరిగి ప్రపంచము ను ఉద్ధరించెడి మహనీయులెల్లరు పరమ పూజ్యులుగ గొలునబడుట సహజమే గదా. ఒకానొకప్పుడు దుర్మార్గుడైన యొక రాక్షసునివలన మానవులందరూ అలజడినిపొంది దిక్కులేక అల్లాడుచున్న సమయమున మహామాతయగు ఆదిశక్తి ఆ దుష్టుని సంహరించి శిష్టుల అలజడిని మాన్పినందున ఆ మాతను గొలుచుట ఈ దసరా దినములలో ముఖ్యమైన ఆచారమైయున్నది. ఈ ఆచారమే క్రమముగా అజ్ఞానముచే హింసాత్మకముగా ఒక్కొక్కచోట భయంకర పరిణామమొంది, హైందవ జాతీయపతనమునకు కారణమైన వేరు పురుగులలో ఒకటై పరిణమించినది. ఇప్పటికిని సాత్వికారాధకుల ఆశక్తిని పశుబలముతో కూడిన రాక్షస శక్తిగా గాక, సాత్వికబలముతో గూడిన జ్ఞానశక్తిగా అనగా జ్ఞానమునకు మూలమైన సరస్వతీదేవిగా ఆరాధించుట ఆచారముగా నున్నది. ప్రస్తుతమున మహాత్ముని అహింసా ప్రతిపాదకమగు ఆదర్శముగూడ అద్దియే గదా. కర్మవశాత్తు విజ్ఞానము నశించుట వలన పవిత్రాచారములన్నియు నేటికి విషమ పరిణామమును చెందినప్పటికీ, తదుద్దేశము నింద్య మనవచ్చునా. ఆదర్శము నశించి ఆరాధనలే మిగిలినచో నష్టదాయకము. ఎలెక్ట్రిక్ కరెంటు అనేకవిధములైన పనిముట్ల మూలము గాన అనేకవిధములుగా ప్రపంచమునకు ఎట్లు ఉపయోగకరమై అమోఘమైన పనులను జేయుచున్నదో అదేవిధముగా అవ్యక్త, నిరుపాధిక, నిర్గుణమైన పరబ్రహ్మము అమోఘములగు కొన్ని కొన్ని ఉపాధులమూలమున ప్రపంచమునకవసరములగు మార్పులను జేయుచున్నది.



బృందావనము : స్వర్ణాలయము.



మధుర : స్నానఘట్టము



కుమారి పద్మావతీసాలగ్రామ్

ఆ క్రెంటుకు స్వయముగా తన్నుదాను నడిపించుకొను శక్తిలేనందున ఇంకొకరి సహాయమున ఉపయోగింపబడుచున్నది. ఆ నిర్గుణపరబ్రహ్మమాత్రము తన సంకల్పమాత్రము ననుసరించి ప్రపంచమునకు తెన్ను జూపుచున్నాడు. కేవలము ఆ అమోఘశక్తిని వేరుగా ధారణచేసి తెలుసుకోతగ్గవారు తెలుసుకొనుట అత్యుత్తమమే. మొత్తముమీద సాధారణులకు మాత్రము ఏయే ఉత్తమ ఉపాధులమూలమున భగవంతుడు తన అమోఘశక్తిని ప్రపంచమునకు తేటతెల్లముగా వ్యక్తీకరించెనో అట్టి ఉపాధులతో గూడిన ఆశక్తిని ఆరాధించుట అజ్ఞానము కానేరదు. కేవలము డాంబికములతో గూడుకొని ద్వేషమూలమైన నిర్గుణపరబ్రహ్మమును పొందుటకు సోపానముగాక, పతనమునకు మూలమై పరగు ఆరాధనలు మాత్రము పూర్తిగా నిషేధములు, నింద్యములు.

ఇట్టి ఉత్తమవ్యక్తిత్వారాధన ప్రతి మతస్థులచేతను జరుపబడుచున్నది. క్రైస్తవులు క్రైస్తవుని, మహమ్మదీయులు మహమ్మదుని ఇంకా ఆయా మతస్థులు ఆయా మతోద్ధారకులను ఆరాధించుట ఆచారమైయున్నది. కాని మన హైందవమతము మాత్రము అగాధమైన సముద్రమువంటిది. దానియందు అన్నిరకములైన మనుష్యులకు వారివారి మానసిక అంతస్థులనుబట్టి క్రమోన్నతిని పొందుటకు అవకాశమున్నది. అందులకనియే మనవారు చతుర్విధ ఆశ్రమములను ఏర్పరచి, ప్రతివ్యక్తియు ఈ నాల్గు ఆశ్రమములను గడపవలసినదిగా ఏర్పాటుచేసి, వారియొక్క మానసిక వైశాల్యతను గనబరుచుకున్నారు. తక్కిన మతములలో మాత్రము అందరికిని ఒక్కమార్గమే తప్ప రెండవమార్గమునకు అవకాశములేదు. ఇట్టి ఆరాధన పరస్పరద్వేషమునకు హేతువుగాక, పరస్పర సహకారమునకు సాధనమై దురభిమాన నిర్మూలనమునకు గడగినప్పుడే ఆరాధకులయొక్క యుద్దేశము ఆదర్శము నెరవేరును. అవ్యక్తమైన పరమాత్మ వ్యక్తిత్వమూలమున ప్రపంచమునం దగుపరిచిన మానవశ్రేయోభివృద్ధికారణములగు సుగుణపుంజములే ప్రపంచమునకు తరుణోపాయములు. అట్టి అవతారపురుషులను, వీరాధివీరులను, స్మరణజేయుచూ వారి జీవితమార్గమును మన జీవితమందు మిళితపరచుకొనుటే మనకందరకు జీవితోద్ధారకమార్గములలో ఒక్కటైయున్నది. అట్టి ఉద్దేశమును మాత్రము మరువక జాతీయ వీరపురుషారాధనలను గావించుకొనుచూ తద్వారా మానసిక పరిపక్వావస్థను పొంది మన జీవితలక్ష్యమును పొందుటకు ప్రయత్నింతముగాక!!

మేలుకొలుపు

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

చిత్తమును విత్తమును మనజీవితమును బట్టిచూచినచో క్షణభంగురములు
కావగారాదు యమునకు గరుణలేదు ధర్మమును వేగజేయుడో ధనికులార!

విజయుని జమ్మియాత్ర

శ్రీమతి జూలూరి తులశమ్మగారు

పదిదినములు తక్కువగాపదిరెండగు నెలలునిండె; పదిలపడకనా
మదితాప మార్పవేగమె కదలుము శత్రువులఁబోరఁ గ్రన్ననవిజయా.

ఆనరనాథుపజ్జ సభ నందరుఁజూడ విలగ్నవేణితో
దీనతతో కసఁగృశతదీరి వడంకెడు దేహయష్టితో
మాననిలజ్జతో వెఱపుమై చలియించు దృగంచలంబుతో
నేనొకదాసిభంగి యట నిల్చినఁజూడరె యేవు రర్జునా.

పుట్టితి నగ్నికుండమునఁ భూపతి పాండుమహీశు కోడలై
మెట్టితిఁ గౌరవాన్వయ మమేయగుణాఢ్యులరైన మీకునే
పట్టపురాణినై హరికిఁబాయని కూరిమిచెల్లెలై యిటుల్
కట్టడి దైవవృత్తములఁ గారియనొందుట మేలె యర్జునా.

సింహావిక్రమకళా శ్రీగల్గనేమిపో పోటరితనమంత పొందకున్న
ఉత్తమక్షత్ర సముద్భూతినేమిపో చిత్తకాఠిన్యంబుఁ జెందకున్న
అక్షయతూణీర మందిననేమిపో అనదలయిక్కట్టు లరయకున్న
కోదండపాండిత్య కుశలతనేమిపో పరులనుఁబరిమార్చ నెఱుఁగకున్న

బన్నములనెన్నొపడి పరాభవముసైచి జీవితంబెల్ల జింతలంబోవ నిపుడు
ఆఁడుదానను దుఃఖంబు నాపలేక బడితి నీకాళ్లసైరింపు భవ్యచరిత.

సత్యోల్లంఘనభీతి మత్స్యపతివేశ్మద్వారమున్ గాచియున్
ప్రత్యేకంబుగమార్చి రూపగుణశుంభద్రాజ చిహ్నంబుల
న్నత్యంతంబుఁజరించు మిమ్ముఁగని యే నా చింతలందూలుచు
న్నిత్యంబుంబడుపాట్లుగాంచి విజయా నీవింకసైరింతువే.

పరిభవానలశిఖల సంతప్తమైన నాదుమది నెప్పు డార దీ ఖేదవహ్ని
శత్రుసంతతి శరవృష్టి సమయజేసినపుడె చల్లారిసుఖియించు టనఘచరిత.

పలుమరుమాటలేల జని బాహుపరాక్రమ దర్పమేర్పడన్
గలననఁబోరి శత్రుచయగర్వ మఖర్వముగా నొనర్పు మం
తలు తలపోసిపల్కితిటు ధాత్రిననుంబలె బన్నమందనే
పొలఁతులుగల్గఁ బోరుచుపోక యిటాడితి పోయిరమ్మికన్.

అన్నలకెల్లఁదెల్పు మడియాసల పొద్దుబొకార్పలేవునా
విన్నపమాలకింపు మవివేకియటంచుఁ దొలంగబెట్టకన్
గ్రన్నన మాధవుం గలిసి కార్యగతుల్ దగదెల్పి యుద్ధసం
పన్నతశత్రుసేనల నసారపరాక్రమలీలఁ ద్రుంపుమా.

జమ్మికివలగొని నతులను
మమ్మాఁ గొనరించి విజయ ముదమున శరముల్
గొమ్మికతప్పదు విజయము
నమ్ముము మద్వచనముల ధనంజయ నీవున్.

శారదాసంస్తుతి

శ్రీమతి కల్వాల పార్వతమ్మగారు

చదువుల వేలుపురాణీ మదినిన్నునె గొలుచుచుండి మామక హృత్కం.
జదలమునందు మరాళీ మదవాహనగాణి బ్రహ్మమానసవాణీ
జగదాధారము సర్వము నిగమాధారంబు జగము నీరజునాధా
రగము నిగమంబు లతఁడును తగభవదాధార మెన్నెదరుగదె బ్రాహ్మీ.
నీనాధుఁడు నీకొమరుఁడు నీనునుజిగియంచవాజి నీనిగమసఖుల్
నీనాధుని పితృభ్రాతయు నీనయతత్త్వంబు జగమునిత్యమునేలున్.
నమియింతు నీదుమృదుపద విమలారుణ తరుణకమల విస్తృతమాధ్వీ
సముపేతపీఠికను నెద నమరాళినుతాత్మపాద హారితవిషాదా.

హనుమత్సందేశము

శ్రీ లక్ష్మి సరస్వతులు

గీ. రామరామాయటంచు నారమణినిన్ను చింతసేయుచునుండెను స్వాంతమందు
భక్తిభావంబులుప్పొంగ భక్తివరద కావఁగారాదొ? శ్రీరామకరుణగల్గి
సీ. ఇంతింతయనరాని యిడుమలఁగుడుచుచు సుదతీలలామంబు స్రుక్కుచుండె
నిద్రయెఱుంగక నీనామభజనంబె పలుమారు భక్తితోఁబలుకుచుండె
ఆనాఁడు లక్ష్మణునాడిన కఠినోక్తు లెంచియెంతేనిఁ దపించుచుండె
మునుజన్మమందు చేసిన పాపఫలమంచు నెదలోఁ గృశించి దుఃఖించుచుండె
గీ. ఏమిచెప్పుదు సతిమాట రామచంద్ర మేననెట్టులొ ప్రాణంబు మిగులఁజేసి
నిన్నుఁజూచెడు నాసతో నున్నదచట జాగుచేసిన నేమౌనొ? చంద్రవదన.

ఆంధ్రమహిళామహాసభ

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

మన భారతదేశమున నూతనముగా బయలుదేరిన వివిధోద్యమములలో మహిళోద్యమమొకటి. ఈ యుద్యమఫలితముగా స్త్రీలు తమ యవిద్యను తమ అసహాయతను, తమ హైన్యమును, తమ దాస్యమును తెలిసికొని వానినుండి విముక్తి నొందుటకై తీవ్రమగు కృషిసేయుచున్నారు. సంఘములు స్థాపించుట, సభలు జరుపుట రాయబారములు వెడలుట మున్నగు యత్నములన్నియు నీకృషిఫలితములె. గెలుపుకంటె యోటమియే యధికముగా నున్నను ప్రతిసంవత్సరము స్త్రీలకు సంబంధించిన బిల్లులు భారతశాసనసభలోను రాష్ట్రీయశాసనసభలోను ప్రతిపాదింపబడుచుండుటయు నీయుద్యమఫలితమె. స్థానికసంఘములలో నేమి చట్టసభలలో నేమి, రాజ్యాంగవ్యవహారములలో నేమి, స్త్రీలకు ప్రాతినిధ్యము లభించుటయు నీయుద్యమఫలితమే. ప్రయోజనము మాట యెట్లున్నను భారతస్త్రీలయందు గలిగిన యీ పరివర్తనమువలన స్త్రీలది గూడ యొకసంఘమనియు వారి కష్టనిష్ఠురములు గూడ పరిశీలింప దగినవనియు, దొరతనమువారును, దేశీయులును గూడ గుర్తించిరని నిస్సంశయముగా జెప్పవచ్చును.

స్త్రీలలో గల్గిన యీ సంచలనము కారణముగా స్థిరమగు భారతమహిళాసంఘమొకటి యేర్పడి ఆ సంఘము పక్షమున ప్రతిసంవత్సరము అఖిలభారతమహిళాసభలును, వాని కనుబంధముగా రాష్ట్రీయసభలును, వానికి లోబడి జిల్లాతాలూకాసభలును జరుగుచున్నవి. యావద్భారతదేశమునను నీవిధముగా తాలూకాసభలు మొదలుకొని రాష్ట్రీయసభలవఱకు జరుగుచుండుటచే నఖిలభారత మహిళాసంఘమువారు అఖిలభారతస్త్రీజనాభిప్రాయమును గ్రహించి తదనుగుణ్యముగా ప్రయత్నములు సలుపుటకీసభ లెంతయు దోడ్పడుచున్నవి. కాన యావద్భారతస్త్రీజనాభిప్రాయమును గ్రహించుటకీ సభ లత్యంతావశ్యకము లనుట నిస్సంశయము.

మన ఆంధ్రదేశమున గూడ అఖిలభారతమహిళాసంఘమువారి నిబంధనలకు లోబడి యేడు రాష్ట్రీయసభలు జరిగినవి. జిల్లాసభలును అందందు తాలూకాసభలును జరుగుచున్నవి. కాన అఖిలభారత మహిళాసభవారి యుద్దేశము మన తెలుగునాట పూర్తిగా సఫలమగుచున్నదని చెప్పవచ్చును. కాని యేండ్లు గడచినకొలది మన యాంధ్రరాష్ట్రీయమహిళాసభ స్త్రీల నధికముగా నాకర్షించి విస్తరిల్లుటకు మారుగా అనాదరమునకు గుఱియయ్యెడి సూచనలు కాన్పించుచుండుట యోచింపదగిన విషయము.

ఇందులకు కొన్ని కారణములున్నవి. అఖిలభారతమహిళాసభ యొక్క కార్యక్రమము ఆంగ్లమున జరుగుచున్నది. సంఘము వివిధ ప్రాంతములకు సంబంధించిన దగుటవల్లను, ఇంగ్లీషు రాజభాషయై దేశమునందలి సమస్త

వ్యవహారములందే జరుగుచుండుటవల్లను, కేంద్రమహిళాసంఘముయొక్క కార్యక్రమముగూడ నట్లు జరుగుట తప్పని సరియైనది. ఈ హేతువువల్లనే వివిధరాష్ట్రీయములకు జెందిన స్థాయిసంఘసభ్యురాండ్రను గూడ నాంగ్లభాషవచ్చిన వారిని మాత్రమే నియమించుచున్నారు. యావద్భారతవిషయ మగుట వలన నిట్టి యేర్పాటు లవసరమే కావచ్చును. కాని అవసరమును బట్టి మితముగా నుపయోగించుకొనవలసినఈ భాష యొక వ్యామోహ కారణమై యింగ్లీషు వచ్చినవారినే ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షురాండ్రుగను, సభాధ్యక్షురాండ్రుగను, కార్యనిర్వాహకురాండ్రుగను నియమించుట పరిపాటియైనది. మన రాష్ట్రమునందు జరిగిన యేడు రాష్ట్రీయసభల వృత్తాంతమును తిరుగవైచితిమేని యాంగ్లభాషాపరిచితిగలవారి చేతిలోమాత్రమే రాష్ట్రీయసభ యెట్లు నడుపబడుచున్నదియు విదితము కాగలదు.

అఖిలభారతమహిళాసంఘము: భారత నారీమణుల యాదరమునకు పాత్రము కావలయు నన్నచో నీయాంగ్లభాషావ్యామోహమును వీడవలయును. దేశభాషలకు ప్రాముఖ్యత నీయవలయును. వారి నిబంధనలు, వారి వార్షికనివేదికలు, యెప్పటి కప్పుడు వారు చేయుచున్న యెల్లకార్యములు, దేశభాషలలో ప్రచురపఱచుచుండవలయును. ఈ విధముగా అఖిలభారతసభతో స్త్రీలకు సంబంధము కలుపవలయును.

కడచిన యేడు రాష్ట్రీయసభలలో మూడు సభలకు నేను క్రమముగా హాజరైతిని. ఆమూడు సభలలోను, మాకు తెలుగు నిబంధనలు కావలయుననియు, తెలుగు నివేదికలు కావలయుననియు, నఖిలభారత మహిళాసంఘముయొక్క స్వరూపమును మేము తెలిసికొనవలయుననియు, స్త్రీలు కోరిరి. కాని వీరి కోరిక తీర్పబడలేదు. ఈ కారణముచే కేంద్రసంఘముయొక్క యేర్పాట్లు పూర్తిగా తెలిసికొనజాలక యాంగ్లభాష మరుగున నేవియో రహస్యములు జరుపబడుచున్నవనియు, నవి మాకు తెలియలేదుగదా యనియు స్త్రీలు అసంతృప్తిని వెల్లడింప జొచ్చిరి. స్త్రీలలో నిట్టి భావము వ్యాప్తి గాంచుట రాష్ట్రీయసభలకు క్షేమముగాదు. అవసరమగు సందర్భములందు యింగ్లీషు నుపయోగించుకొనవలయును గాని దానికధిక ప్రాముఖ్యత పనికిరాదు. వీరే సభావ్యవహారముల కర్హులనియు, నితరు లసమర్థులనియు భావించుట పొరబాటు. ఈ భావమిప్పటికే స్త్రీలలో వ్యాపించియున్నది. ఇది యింకను ప్రబలవిచ్చుట రాష్ట్రీయసభకు నష్టకరము. అఖిలభారతస్థాయిసంఘమునుండి వచ్చిన ప్రతి చిన్నవిషయము గూడ తక్షణమే దేశభాషలలో పరివర్తితమై యిది దేశభాషలోనే జరుగుచున్న దనునటుల భావించునట్లుగా రాష్ట్రీయకార్యములు నిర్వహింపబడవలయును. ఇదియొక ఆంధ్రరాష్ట్రమును గూర్చిన విషయమే గాదు యెల్ల రాష్ట్రీయసభలందును జరుగవలసిన పద్ధతి యిదియే. అఖిలభారతమహిళాసంఘముని

పేరుబెట్టుకొని యఖిలభారతస్త్రీలకు సుపరిచితమగు దేశభాషలో తెలియపఱుపబడదేని యఖిలభారతసంఘ మెట్లు స్త్రీల యామోదము బడయును? కాన యీ విషయమును నఖిలభారతమహిళాసంఘమువారును, రాష్ట్రీయసభలను నడిపెడువారును ముఖ్యముగా గుర్తించి సభావ్యవహారములను దేశభాషలలో నడపుట ధర్మము, ముఖ్యము. శ్రేయస్కరము.

రాష్ట్రీయమహిళాసభ అఖిలభారతమహిళాసంఘమునకు లోబడినది. కావున రాష్ట్రీయసభ చేసెడి తీర్మానములన్నియు సాధారణముగా కేంద్రసంఘమువారి సూచనల ననుసరించియుండును. మఱియు నీసభ యొక్క యుద్దేశము విద్యాసాంఘిక విషయములను విచారించుట మాత్రమే. తదితర విషయములు వాని కప్రస్తుతములు. కాన వాని నది ప్రస్తావింపకుండుటయు యుక్తమే. కావున నాంధ్రస్త్రీల (రాష్ట్రేతరాంధ్ర స్త్రీలతో సహా) నెల్లర నొకవేదికపై జేర్చగల యావదాంధ్రమహిళాసభ యొకటి జరుపబడుట యావశ్యకము.

ఈ విశాల భారతవర్షమునందు ఆంధ్రులదిగూడ యొక ప్రత్యేకజాతి. విశిష్టమగు తమభాషను, తమ సాహిత్యమును, తమ కళాపరిశ్రమలను,తమ యాచారసాంప్రదాయములను, తమచరిత్రమును, తమ జాతీయతను నిలువబెట్టుకొనవలసిన బాధ్యత యాంధ్రులది మాత్రమే. వీనితో నితరరాష్ట్రీయులకు ప్రసక్తిలేదు. ఆంధ్ర మహాజనసభ చేయుచున్న కార్యమిదియే. సభకు ఆంధ్రస్త్రీల విషయమై విశేషముగా విచారించుటకు ఉవకాశము లేదు. కాన దీనిని విచారించుటకు ప్రతి సంవత్సరము జరిగెడి రాష్ట్రీయమహిళాసభతో బాటు యావదాంధ్రమహిళాసభయు జరుపుట యావశ్యకమై యున్నది.

తెలుగు యువిదల ప్రాచీనచరిత్ర సామాన్యమైనది గాదు. రాజ్యముల పాలించుట యందేమి, రాజ్యతంత్రముల నడపుటయందేమి, కావ్యముల విరచించుటయందేమి, శాస్త్రముల పరిశీలించుటయందేమి, పరమార్థ విచారమునందేమి, సర్వవిషయములందును నాంధ్రస్త్రీలు విఖ్యాతిగడించి యున్నారు. వీరి సంస్మరణ మాంధ్రమహిళామణుల కాదర్శపాత్రమై తనరారగలదు. ప్రాచీనాంధ్రేతిహాసమునందే గాక వర్తమాన యుగమునను నాంధ్రస్త్రీలు ముందంజలోనే యున్నారు. మత సంఘ రాజకీయార్థిక విద్యాది సమస్త విషయములందును నాంధ్ర రమణుల విద్యావివేకములు, త్యాగసాహసములు గణనీయములై యున్నవి. ఎన్ని సుగుణములున్నను ప్రత్యేకరాష్ట్రము లేకుండుట ఆంధ్రజాతికి గొప్పకొఱత. ఈ విషయమై యాంధ్రమహాసభ జేయుచున్న ప్రయత్నమున కాంధ్రమహిళామణుల కృషియు తోడ్పడెనేని యాంధ్రుల చిరసంకల్ప మీడేరగలదు. కాన ఆంధ్రరాష్ట్రీయమహాసభలతో బాటు ఆంధ్రమహిళాసభలును జరిగెనేని సమంజసముగా నుండగలదు.

ధీమతులగు సోదరీమణు లీ విషయమును సమాలోచింతురుగాక !

సంసార గోష్ఠి

శ్రీమతి తాయి జయలక్ష్మిగారు

'ఇదుగో తలుపు.'

'...... . ..'

'నిన్నే తలుపు.'

'.. .. ..'

'ఏం-నిన్నే-ఏం జేస్తున్నావు. తలుపు తీయి' అన్నాడు బిగ్గరగా సూర్యనారాయణమూర్తి.

'ఆఁ—వస్తున్నా.'

'ఎంతసేపు? కాళ్లు గాలుతున్నాయి.'

'అందుకనే వస్తున్నా' అని తలుపు దెరచింది అనసూయ.

'పిలవంగానే తీయలేవు తలుపు కాళ్లు నెత్తి మాడుతుంటే.'

'...............'

'సమాధానం జెప్పవేం. అల్లా చూస్తావు.'

'........ ......'

'చెవుడొచ్చిందా యేం' అని దగ్గరకుబోయాడు కళ్లెరుపు జేసుకొని.

'ఏం జేయమంటావు మరి మడిగట్టుకుంటే.'

'తలుపు తీయటానికేం.'

'తిరగమోత వేస్తున్నా-మాడిపోతే ఓ చిన్న యుద్ధం అవుతుందిగా మనింట్లో.'

'అదిమాడితే నీ వీపూ మాడుతుంది' అన్నాడు నవ్వుతూ.

'మనకున్న ప్రయోజకత్వం అదేగా.'

'నోరు మూయి.......'

'మడి గట్టుకున్నాగా.'

'నాన్సెన్సు. నీకు గాదూ చెప్పటం.'

'అబ్బో, ఫస్టు ఫారానికే యింత యింగ్లీషు' అంటూ చక్కాబోయింది వంటయింట్లోకి.'

సూర్యనారాయణమూర్తి చొక్కా విప్పేసి ఆలోచిస్తున్నాడు కుర్చీలో కూర్చొని. నాలుగు తెలుగు ముక్కలు చదువుకుందో లేదో దీనికి పెద్ద గర్వం చదువుకున్నదాననని. నేను వట్టి మూర్ఖుణ్ణి అనే యిది అనుకోవటం. చదువుకున్న పెళ్లాం గావాలి అంటారు కొందరు. ఉంటే యిల్లాగే వుంటుంది గాబోలు. ఛీ! పిచ్చి! నా ప్రథమభార్య చదువుకున్నది గాదూ !!

కాస్త గృహలక్ష్మి, భారతి చదువుతున్నదో లేదో, నేను విద్వాంసురాలననే,...... ..ఉన్నవూరూ, కన్నతల్లి ఓమోస్తరని చెప్పేవాళ్లు వెర్రివాళ్లుగారు. స్వగ్రామాన్ని వదిలేశాను యిది వచ్చిం తరువాత. కాస్త దీనికి సందిచ్చేటప్పటికి నెత్తి కెక్కుతోంది. మూడోపెళ్లి గదా అని మూకీభావం వహిస్తున్నాను. నలుగురు తిడతారని.........

'వంట అయింది.'

'...... .. ...'

'మిమ్మల్నే. వంట అయిందండీ.'

'ఏంజేశా వన్నంలోకి.'

'కాయ, కూర, పులుసు.'

'ఏం కాయలు. నీ తలకాయా.'

'కనుక్కున్నారే మీరు నిజంగా మీతలకాయే.'

'గాడిదా! ఒళ్ళు పగులుతుంది.'

'ఎందుకంత కోపం మీకు. అనపకాయ తల కాయ తలకాయవైపు నాది అన్నారుగా మీరు నిన్న కోస్తూ.'

'..... ..'

'ఇంత మరుపు అయితే యెలాగండీ ... .సరే గాని మడిగట్టుకోండి త్వరగా.'

'పోవాలా యేమిటి వరలక్ష్మమ్మగారింటికి.'

'మేము చీట్లు ఆడుతు చుట్టలు తాగంగా.'

'పొడుం బీలుస్తారా మరి.'

'కాదు గంజాయి.......'

'నోరు మూయి' అంటూ చివాలునలేచి చెంప మీద గొట్టినాడు సూర్యనారాయణమూర్తి నెమ్మదిగా, అంటే తగిలీ తగలకుండా.

అనసూయ కళ్లనీరుగారుస్తూ గోడనానుకుని నిలబడ్డది. కుమిలిపోతోంది లోపల. అనేక ఆలోచనలు తట్టాయి మనస్సులో. భార్యలపై యింత అధికారముంది గాబోలు భర్తలకు అని అనుకుంది

'పో, వడ్డించు త్వరగా.'

'.. .. ..'

'నిన్నే పోవే.'

అనసూయ మాటాడకుండా పోయింది వంట యింట్లోకి.

సూర్యనారాయణ సావిట్లో గోడనున్న పటాన్ని చూస్తున్నాడు. పాపం. యిది బతికివున్న రోజుల్లో ... ..అమాయకురాలు నా గొడవే బట్టేదిగాదు. దానికి ఎంతసేపూ తులసిపూజలు, దానధర్మాలు దప్ప. .. ...చచ్చిపోయినవాళ్లే మంచివాళ్లు యెపుడూ! అని అనుకుంటున్నాడు.

'వడ్డించాను. రావచ్చు'

'... ....'

'ఇంకోతడవ జెపితే తంటా గాబోలు.'

సావిట్లోకి వచ్చి చూసింది ఆయనగారి స్థితి. పటాన్ని జూడడం, పెదవి విరుచుకోవడం .....

'ఆవిడెంతమాత్రం బ్రతకనిచ్చారు సరిగ్గా. చచ్చిపోయిం తర్వాత యేడిస్తే యేంలాభం. బతికివున్నప్పుడేమైపోయిందో యీ ప్రేమ.'

'ఇక చాలు. ఆపు నీ గ్రంథము. ప్రేమ అంటే యేమిటో తెలుసు నీకు.'

'ఎబ్బే నాకేం తెలుసు .. ..కాళిదాసంత పండితులాయను మీరు.'

'ఆఁ అవును. ప్రేమగలవాఁడైతే పెళ్లాన్ని యెందుకు వదిలేస్తాడు.

'ఆలోచనలేకుండా చేయటానికి మనంత మూర్ఖుఁడు గాదు లెండి ఆయన'

'సౌదామిని అంత పండితురాలవు గాదూ నీవు. మొదట కాళిదాసు మాత్రం మూర్ఖుఁడు గాదా మరి.'

'ఆ గొడవంతా యెందుకు లేండి మనకు... .. చెప్పిందానిలో యిదన్నా కాస్త జ్ఞాపకంవుంది. పదార్థాలు చల్లారిపోతున్నాయి. 'చల్లారినయేని చవులుగప్పు" అన్నాడు శ్రీనాథుఁడు కాశీఖండం లో, రాఁడి త్వరగా.'

సూర్యనారాయణమూర్తి వచ్చి కూర్చున్నాఁడు పీటమీద. తిఁటానికి ప్రారంభించాడు గబాగబా

'కొంచెం నెమ్మదిగానే తిందురూ. లగ్నం మించిపోవటంలేదు.'

'...... .. .. ..'

'మీకే జెప్పేది.'

'పోయి. పెరుగుబొయ్యి.'

'అపుడేనా–? పెరుగులే దివ్వాళ.'

'ఎందుకనీ'

'పనిజేసేది రాలేదు.'

'రాకపోతే.'

'తెప్పించలేదు.'

'పనిజేసేదాన్ని కోప్పడాలి మరి.'

'నేను కోప్పడలేను. మనం యిచ్చే రూపాయి డబ్బులకు అంత కోప్పడాలా యేమిటి... ..మ్మిస్టి రూపాయి కూలి చేసుకుంటే సంపాదిస్తారు వాళ్లు. హరిజనులంటు దయగావుండాలట'

'సరే దయగావుంటే నెత్తికెక్కుతారు. చూడు మనింటిపక్కనున్న ఓర్సీలుగారి భార్య యెల్లా అధారిటీచేసి పని చేయించుకుంటుందో పనివాళ్ల చేత.'

'బాబో. ఆ పోలిక నా కక్కర్లేదు లెండి. పోసేదా మరి మజ్జిగ'

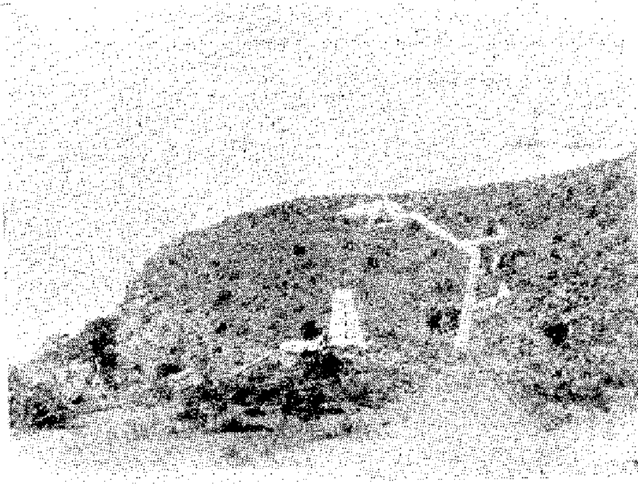
విసుగుకుంటూ అన్నం తిన్నాడు. వాకిట్లోకి వచ్చి కూర్చున్నాఁడు కుర్చీలో. అతివేగంగా భోజనంజేసి అన్నీ సర్దుకొనివచ్చింది అనసూయ.

'మంచి తాంబూలములేని భోజనము' అన్నాడు.

'సంతతిలేని గృహమో' అన్నది.



శ్రీమతి చందాబాయ్



శోభనాచలపతి దేవాలయము : ఆకిరిపల్లి



జగన్నాథాలయము : పూరి

'ఏదీ అంతాపాడు—ఆపద్యం . ...సరేగాని యెల్లావస్తాయి యిలాంటి పద్యాలు నీకు.'

'చదువుకుంటే.'

'నేను చదువుకోలా మరి.'

'ఇప్పుడు చదువుకోండి చూద్దాం'

'ఇంకా యిప్పుడేం వస్తుంది . .. ...అయినా ఆడవాళ్ల దగ్గర చదువుకోనా.'

'ఆఁ రాకేంజేస్తుంది? జగ్గకవి, మల్లినాధసూరి యెప్పుడు చదువుకున్నారు'

'పెళ్లాం కాపరానికి వచ్చింతర్వాత.'

'మరింకేం. యెలా తెలిశాయి మీ కివి.'

'ఓతడవ చెప్పావుగా నీవు'

'ఆఁ మరచిపోయాను.'

'మరి మరుపు నీకా, నాకా?'

'సరే గానీండి. మీ డబ్బుకు తగిన చదువుంటే యెంతో బాగుండేది. బంగారానికి వాసనున్నట్లు .. ..'

ఇంకేం. నీవు రాచుకునే నూనెలో వేయిబంగారం'... ..నాకు చదువులేకపోతే మరేం లోటు లేదు. చదువుకున్నప్పటినుంచీ అడ్డమైనవాళ్ల కాళ్లూ పట్టుకోటమేగా! .. ..అదిగాకుండా ధనముంటే సర్వమూవున్నట్టే. ఐశ్వైర్యబలముంటే అన్నీ సాధించవచ్చు అందరూ భయపడతాదు. * అందుకనేగా భీష్మాదులు, దుర్యోధనాధులు ద్రౌపదిని మానభంగం జేస్తుంటే చూస్తూ వూరుకున్నారు. చదువుకున్నదానివిగా! ఆ శ్లోకాలు రావు నీకూ.'

'నేను సంస్కృత భారతం చదవలా.'

'మరి మూలం చదకుండేనా భారతాన్ని గురించి చెప్పుతావు.'

'నేడీయన ప్రసంగంజూస్తే వింతగావుంది' అనుకుంది మనస్సులో.

'మూలాన్ని అనుసరించి వ్రాసిందేగా' అన్నది.

'అనువాదంలో భేదముంది.'

'ఎక్కడ?'

'చాలా చోట్ల.'

'ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణంలో వుందా.'

'పూర్తిగా ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణం జరగలేదని నీవు చదివే గృహలక్ష్మిలో వ్రాశారే! దాన్ని జరిపి అంటున్నావు గాబోలు'

'అవును. మీరు చదివారా మూలం.'

'లేను. మీబోటి విద్యావతులు చెప్పుకుంటుంటే విన్నా.'

'ఏమని?.'

'జరిగిందని.'

'చెప్పండి చూద్దాం'

'ప్రొద్దుబోయింది. యింకోమారు చెపుతాను.'

'ఆంధ్రభారతం అన్నా చదివారా?!

'కొంచెంగా ఆదిపర్వం.'

'సప్తమాశ్వాసం చదివారూ?.'

'ఆఁ చూచాను. ఏం?'

'ఈ పద్యం జదివారూ.'

'చెప్పు చూద్దాం'

చం॥ 'నెఱికురులుఁ విలోలసిత నేత్రయుగంబును
నొప్పులొల్క వా .. .. ..
...లతాలలితాంగి......విలాససంపదఁ.
ఆ. ౭-ప. 73

'ఇదేమిటి నెఱికురులు అని వుండాలిసింది యిల్లా వుందేం. తప్పుగాదూ. లతా..... ఏం చెప్పుతారూ. లతవలె .. ..

'సరే......ఓహో. ఆ పండితుఁడు వ్రాసిన టీకచూచి అంటున్నావేం. అది తప్పు. యిల్లాగే వుండాలి .. ..నెఱికురులు అంటే వక్రములైన వెంట్రుకలు.'

* "బలవాంశ్చ యథాధర్మం లోకేపశ్యతి పూరుషః ధర్మవేలాయాం భవత్యభిహతః పరః। నవివేక్తుం చతే ప్రశ్నమిమంశక్నోమి నిశ్చయాత్." (సంస్కృత భారతం—ఐశ్వైర్యబలం)

'నెఱిగుఱులు - సాధువు. ఇది కర్మధారయసమాసంగాన 'క' 'గ' అయింది.

"సూ" పరుషావాస్వరూపేః ప్రథమాంతో పరిసితాః। కాకా సంబోధనేచా పిహ్యన్యయే కర్మధారయే। అచేతనార్థకేశబ్దే' అని శృంగారభూషణంలోవుంది, తెలిసిందా. ఇక లతను.....

లతా లలితాంగి - ప్రియంగువలె మనోహరమైన దేహం గలది.

'శ్యామాతు మహిళాహ్వయా। లతాగోవందనీ గుద్రాప్రియంగుః ఫలినీఫలీ' అని అమరం. అన్ని లతలలో ప్రియంగులత స్త్రీదేహమున కత్యంత సదృశం. మేఘసందేశంలో 'శ్యామాస్వంగం చకితహరిణీ ప్రేక్షణే దృష్టిపాతం' అనివుంది. 'కృత్వాశ్యామా విటపసదృశం స్రస్తముక్తం ద్వితీయం' అని మాళవికాగ్నిమిత్రం.

ఇంకా ప్రియంగువు గంధపొడికిని, కలపమునకు నుపయోగిస్తుంది. చూడు ఋతుసంహారంలో.

'ప్రియంగు కాళీయక కుంకుమాక్తం స్తనేషు గౌరేషు విలాసినీభిః। ఆలిప్యతే చందనమంగనాభిర్మదాలసాభి ర్మృగనాభియుక్తం' అని కాళిదాసు ప్రాశాడు. దీనికిగల పరిమళమును నొక సాదృశ్య కారణము. ఇన్నివిధముల సదృశల సంఘటిల్లుట బట్టియే దీనికి మహిళా నామంగలిగిందని నిఘంటువులోని 'మహిళాహ్వయా' అను నామము చెప్పక చెప్పుతున్నది. కాబట్టి యిట్టిచోట్ల 'లతా' శబ్దానికి సాధారణలత యనిగాక 'ప్రియంగువు' అని అర్థము చెప్పాలి అది మహాకవి హృదయానుగుణము .... ఏం అంతేనా! తప్పు జెప్పానా!! తప్పు అయితే మీ పండితులను అడుగు. ఏం చెప్పుతారో !!

'ఎప్పుడు చదివారూ మీరు యివన్నీ .....ఆరు నెలలనుంచీ చెప్పారు గారేం. యింట్లోనే చదువుకునేదాన్నిగా' అన్నది ఆనందంతో.

'ఎబ్బే నాకేం వచ్చు. పట్టి మూర్ఖణ్ణాయను. అంటూ చొక్కా తొడుక్కొని చక్కాబోయాడు' వక్కలాకులు మెక్కుతూ.

అనసూయ ఆశ్చర్యపడుతూ నిలబడ్డది కొంచెం సేపు. 'నివురుగప్పిన నిప్పు' అన్నది. వాకిట్లోకి జూచింది. మా 'సంసారగోష్ఠి యెవరైనా విన్నారేమోనని, నవ్వుతారేమోనని... ..వెంటనే లోపలికి బోయింది నవ్వుకుంటూ.

—.o—

'గూగులు'

శ్రీమతి గంజి అన్నపూర్ణగారు

ఎక్కడి గువ్వవమ్మ! మదియేలనటుల్ కదుఁకుందికూయ, నీ
చక్కని యాకృతుల్ వినయచాయలు మాయునుగాదె తల్లి! చూ
డక్కడ నొప్పివచ్చు, మరి యంతయు కంపితమొందుమేను, గూ
డక్కడ నున్నదే! త్వరితమెక్కవె! గూగులు మానుమాచెలీ!
కొట్టెన? నీమనోహరుడు కోపగతిన్ నెటులైనపోయెనా?
నట్టడవిన్ నినున్ విడచి నాధుడు శూలవనిన్ తలంచకన్
ఎట్టిడివాడటమ్మ నినుయిట్టు లఘాతమునందు ద్రోసెనా?
కొట్టెడివారలన్ వినవె! కోమలి! వీడవె సత్వరంబునన్.

అబలలంచును గాదె వారంతరీతి
బాధలనుపెట్ట పలువిదాల్ బలిమికోలఁది
రమ్ముసోదరి త్వరిత వేగమ్ముతోడ
నరయుపోదము నాధుల నాధుగూడ.

కుటుంబమును గాపాడిన బాలుడు

శ్రీమతి టి. చంద్రమతిగారు

హిందూదేశమును పాలించుచున్న మహిమ్మదీయ పరిపాలనములో ననేకమంది హిందువులు మహిమ్మదీయమత స్వీకరణము నిమిత్తమై ప్రభుత్వమువలన బాధింపబడుచు వచ్చిరి.

అప్పుడొక పల్లెటూరిలో కాపురమున్న యొక రైతు యీ బాధలు పడలేక మతము విడువ మనసొప్పక భార్యను ముగ్గురు బిడ్డలను దోడ్కొని హిందూరాజు పాలించు రాజ్యమునకు బోవ సంకల్పించుకొనెను.

తానట్లు దేశమువిడిచి పోవునట్లు రాజభటులకు దెలిసిన వారడ్డగింతురను భయమున తన బిడ్డలను ముగ్గురను గంపలలో బెట్టి గాడిదవీపుపైన వేసి కట్టి యాపైన కాయకూరలను ఆకుకూరలను సమృద్ధిగా వేసి మూసివేసెను.

పిమ్మట భార్యయు తానును కలసి గాడిదను నెమ్మదిగా తోలుకొనుచూ దారిని బోవువారికి సంతలో కాయకూరలమ్ముకొనబోవు వారను నభిప్రాయము గల్గించుచూ సాగిపోవుచుండిరి. అట్లు కొంతదూర మరుగు సరికి వారికొక సైనికుడెదురుపడెను. ఆ సైనికుడు వారి ముఖములు గాంచి వారి నిజస్థితిని గురించి యనుమానించి కాయకూరల మధ్య బిడ్డలదాచి తీసుకొనిపోవు చున్నారేమోనని తలచి 'మీ ఆనపకాయలు ముదురులో లేతలో చూచెదను' అని యనుచు కైజారుదీసి కత్తితో నా గంపలో బొడిచి పైకెత్తెను. కత్తిమొన మెరుపెక్కెనుగాని యేవిధమైన చప్పుడు వినరాలేదు. అందువలన నాతడు సందేహ విముక్తుడై కత్తి కంటిన మెరుపురంగు బహుశా యెర్ర ముల్లంగి దుంపల రసమైయుండునని తలచి వారిని విడచి వెడలిపోయెను.

పాప మా తల్లిదండ్రుల పరితాపమా యీశ్వరుని కెరుక. వారును ప్రాణములుగ్గబెట్టుకొని పొడనవచ్చు దుఃఖమును మ్రింగుకొనుచు మ్రింగుకొనుచు త్వరితముగా ఖరమును దోలికొని యొక నిర్జన ప్రదేశమును జేరిరి. తరువాత ఒక వైపున బిడ్డ లేవిధమైన యాపదజెందకుండ నిదురించుచుండిరేమో యను యాశయు మరియొకవైపున యా సైనికుని ఖడ్గము వారిని కిక్కురుమనకుండ చంపివేసినదేమో యనుభయము నుగల్గి డోలాయమానముగా మానసమూగులాడుచుండ వారు గబగబ నాగంపలపైనున్న కాయకూరలనులాగి పారవైచి గంపలు దెరచిచూచిరి. అందున్న బిడ్డలు జీవములతోనె ఉండిరి. కాని యాఖరి బాలుని పైకి దీయునప్పటికి వాడు మూర్ఛిల్లునట్లుండెను. కాలి వ్రేలొకటి తెగిపడియుండెను వారా బాలుని పైకెత్తగానె యాబాలుడెంతో కష్టముతో కన్నులువిప్పి వారినిజూచి చిరునవ్వునవ్వి "కాని అమ్మా నేను ఏడ్వలేదు" అని ఎంతో గర్వముగా జెప్పి మూర్ఛపోయెను.

ఆ తల్లిదండ్రులా బాలునికివలయు నుపచారము లొనర్చుచూ సర్వేశ్వరునికి వందనశతంబు లర్పించిరి.

స్వార్థత్యాగిని

శ్రీమతి అన్నపూర్ణాదేవిగారు

విషవ్రణంబుచే గృశీభూతుడై దుర్భర వ్యథ ననుభవించుచున్న పతియొక్క పాదార విందసన్నిధిని శోకంబుచే క్రుంగుచు ధర్మ పత్ని పరిచారము లొనర్చుచు దైన్యంబున మందస్వరమున ఇట్లు పలికెను.

'మహాప్రభో! అనుజ్ఞ యిండు. పాద దాసికి అనుజ్ఞ యిండు.'

'ప్రియా! నీ వాపనికి బూనకుము. నీ గట్టిపట్టుదల గట్టిపెట్టుము' అని ఆరోగి మరల ప్రత్యుత్తరించెను. 'నాథా! తమ రోగాల విష వ్రణంబున వ్యథనందుచుండ నాకీ జీవము లేల, భోగములేల ఈ ప్రాణితో యీ విశ్వమునకు ప్రయోజనమేమి?'

'ప్రియా' మాటిమాటికి నిట్టిమాట లాడకుము. నీ మృదులదేహమును యీ విష వ్రణమున కాహుతియొనర్చుట సహింప రానిది. తలపెట్టకుము సుమీ'

'ప్రాణేశ్వరా! విశ్వకల్యాణకరణధురీణ మగు తమ జీవమును మానవకోటి యభిల షించుచున్నది. తమయందు విశ్వ మాధార పడియున్నది అట్టి మీరు అసువులబాసి నచో అజాండము అంధకారబంధురమగును. మీ పుత్రులు గోడుగోడున విలపింతురు. సర్వము శూన్యమగును. అమూల్యమైన తమ జీవకుసుమము రాలిపోకుండ కాపాడు భారము నాపై యున్నది. నా విధ్యుక్త ధర్మమును నన్ను నెరవేర్పనిండు. అనుజ్ఞ యిండు. నామాట త్రోసివేయకుడు.'

'సతీ! పలుమాటలేల. నీ వాపనికి బూన వలదు. నీవే యీ రాజ్యమున కధికారిణివై కన్నబిడ్డలవలె ప్రజల కాపాడుచు సుఖము లందుము. నాకు నేడో రేపో మరణ మాసన్నమైయున్నది నా సుఖమరణము నకు ఆటంకము కల్పింపకుము. మరలుము'

'ప్రాణపతీ! కరుణింపరా. ముమ్మాటికి నా కనుజ్ఞనీయరా. అబలనగు నేను రాజ్యాధికారిణినై దేని నిర్వహింపగలను? అశక్తను. అబలను. తమ పాదదాసిని. నన్ను తరింపనిండు. అనుజ్ఞయిండు.'

'ప్రియా! ఇక మాటలాడకు నిద్రవచ్చు చున్నది. నీవు పరుండుము. ఆ పనిని మాత్రము తలపెట్టకు. భద్రములందుము'

అతడు నిద్రించెను. నిశీధము. నిశ్శబ్దము.

'వైద్యవిద్వాంసులు నుడివినరీతి యీ విషవ్రణము నాఘ్రాణించి, నా పతి ప్రాణ ముల కాపాడి నే జీవముల బాయుదు. ఇప్పుడు వీరు గాఢనిద్రయందున్నారు. నా తలపెట్టిన పని కిదియే తగినయదను' అని మదిని విచారించి ఆ సతీమతల్లి తన పతి పాదరాజీవములకు ప్రణమిల్లి, ఈశ్వరు దల పోసి తలపెట్టిన కార్యంపు పరిపూర్తికి కడం గెను. భర్తకు దెలియకుండు రీతి దాని నిర్వహించెను. నానాటికి ప్రభువు ఆరోగ్య సంపన్నుడాయెను. అతని సతి విషవ్రణ వ్యథాబాధితయాయెను. శేష మూహించు నది

మన విజయదశమీ పుణ్యవాసరమున కర్పూరహారతులతో సుగంధద్రవ్యములతో ఆ స్వార్థత్యాగినిని ఆ పతిపరాయణను పూజించి తరింపుడు.

గేదెల రామక్క — జీవితచారిత్రసంగ్రహము

"చిత్రలేఖ"

గేదెల రామక్క జీవితం ఆంధ్రదేశీయుల కేమాత్రమూ తెలియలేదు. ఆమె బియేప్యాసు కాలేదు; ఉపన్యాసా లివ్వలేదు. ఆమె బొమ్మ ఎప్పుడున్నూ, ఆంధ్రపత్రికలోగాని ఆంధ్రసంచికలలోగాని భారతి గృహలక్ష్మి ఇత్యాది సచిత్రమాసపత్రికలలోగాని పడనేలేదు. * ఆమె మరేవిధంగాగాని తనపేరు ప్రచారానికి తెచ్చుకోలేదు. అయితే, ఆమె జీవిత చారిత్రము నిస్సారమై సహారా ఎడారివంటి నిరర్థకమైనదికాదు. తనకున్న అవకాశంలో జీవితాన్ని ఆదర్శప్రాయంగానున్నూ, అభినందనీయంగానూ, సమర్థతతోను గడిపి కొంతకాలముక్రిందట కీర్తిశేషురాలైంది. "మహాసామ్రాజ్యంలో బంటునై ఉండడంకంటే ఒక కుగ్రామానికి ప్రభువునై ఉండడమే నాకిష్టము" అని వెనుక సీజరుచక్రవర్తి అన్నాడంటారు. ఆ మాట ఎప్పుడూ విన్నది కాకపోయినా మన రామక్క అక్షరాల అట్లాగే బ్రతికి తాను నివసించిన గ్రామంలో ఆ బాలగోపాలానికి 'కావలసిన మనిషి' అనిపించుకొని మరీ చచ్చింది. ఆమె మరణానికి గ్రామమంతా ఘోషించారు అంటే విడ్డూరం కాదు. అందుచేతనే ఆమె జీవితచారిత్రసంగ్రహం పాఠకుల కెరుకపరచడానికి సాహసిస్తున్నాను

గేదెలరామక్క యింటిపేరు 'గేదెల'వారుకాదు. ఆమె ఆపత్కాలంలో అవలంబించిన వృత్తివల్ల ఆమెకా పేరువచ్చింది. రామక్క పుట్టింది చీరాలసమీపంలోకారంచేడు. కులానికి కాపులు. తండ్రి అంతో యింతో కలవాడు కావడంచేత చిన్నతనంనుంచీ గారాబంగా పెరిగింది. రామక్క చామనచాయగా ఉన్నా, బొద్దుగా పెరిగిన జుట్టు పొడవైన జడగా అమిరేది. పెద్దకళ్లు. ఏమన్న కారణమైనా సరే దోసపండు విరియపడ్డట్టు విరగబడి నవ్వేది. అందుచేత చూడడానికి ముద్దువస్తూఉండేది. ఈ వికారానికితోడు చురుకు తెలివితేటలు ఉండేవి ఇక మాటలుపుట్ట పాటలగంప.

గ్రామంలో కులంవాళ్ళేగాక పైకులంవాళ్లు క్రింది కులాలవాళ్ళు కూడా ఆపిల్లంటే ప్రేమించేవారు. కులంవాళ్ళు కాస్త వరసైతే చాలు- "శాయమ్మా" రామక్కతల్లి పేరదిలేండి- "రామక్కను మాఅబ్బాయి కివ్వవూ?" అని అడిగేవారు శాయమ్మ ఎవరికీ మాటయిచ్చేది కాదు. అసలు శాయమ్మకు ఆమె మగనికి—అతడిపేరు వెంకటాద్రి—రామక్క పుట్టిన నాటనుండి తగాదే- మాతమ్ముడికొడుక్కి చేసుకుంటానని శాయమ్మా- మాచెల్లెలికొడుక్కి చేస్తానని వెంకటాద్రి. ఇంతట రామక్కకు వయసువచ్చింది. తల్లిదండ్రి పెండ్లిచేశితీరాలని వకరోజున కూడబలుక్కున్నారు. ఎవరి కివ్వడమని మళ్ళ శాయమ్మా వెంకటాద్రి వాదు లాడుకున్నారు. ఊహ వచ్చిన పిల్లకదా రామక్క నడుగుదామనుకున్నారు- పిలిచి అడిగారు. గలగల గిలకవలె మాట్లాడే రామక్క 'పెండ్లి' అనంగానే ఎక్కడలేని సిగ్గువచ్చి తలవంచి మౌనంపూనింది. అడగగా అడగగా-"లచ్చయ్య బావను-(వెంకటాద్రి చెల్లెలికొడుకును) చేసుకుంటా" నన్నది-శాయమ్మ ఆమాట వినంగానే'' నీళ్ళు నీళ్లవంకకు పారుతవిగాని మిట్టకెక్కుతాయమ్మా!" అని కూతురిని బుగ్గలు పొడిచింది. పోనీ దాని కిష్టమైన వాడికే యిత్తాములే అని మగనితో సమాధానపడ్డది.

లచ్చయ్యది దగ్గరనే అమ్మనబ్రోలు. పది

* ఈమె ఫోటోకై నా శాయశక్తుల ప్రయత్నించితిని గాని నిష్ఫలమైనది. ఆమె గుణగీతముల ననుసరించి బొమ్మ వ్రాసిపెట్టవలసినదని అభినవ చిత్రకారులగు ఆంధ్రయువకుల కొందర నడిగితిని. వారును ప్రయత్నింతుమనిరి. వారట్లే వ్రాసియిస్తే వెంటనే "గృహలక్ష్మి" కంపుదును. చి॥ లే॥

గొర్లుమెట్టఉన్నది. తల్లి చిన్నతనంలోనే పోయింది. తండ్రి సం॥రమైంది పోయి. 25 సం॥ లుంటాయి. స్వంతసేద్యం. సన్నగా బలిష్ఠంగా ఉంటాడు. 2 సం॥లవుతుందట ఆ ఊరెళ్లినప్పుడు-ఆ కొంటెకళ్ళూ, ఆ కోరమీసం- హాస్యపుమాటలు- సేద్యానికి అవసరమైన ఓర్పు-నేర్పు-చూచేసరికి రామక్కకు లచ్చయ్యబావమీద మనసు లగ్నమైంది. జొన్నచేనికాడ కావలున్న బావకు చద్దికూడు పట్టుకెళ్లితే బావ వరసలాడుతూ రామక్క చేతనే కుంటకాడ దోసిట్లో పోయించుకొని ముంతెడికూడూ తాగేశాడు మరదలిని మంచెకాడికి తీసుకెళ్లి ఊచబియ్యంకొట్టి బొంతు నలిచి-ఊది-రామక్క దోసిట్లో పోయక-ఆదోసిలెడమచేత్తో పట్టుకొని-వూచబియ్యాన్ని తానే రెండోచేత్తో రామక్క నోటికందించాడు. బావచేయి తగలంగానె మైమరచిన రామక్క అప్రయత్నంగానే నోరుతెరిచి ఊచబియ్యం అందుకొని నములుతున్నప్పుడు ఆ కొంటెకళ్ళల్లో ఉద్రేకం తొట్రిసలాడుతుండగా రామక్క బుగ్గన లచ్చయ్యబావ బింకంగా ముద్దుపెట్టుకొని 'నన్ను పెళ్లిచేసుకోవంటే పిల్లా' అని అడిగాడు రామక్క తనకు తెలీకుండానే "ఊఁ!" అన్నది. ఇప్పుడు తల్లితండ్రులు ఆలచ్చయ్యబావకే యివ్వడానికి సమ్మతించినందుకు రామక్కకెక్కడలేని సంతోషము కలిగింది.

పెండ్లిఅయింది. తోచినసారె చీరాపెట్టి కూతురిని అత్తవారింటికంపారు వెళ్ళిన కొద్దిరోజులకే అప్పటివరకాధారమైన ముసలమ్మ మరణించింది. చిలకాగోరంకా అన్నట్టు కాపురంచేస్తున్నారు యిద్దరూ వంటరిగా. చూస్తూఉండగానే వకటికి రెండు సంవత్సరాలు దాటిపోయినవి. ఈరెండు సం॥లు వాళ్ల పాలిటికి రెండునిమిషాల్లా వెళ్లిపోయినవి. లచ్చయ్య పొలంనుంచి రావడం ఆలస్యమైతే రామక్క సగందూరం ఎదురువెళ్లి కలుసుకొనేది. పచ్చిజొన్న చొప్పకాలంలో రామక్క పైటాలరావడం ఆలస్యమైతే లచ్చయ్యే కోసినచొప్ప మోపుకట్టుకొని సగందూరము వచ్చి అక్కడ రామక్క నెత్తికెత్తి ఇంతాలస్యమేమని చెంపగొట్టేవాడు హాస్యంగా. ఇంకా యిట్లా యెన్నో విలాసపుచేష్టలు. పొరుపులేకుండా వెళ్లిపోయింది కాలం.

ఇట్లా వుండేసరికి 1914 సం॥లో యూరపు యుద్ధమారంభమైంది. అన్నిటికి ధరలు పెరిగిపోయినవి. అంతేకాక ఎన్నడో అంతరించిన నీలిపంటకు మళ్ళీ గిరాకివచ్చింది. పాడుపడ్డ నీలితొట్లు బాగుచేయించారు, కాస్త కలవాళ్ళు. ఉన్నవాళ్లు కూడా మిగతపంటలు తగ్గించి నీలిపంట వేశారు పొలాల్లో. మన లచ్చయ్య కూడా పశువులమేతకు ఇంకా అవసరాలకు మూడు గొర్లుంచి మిగతాఅంతా నీలివేశాడు. పాడుపడ్డ నీలితొట్టి బాగుచేయించాడు. నీలి బాగా ఎదిగింది. ఆ సంవత్సరము సకాలంలో వర్షంకురిసి అమ్మనబ్రోలు చుట్టుప్రక్కలంతా నీలిపంట బాగా పండింది. కోసి తొట్లకేసే అదును వచ్చింది. లచ్చయ్యకు కుర్రతనపు సాహసము కొంత కాలాన్ననుసరించి ధనాశ కొంత కలిసి ఊళ్ళో నీలిమందంతాకొని నిలవచేసి హెచ్చుధరకమ్మి లాభము పొందుదామని బుద్ధిపుట్టింది రామక్కతో ఆలోచించాడు. రామక్క మొదట జంకిందిగాని లచ్చయ్య పోకడ కెదురు చెప్పడానికిష్టంరాక 'సరే' అన్నది. రూపాయవడ్డీకి సం॥ము షరతుతో అయిదువేలు లచ్చయ్య అప్పుతెచ్చాడు. వక్క విసురున చేలు కొన్నాళ్ళు వకటివెంటవకటిగాకోసి తొట్లకేయించాడు. వండించి, ఆరబెట్టించి, అమ్ములకట్టించి ఊళ్ళో పెద్ద కాళీయిల్లు బాడుగకు తీసుకొని సరుకంతా అక్కడికి చేర్చాడు. కోస్తాలనుంచి వర్తకులు జరీపాగాలవారు, అయిదువ్రేళ్ళ ఉంగరాలవారు, పొన్నుకర్రలవారు, కిర్రుచెప్పులవారు వచ్చి తిరిగిపోతున్నారు. వకరికంటె వకరు పైపోటీగా ధరలు చెప్పుతున్నారు. ఇంకా ధర పెరుగుతుందని అంటున్నారు. అందుచేత సుమారు పదివేలరూపాయల సరుకుకు-లచ్చయ్య మాటయివ్వకుండా నెట్టేస్తున్నాడు. ఆనాడమావాస్య, లచ్చయ్య కాస్త పొద్దు

పోయి యింటికివచ్చి పైకిపోసుకొని కూడుతిన్నాడు. రామక్కకూడా లచ్చయ్య సరసనే తిన్నది. భోజనమైన తర్వాత మెల్లంగా రామక్క నీలిమందు సంగతి కదిపింది. "ఆశకు అంతులేదు. ఇంకా ఎన్నాళ్లు ఉంచుతారు. బేరమివ్వకూడదా" అన్నది. "తొందరేముంది. ఇంకా ధరవచ్చే గాలి కొట్టుతున్న"దన్నాడు లచ్చయ్య. ఏమో ఇది తలుచుకున్నప్పుడెల్లా నాకడుపులో కలేపెట్టినట్లుంటుంది బావా అన్నది రామక్క కొంతుకుబడ్డ గొంతుకతో. "పిచ్చిపిల్లా, ఎందుకే వెర్రిభయాలు" అని హెచ్చరించి, లాలించి, మరిపించాడు. ఉభయులూ మైమరచి నిద్రపోయినారు.

వక రాత్రివేళ ఉన్నట్టుగా ఊరిమధ్యగోల లేచింది. ఏడుపులు-పెడబొబ్బలు-కేకలు-పరుగులు గబాగుబీలు-ఒకడుచెప్పేది మరోడు వినిపించుకోడు. ఒకడు అడిగేదానికి మరోడు నిలిచి సమాధానము చెప్పడు. ఎవరికీ ఎక్కడకు వెళ్ళవలెనో, ఏమిచేయవలెనో తెలీదు. ఎప్పుడు పుట్టిందో ఎప్పుడురాజిందో ఎప్పుడు వెలిగిందో ఊరిమధ్యఉన్న వక పూరిల్లు తారామండలమంటి మండుతున్నది. కళవళమంతా అణిగింది. కాపు కరణంచేరి నలుగురినీ కమ్మించి ఇల్లుదూయించడ మారంభించారు. కాని లాభం లేకపోయింది. ప్రక్కనున్న పెంకుటిల్లు అంటుకున్నది. వెంటనే కావళ్ళేసుకుని నీళ్ళుతెచ్చి తడుపుతున్నారు. తడిపేకొద్దీ మండడమారంభించింది. లాభం లేకపోయింది. వెనుకవాసాలంటుకొని పెరీలు పెరిల్లుమంటుంటే ఎవ్వరూ దరిదాపులయి నిలువలేక పోయినారు. పెంకులుకాలి పగిలి ఎగిరిపోయిపడి దూరపిండ్లంటించినయి. అప్పటివరకు స్తబ్ధుగాఉన్న వాయుదేవుడు పరుగుపరుగునవచ్చి కలుసుకున్నాడు. కొంతసేపు గాలి తూర్పుతట్టు కొట్టింది. అప్పటికే చుట్టుప్రక్కలవారంతా జాగ్రత్తపడుతున్నారు. పూరిండ్లన్నీ దూసివేశారు. పెంకుటిండ్లముందు పందిళ్ళు లాగివేశారు. సామానంతా తీసి బయటవేశారు. ఇదే సమయమని కొందరు సహాయానికి వచ్చినట్లువచ్చి ఇతరుల సామానులు జాగ్రత్త చేశారు బిందెగాని కుండగాని కనబడడమే తరవాయి. అవి చేతికి చిక్కినవాడెల్లా పట్టుకపోవడము నీళ్ళుతెచ్చి ఇండ్లుతడపడం. ఊరిచెరువంతా ఊళ్లోకి మోసేశారు. ఏమైతేనేమి? వాయుదేవుడు అగ్నిదేవుడు తలుచుకుంటే ఎవరిప్రయత్నాలు సాగుతవి! వారిద్దరు నలుముఖాలా ప్రసరించి ఊరు ఊరంతా ఆహుతిగొన్నారు కొందరు నిద్రపంపునలేచి ఇవతలపడడమే ఎక్కువైంది. కొందరు ఆకంగారులో ముఖ్యముగా ఇవతలికి తీసుకోవలసిన వస్తువులు విడిచి అవసరముమాలిన వస్తువులు జాగ్రత్తి చేస్కున్నారు ఇందరు ఇంతకంగారు పడుతున్నా ఇంత సంచలనములయిఉన్నా కదలక మెదలక నిలుచున్న వారిద్దరు-వారు మనలచ్చయ్య రామక్క!! తొలిసారి అంటుకున్న పెంకుటిల్లే లచ్చయ్య నీలిమందు జాగ్రత్త చేసిన చోటు. అది అంటుకున్నదనేసరికే లచ్చయ్యకు రామక్కకు మతిపోయింది కదులుదామంటే కాళ్లురావు. మాట్లాడుదామంటే నాలికాడదు. బిగ్గరగా ఏడుద్దామన్నా గొంతుపిగలదు నిలువుగాళ్ళు వేసుకోని వకరినివకరు చూస్తూ ఇంటిముందు కాళీస్థళములో నిలుచున్నారు. అగ్నిదేవుడు అందరిళ్ళతోపాటు వాళ్లిల్లు (స్వంతిల్లు) ఆదుకునేసరికి తమదికానట్లు ఆపరిసరాలువిడిచి ఊరిబయటికి వెళ్ళిపోయారు. పూచికపుల్ల బయటికి తీసుకోలేదు.

తెల్లవారింది. గ్రామమంతా ఊరిబయట చింతతోపుకో వసతిచేసుకున్నాను. అంతా అంతోయింతో జాగ్రత్త చేస్కున్నారుగాని లచ్చయ్య ఏమి ఇవతల తీయలేదని ఇదివరకే చెప్పానుగదా. అతనికి మిగిలిందల్లా-కొత్తగాకొన్న, యీనమోసిన తొలిచూడి పల్లపడ్డ ఒక్కటే. అది ఆకంగారులో తాడుతెంచుకొని ఊరిబయటకి పోయింది. ఎవరో తోలుకొచ్చి "లచ్చయ్యా! ఇదిగోరా నీపడ్డ. పాపము నిలువునా మునిగిపోయినావు" అని పరామర్శపూర్వకంగా

అప్పచెప్పాడు. లచ్చయ్య పొద్దెక్కిన కొంత సేపటికి జరిగినదంతా ఆకళింపునవచ్చి పొర్లి పొర్లి యేడ్చాడు. రామక్క ఆతడితో కలిసి కాస్సేపు ఏడ్చింది. ఇరుగుపొరుగు అమ్మలక్కలు చేరి "రామక్కా నివ్వా ఏడిస్తే ఎట్లాగే. అతగాడికి ధైర్యము చెప్పాలగాని" అన్నారు. "లే! బావా లే! దేవుడు చేసిన దాని కేమి చేస్తాములే! నీగోరెడాయున్న చక్కంగుంటే మనకేమి లోపము? ఇంతకూ! నీరెక్కలు నమ్ముకున్నానుగా? మరేమి చూడలేదు, లే! బావా లే! నివ్విట్లాఅయితే నేనెట్లా నిభాయిస్తాను. నాకు ధైర్యము చెప్పి నీవు కాళ్ళు నిలవతొక్కవాలిగాని ఇట్లాగైతే ఎట్లా?" అన్నది రామక్క. లచ్చయ్య ఏడుపు దిగమింగి లేచాడు. రెండురోజులకు ఊళ్లో అగ్గి చల్లారింది. చేలో నాలుగు తాటిచెట్లు, గూములో వక యాభై వెదుళ్ళుకొట్టి—పాతయింటి స్థలంలోనే వక పూరిల్లు వేశాడు. నెలరోజులు పట్టింది మళ్ళీ యింట్లో దీపంపెట్టేసరికి, రామక్కకు లచ్చయ్యకు—

లచ్చయ్య కప్పిచ్చిన సాహుకారు ఇళ్ళుకాలిన రాత్రి నగదునోట్లు ప్రామిసరీనోట్లు ఉన్న ఇనపపెట్టె ఊరిబయట మర్రిక్రిందికి మోయించుకొని దాని మీదే కూచున్నాడు. ఆతగాడిల్లు మిద్దెభాగంతప్ప మిగతంతా తగలపడిపోయింది. ఆతడికి ఊళ్లో బాకీలేనివారు లేరు. షరతులోపల బాకీ యివ్వకపోతే దావాచేసి డిక్రీపొంది జప్తుచేయించి వేలం వేయించి తనబాకీ రాబట్టుకోవలసిందేగాని మరో మాటలేదు. తిరగ వ్రాయించుకోడం అనేదెరుగనే ఎరుగడు. బాకీఉన్నవారు ఎంత కష్టములోఉన్నా 'ఇస్తావా చస్తావా' అని గొంతుమీద కూర్చోవలసిందేగాని మరో సౌమ్యమార్గం, పుట్టి బుద్ధెరిగి, అతడు త్రొక్కి ఎరుగడు. దయఆతని హృదయంలో ఏమూల వెతికినా నువ్వుగింజంతైనా దొరకదు. మన లచ్చయ్యకు వచ్చిన చిక్కుచూచి మరీ తొందరించడమారంభించాడు. లచ్చయ్య అప్పుతీర్చడమెల్లాగని దిగులుపడ్డాడు—మంచమెక్కాడు—"భూమి అంతా అమ్మి తీరుద్దాము—వ్యవసాయపు పరికరాలన్నీ ఉన్నాయికదా. 'పదిగొర్లు మక్తాకు తీసుకుంటే నాలుగేళ్లల్లో మళ్లీ తలెత్తగలము." అని రామక్క ఎంత ధైర్యము చెప్పినా లాభం లేకపోయింది. సం॥ రముగడువు గిరుక్కున తిరిగివచ్చింది. సాహుకారు దావావేశాడు. డిక్రీపొందాడు. ఆమాట వినేసరికి లచ్చయ్యకు రోగం మరీ హెచ్చింది. రామక్క వంటిమీదఉన్న నాలుగు గుల్లలు అమ్మి మొగుడికి నంబి కేశవాచార్లు చేత మందిప్పించింది. ఇంక ఊళ్లో ఉన్న చిల్లరవైద్యులంతా చూశారు. మనోవ్యాధికి మందులేదని అంతా పెదవివిరిచారు. సాహుకారు డిక్రీఅమలు జరపడానికి జప్తువారంటుకూడా పుట్టించాడని విన్నరోజుననే లచ్చయ్య మరణించాడు పదిరోజులుకాకుండానే సాహుకారు రామక్కకు గేదెపడ్డను, పూరికొంపను పాత్రసామానును విడిచి మిగతభూమి పుట్రాఅంతా వేలంవేయించాడు. ఆతడి భయంచేత ఎవరు పైపాట పెట్టలేదు. లోపాయికారిగా తానే చౌకగా పాడించి కొట్టివేయించాడు. ఆవచ్చింది అతడి కివ్వాలసిన అసలు పాయిదాలకీ బొటాబొటీగా సరిపోయింది రామక్క 'చచ్చినవాడు ఋణవిముక్తి చెందా'డని అక్కడికక్కడికే సంతోషించి సరిపుచ్చుకున్నది.

రామక్కకిట్లా, ఇంకా అచ్చటముచ్చట అనుభవించాలిసిన చిన్నతనంతో వల్లమాలిన దుఃఖంవచ్చిపడ్డది. రామక్క కట్టుకున్న గాలిమేడంతా కూలిపోయింది. అమిర్చిన పాచికలన్నీ చెదిరిపోయినవి. ఊహించిన భాగ్యరేఖ నీటిమీద వ్రాతైంది. జీవితనాటకం మనోహరంగా ఆడదామని నిర్దేశించుకున్న రంగస్థలం తెర కాలిపోయి బట్టబయలైంది. అన్నివిధాలా రామక్క పుట్టి బుడింగని మునిగిందనట్టేట. ఇంకేది దారి? ఏది దిక్కు? ఈ దరీతోవ లేని బ్రతుకెన్నాళ్ళు? నిమిషమైనా గడిచేదెట్లా? పోనీ పుట్టింటికెళదామాఅంటే రామక్క స్వతంత్రబుద్ధికదినచ్చదు—తండ్రి రమ్మన్నారా నన్నది.



మద్రాసు సారస్వతశాఖీయ బాలికల గోపికానృత్యము.



బాపట్ల స్త్రీహితైషిణీమండల వార్షికోత్సవ సందర్భమున
కుచేల నాటకము ప్రదర్శించిన బాలికామణులు.



మిస్. జుబేడా

లచ్చయ్యను వీధి అరుగుమీద పెట్టినతర్వాత మరణించడానికిముందు రామక్క "నాకేమి దిక్కు చూపించిపోతున్నావు బావా" అని ఏడుస్తుంటే- కంఠానికి ప్రాణం ఎగదట్టిఉన్న లచ్చయ్య ఎట్లాగో ఆకృశించిపోయిన చేత్తో ఎదట కట్టేసిఉన్న పల్ల గేదెను చూపాడు. అది జ్ఞప్తిదెచ్చుకోని ఈ గేదె మనకు జీవనాధారమని నిర్ణయించుకుంది. బొమ్మ చెదరిపోయినప్పుడు లేదా చెరిగిపోయినప్పుడు చిత్రకారుడు మళ్లీ పలకనిండా దట్టంగా రంగుగొట్టి కొత్తరంగులతో కొత్తబొమ్మ వ్రాయడాని కుపక్రమించినట్లు రామక్క మళ్లీజీవితము క్రొత్తగా వంటరిగా ఉపక్రమించింది ఇదే రామక్క జీవితచరిత్రకు నిజమైన ప్రారంభము. ఇంతవరకు వ్రాసింది పూర్వగాథ.

* * * *

౨

చేతికొద్దీ పాడీపంట పకరికిపెట్టి తాను అనుభవించే రోజులు గడిచిపోయినవి రామక్కకు- పెరుగూ పాలూ కంచంనిండాపోసి మగని సరసన కూచోని జుర్రుకొనే రామక్క ఇప్పుడు వాటిని స్వవిషయంలో విషంలా చూచుకుంటున్నది. నా బావ ఉండగా నాకేమని వెనకాముందు లేకుండా వ్యవహరించిన రామక్క పొదుపు నేర్చుకుంటున్నది. నాయింటికి నే రాణి ననుకున్న రామక్క ఇప్పుడు తన యింట్లోనే తాను కూలిమనిషినని గ్రహించింది. ఇదే స్వర్గస్థుడైన బావ చల్లచూపు మాచెట్టు గౌరవంగా బ్రతకడానికి మార్గమని తెలుసుకున్నది రామక్క.

రామక్క చీకటి ప్రొద్దున్నే లేచి చేలచాయలవెళ్లి తెల్లారేసరికి గంపెడిగడ్డి దోక్కొస్తుంది. గేదెను కట్టుమట్టుమార్చి గడ్డి ముందేసి దూడనువిడచి, కట్టి, పాలు పిండుతుంది పాతకుండ ఏరోజు కారోజు శుభ్రంగా తోమి పాలు పెడుతుంది. ముందురోజు తోడుపెట్టిన పెరుగు చిలికి మజ్జిగజేసి వెన్నదీస్తుంది. ఆవెన్న శుభ్రమైన పిడతలోవేసి చక్కగా మూతవేసి ఉట్టిన పెడుతుంది. ఏరోజు గేదపేడ ఆరోజే మురిగిపోకుండా పిడకలుతట్టి ఎండపెడుతుంది. అప్పుడు గేదను రాత్రికట్టేసిన కట్టుమట్టు శుభ్రము చేస్తుంది. తర్వాత గిద్దెడు నూకలుగంజి కాచుకోని తవ్వెడు మజ్జిగపోసుకోని తాగుతుంది. కాస్సేపు తనకు రాసినరాతకు ఏడుస్తూ నులకమంచము తిరగేసి పడుకోని వకకూర్కుతీసి లేచి మళ్లగంప లిక్కిపట్టుకోని పొలాలచాలు వెళ్ళుతుంది. సాయంకాలానికి గంపనిండా, వడినిండా గడ్డి దోక్కోని మగమనిషైనా మోయలేనంత బరువుతో సాహసోత్సాహ బలిమికామాలి ఇంటికి చేరుతుంది. గేదను కట్టుమట్టు మార్చి పాలుపిండి దానిమీద పెట్టి మళ్ళీ గంజికాచి తాగి, పాలలో తోడేసి పడుకొంటుంది. ఈవిధంగా రామక్క నిత్యజీవనం నడుపసాగింది. మొదటిలో మజ్జిగ కోమట్లఇళ్లల్లోపోసి కడుగుగంజితెచ్చి గేదెకు పోసుకుండేది. రామక్కదగ్గర మజ్జిగదొరుకుతుందని ఆనోట ఆనోటబడి బాపనవీధికి పాకింది. బాపనయ్యలు సత్తప్పాలలు పట్టుకోని వచ్చారు. కాని యిస్తే చింతగింజ మునగని రొడ్డంటి మజ్జిగ మానెడు పోస్తుంది రామక్కని ఊరంతా మారుమోగింది వారంరోజులలో. మరోవారానికి ఎవరికంటే వారికి పోయడం మానేసి నిరుకుగా ఏనలుగురికో వాడుకేర్పరచుకున్నది. రెండుపూటల విస్తారం గడ్డివేయడం చేత గేదె దినుసు మంచిదికావడంచేత పూటకడ్డెడు పాలిచ్చేది. పాలలో జిడ్డెక్కువ. వెన్న బాగా అయ్యేది. ఇంకేమున్నది నెల తిరిగేసరికి పిడకలు, మజ్జిగ అమ్మిన రూకలతో గంజికర్చు-దీపంకర్చు వెళ్లిపోసాగింది. నెయ్యి అమ్మినరూకలు బియ్యపుకుండలో దాచిపెట్టిన చిన్నపిడతలోకి చేరసాగినవి. వెన్న మురగపెట్టకుండా నాలుగురోజులు కొకసారి కరగపెటుతుండేది. ఆ కరగపెట్టడంతోనైనా, ముదరకాగనివ్వకుండా, ఎల్లతేరలేకుండా జాగ్రత్త తీసుకొనేది. అంచేత రామక్క నెయ్యిదగ్గర మిగతవాళ్లనేయి దిగదుడుపని ప్రసిద్ధికలిగింది. కరగపెట్టడమే తరవాయిగా ఎప్పటినేయి అప్పుడే పట్టుక

పోతుండేవాడు వకకానీ ఎక్కువిచ్చేనా. ఈవిధంగా ఇచ్చిఉంటే దారి దానంత తానేర్పడుతుందని నిరూపించుతూ క్రొత్తబ్రతుకు ప్రారంభించింది రామక్క.

సంవత్సరము తిరిగేసరికి పదిరాళ్ళు చేరినవి రామక్కదగ్గర. రెండుపూటల గడ్డికితోడు చిట్టు తవుడుకూడా కొనిపెట్టడంచేత గేద జంకకుండా రెండుపూటలా పాలిస్తున్నది. అమ్మినవాళ్ళను కనుక్కుంటే రెండుసం॥లుదాకా పాలివ్వడం దాని తల్లి చాలని చెప్పారు. సంతోషించి బాగా మేపుతున్నది. ఇల్లా ఉండగా ఇంగ్లీషుచదివిన మాస్టరు వచ్చాడు ఊళ్లో చదువులబడికి. కాఫీ అలవాటయినవాడు కావడంచేత రైలుస్టేషన్‌లోనే వాకబుచేశాడు ఊళ్లో ఎవరైనా పాలమ్ముతారా అని. ఇస్తే రామక్క యివ్వాలన్నారు. ఆసాయంకాలం రామక్కను కబురంపి రోజుకు గిద్దెడుపాలు ఏర్పాటు చేస్కున్నాడు. మరుసటినెలకీ సర్వేవాళ్లు వచ్చిపడ్డారు. వాళ్ళలో అయ్యర్లే విస్తారము. ఆరుగురిలో నలుగురు. మిగతా ఇద్దరు తెలుగువాళ్ళు కూడా ఇంగ్లీషు చదివినవారగుటచే కాఫీవాలాలైనా అయ్యర్లంత చేటులే. అంతారోజుకు 3 సార్లు నాలుగుసార్లు పుచ్చుకునేవారే. అందులో మరీ వకాయనకు గాలి కాఫీ-కిల్లీనీరు-అన్నము-ఇదట జీవితావసరక్రమము. వాళ్లు మొదట ఊళ్లో కాపులు సరఫరా చేస్తారేమో పాలుపెరుగు అని చూచారు. కాపులేమి కదలలే. అంచేత రెండురోజులు కాఫీలేకుండామండి-బిక్కమొగమేసి మర్నాడు రామక్కను పిలిచి అడిగారు. రామక్క సర్దుకోడం కష్టమని యోచించింది. అయితే అయ్యర్లు కనీసము 6 నెలలైనా ఉంటారని తెలిసి సరేనన్నది. రెండురోజులు ఊరూ ఉహాము తిరిగి కొత్తగా యీనిన గేద నొకదానిని కొన్నది. అయ్యర్లకు పాలుపెరుగు-ఊళ్ళో బాపనయ్యలకు మజ్జిగ-పైగా నేతిబేరము. చిల్లరఖర్చుకు పిడకల బేరము-పట్నవాసములో ఉండి కంపునేయి తప్ప కమ్మనినేయి ఏజన్మలోఎరగని అయ్యర్లు రామక్కనేయి చూచేసరికి బ్రహ్మానందంచెందారు. నేయ్యైపోయిందంటే అయ్యర్లు స్వయంగా పట్టుకవచ్చేవాళ్ళు గిన్నెలు "రామక్కమ్మాళ్! నివుదా పొయ్యవలెనెయి. మేముదా సాపాడవలె" అంటు. గేదెలు వకటి రెండయ్యేసరికి రాబడి ఎక్కువైంది. పని ఎక్కువైంది. గేదలకు గడ్డితగ్గింది. చిట్టుతవుడూ హెచ్చుచేసింది. ఇంతలో స్కూలు పెద్దదైంది. ఇంగ్లీషుమాష్టర్లు ఎక్కువైనారు దానితోపాటు కాఫీపాల గిరాకి పెరుగు మజ్జిగ నేయి గిరాకి వృద్ధిఅయింది. రామక్క యింకా రెండు గేదెలను కొన్నది. పని తెమలక వకమాలదాన్ని-అంటే ఇప్పుడు హరిజనుల ఆడుదాన్ని-గడ్డితేవడానికి దూడదుడికి నౌకరికి కుదుర్చుకున్నది. అట్లాగని పనిఅంతా నౌకరి మీద వదలిపెట్టలేదు. తానే అంత స్వయంగా చూచుకుంటుండేది. తీరి ఉన్నప్పుడెల్లా అది నౌకరి తాను యజమానురాలు అనేభావము లేకుండా దానితో కలిసిమెలిసి పనిచేసింది - కాలానుగుణ్యంగా గ్రామంకూడా పెరిగిపోయింది. ఊళ్లో సబ్ రిజష్టారు ఆఫీసు సబుమ్యాజస్ట్రేటు కచేరిపెట్టారు. ఆరిజష్టారు ఆఫీసు సబుమ్యాజస్ట్రేటు కచ్చేరీల గుమాస్తాలు వక 8-9 మంది వచ్చారు. రిజస్ట్రేషన్‌కు కోర్టుకు వచ్చేపోయేవారికై పూటకూళ్ళహోటలు వెలిసింది. వాళ్లకు మధ్యాహ్నము ఫలాహారాలుకై చిన్నహోటలు పుట్టింది. ఇంతలో పోలీసుస్టేషన్ పెట్టారు. ఒక సబ్ ఇన్‌స్పెక్టరు పదిహేనుగురు పోలీసులున్నూ వచ్చారు. రామక్క గేదెలవల్ల బ్రతుకుసాగించడ మారంభించినపుడు ఆపల్లెటూళ్లో-భూములు మక్తాకిచ్చుకోనో, అప్పులుకట్టికో-గేదెల మేపుకోను దాక్ష్యములేని ఏబాపనయ్యలకో, తీరుబాటులేకుండా బేరసారాలు చేస్కునే ఏకొద్దిమంది కోమట్లకో తప్ప మరెవ్వరికీ రామక్కతో పనిలేకపోయింది. ఇప్పుడో పట్నవాసపు అలవాట్లు కలవారు ఎప్పుడు బదిలీ అవుతుందో అనేఅస్థిరమైన బ్రతుకు కలవారు అయిన పదిమంది ఉద్యోగస్థులతో ఊరునిండడంచేత-పాలని నేయిని-పెరుగని-మజ్జిగని రామక్క అవసరం బాగా

కలిగింది-వంగవోలు నేయంటే మద్రాసులో కళ్లద్దుకుంటారు. అంచేత మద్రాసు వర్తకులు రామక్క దగ్గర కాతాబెట్టారు. కొన్నాళ్లు నేయి తెప్పించారు. తర్వాత వెన్న తెప్పించారు దానా దీనా రామక్క దొడ్లో యాభైకిమించినై గేదెలు-ఈనినవీ-ఈనమోసినవి-చూడివి-వట్టిపోయినవి-వట్టిపోతున్నవి వీటినంతా చూడడానికి ఇద్దరు మగనౌకర్లు వీటికోక రేకుశాలవేయించింది. గడ్డికోక బీడు కొన్నది. చొప్పకోని వాములు వేయించింది. గ్రామమంతట్లో-పాలకు-పెరుక్కు-నేతికి-మజ్జిగకు-పిడకలకు-కనీసము నాలుగురూపాయలు చేబదులుకు-వందరూపాయలు నోటుమీద బదులుకు రామక్క అవసరములేనివాడు లేడు.

రామక్కను చూచి చాలమంది ప్రారంభించారుగాని యీపద్ధతి ఎవ్వరికీ స్థితికిరాలే రామక్క ఎందరిండ్లకు పాలు పెరుగు నెయ్యి వాడుకగా యిస్తున్నా ఎవరింట్లోనైనా సరే తగవులాడెరుగదు. ఒకవేళ యింటివాళ్ళు లెక్కమరిచిపోయి ఒకటి రెండురోజులు తక్కువచెప్పినా 'పోనీలేండి! మీజ్ఞాపకము వచ్చినప్పుడే యిత్తురుగాని లేండి, మరు పెవ్వరికైనా ఉంటుంది-' అని సర్దుకుపోతుంది, రామక్క పాలల్లో నీళ్ళుగాని నీళ్లల్లో పాలుగాని పోయదు. పాలుతీసే పాత్రలైతేనేమి, కొలలపాత్రలైతేనేమి, పెరుగుముంతలైతేనేమి అశుచీ అశుభ్రత బాపనిండ్లలోకూడా లేదు పాలుతీయడం తాను స్వయంగానే గాని నౌకర్లమీద వదలదు. దూడచస్తే ఆపాలూ దుత్తలలోకి వస్తయ్యనేమాట ఆమెకు స్వప్నేపిలేదు ఆమె దొడ్లోగేదదూడలన్నీ గుర్రాలవలె ఉంటవి, అదేమి మహాత్మ్యమోగాని రామక్కచేతితో తోడుపెడితే పెరుగు మూడురోజులకైనా పులవదు. తీయ్యంగా పంచదార నోట్లో వేసుకున్నట్లుండవలసిందే అంచేత పిన్నాపెద్దా అందరూ 'రామక్క పెరుగు రామక్కపెరుగు' అని కలవరిస్తూంటారు. ఎవరైనా, ఏకారణంచేతనైనా పెరుగువాడుక నిలిపివేసుకుంటే, ఆయింట్లో పసిపిల్లలేఉంటే-ఇక ఆ యింట్లో ఆరోజు కొలుపన్నమాటే అల్లాంటి దెప్పుడైనా రామక్క చెవినిపడితే చాలు గబగబ యింటికి వెళ్ళి చిన్నముంతతో పెరుగుతెచ్చి ఆపిల్లలను పిలిచి యిచ్చివేసేది ఆవిడింటికి పొద్దస్తమానము చిన్నపిల్లలు వచ్చి "రామక్కా పెరుగుబిళ్ల పెట్టవు-మీగడపెట్టవు" అని చేయిజాచి అడుగుతు టారు ఆచిన్నచేతులు ముద్దుపెట్టుకొని రామక్క ఇంత పెరుగో, మీగడో, వెన్నో పెట్టిపంపి కళ్లనీళ్ళు తుడుచుకొంటుంది. ఒక సంవత్సరమునుంచి రామక్క మజ్జిగ అమ్మడం మానేసింది. ఎవరైనాసరే, ఇంటికివచ్చిన వాళ్ళకు ఊరక తవ్వెడు మజ్జిగ నిరుకుగా పోసేది. నేతిబేరం విస్తారమైన తర్వాత వర్తకులే పట్టుకుపోతుండేవారు. వాళ్లు కల్తీ చేస్తున్నారని విని ఆంధ్రపత్రికలో ప్రకటన చేయించింది పైఊళ్లకు తానే స్వయంగా పంపుతానని-రామక్క చేతిలోనుంచి నేయి ఉపయోగించేవారికి చెందాలసిందే గాని మధ్యవాళ్లెవరికి దానిలో వేలుపెట్టడాని కాస్కారములేకుండా చేసింది. చెన్నపట్నంనుంచి గొప్పగొప్పవాళ్ళు ఆమెపేర ముందుగా తంతిమనియార్డర్లు పంపి నేయి తెప్పించుకునేవారు ఈవిధంగా మూడు సంవత్సరాలక్రిందట లచ్చయ్యవిడిచిన చిన్నిఅనాథ నిరాధారపుపక్షి తన ప్రయత్నానికి దైవబలంతోడుకాగా, పల్లగేదెమూలకంగా-నేటికి కాళ్ళు నిలవతొక్కుకొని పెద్దగేదెలమందకు యజమానురాలై 'గేదెలరామక్క' అని పేరుపొందింది

రెండోసం॥ రారంభంలోనే గంజినీళ్ళు వదిలి వరిబువ్వలోకి దిగింది ఇప్పుడు వరిబువ్వ-తాలింపుకూర గట్టిపెరుగు ఈమాత్రంలోకి వచ్చింది భోజనపద్ధతి. రామక్కకు ఆకువక్కమీద మనసుబోయింది గాని రెండుమూడుసార్లు, లచ్చయ్యా బావతోనే వాటికీ తనకూ ఋణంతీరిందని గుండె రాయిచేసుకున్నది. వాళ్లకులంలో తప్పులేదు కాబట్టి చేతికి మురుగులు గొలుసులు చేయించింది. చెవులకు దుద్దులుకొన్నది

కాస్త దానము ధర్మము కూడా చేస్తున్నది లచ్చయ్య కట్టిన పూరిల్లు అట్లాగే ఉంచి ప్రక్కన ఒక పెద్ద భవంతి వేయించింది. పని పాటల సందర్భంలో అన్నీ మరిచి ఉంటుందిగాని తీరిక సమయాల్లో ఈ ఐశ్వర్యమంతా చూచుకొనేసరికి ఎందుకో అడవిన గాచే వెన్నెలనిపించేది. కాబోలు- కండ్లనిండ నీరుకమ్మి ఎవరైనా వచ్చి పిలిచేవరకు నిర్విణ్ణఅయి నిలుచుండేది.

ఈ మూడు సం॥ రాలనుంచీ ఎన్ని గేదెలన్నా కొన్నది ఎన్నిటనైనా అమ్మిందిగాని రామక్క లచ్చయ్య కొనిపోయిన పల్లగేదెను మాత్రము విడువలే. దాని దినుసు చూచి చాలామంది అడిగారు. వంద రూపాయలిస్తామన్నారు కూడ! "ఊహూ! నేనమ్మరా" అన్నది. దాని శిక్షేగా ఈ ఐశ్వర్యమంతా అని దానియందొకవిధమైన సోదరీన్యాయ మేర్పడ్డది రామక్కకు.

అది ఎదురై మోరెత్తి అరుస్తూ గంతులేస్తూ కట్టుమట్టకలేతొక్కుతుంటే రామక్కకు మూన్నాళ్ళ పట్టపగలుగా వెలిగిపోయిన రోజుల ముచ్చట్లేవో జ్ఞాపకానికొచ్చేవి, నిలవలేకపోయేది. లోపలగదిలోకెళ్ళి తలుపులుమూసి పడుకొని ఏకధారగా కన్నీళ్ళు గారుస్తూ నిశ్శబ్దంగా ఏడ్చేది ఎంతోసేపు. గేదె అల్లరంతా చూచి ఏయిరుగుపొరుగు అమ్మలక్క వచ్చి "ఏమే రామక్కా! నిద్రపోతున్నావటే ఇందాకటినుంచి గేదె అల్లరిచేస్తుంటే వినపడలేదటే- ఏదారిపోతుందేమో" అని హెచ్చరిస్తే అప్పటికి కళ్ళనీళ్ళు తుడుచుకొని, లేచివచ్చి గేదెనువిప్పి మునసబుగారి దున్నకాడికి తోలుకొనిపోయేది గేదెను. దారిలో అది అటూఇటూ లాగి ఈడిస్తే ఎక్కడలేని సిగ్గుతో దానిని లాలించేది. దానికి 'మాలచ్చిమి' అని పేరు పెట్టుకున్నది. సామాన్యసమయాల్లో రామక్క పిలుపుచాలు-సౌజ్ఞచాలు-చూచాలు దానినే ఇష్టమువచ్చినట్లు చేయించడానికి. ఏమితోచనప్పుడు రామక్క 'మాలచ్చిమి'తో చెల్లెలితోవలె ముచ్చట్లాడేది. 'మాలచ్చిమి' అంటేనేగాదు రామక్కకు ప్రీతి. తొలిచూలికిపుట్టిన దున్నకుర్రఅన్నా ఆమెకు ప్రాణం. దాని పుటక చక్కన, దానిఅల్లరి-దానిచలాకి-దాని కొమ్ములపస. అన్నిటికి మించినవి శేషము. రామక్కకా దున్నకుర్రలో ఏవన్నెలు చిన్నెలు చూచి చిన్నతనంలో లచ్చయ్యబావను తాను వరించిందో ఆవిశేషాలు కన్పించేవి. అది రామక్క మనోవికారమో, ఈశ్వరవిలాసమో. దానికి 'కోటప్ప' అని పేరు పెట్టుకొన్నది. ఆదున్నకుర్ర ఎక్కడనన్నా ఉండనీ- 'కోటప్పా' అని రామక్క పిలిస్తేచాలు- గలగలలాడుతు గంతులేస్తు పరుగెత్తుకు వస్తుంది. రామక్క కోటప్ప మెడకు చిన్నతనంలో చిరుగజ్జెలు కట్టింది. కొమ్ము కన్పించిన తర్వాత పెద్దమువ్వలు కట్టింది. కాస్త పెద్దదై కొంటెచేష్ట లారంభించిన తర్వాత పట్టెడకట్టించి చిరుగంటలు పెట్టించింది. అది ఘల్లుఘల్లున గంతులేసుకుంటూ వస్తుంటే రామక్క వాత్సల్యాతిశయము చేత ఈ విశ్వమే మరిచేది. అది ఎంత మసరైనాచేయనీ, ఎంత అల్లరైనాచేయనీ, నౌకరులు దాని వంటిమీద చేయైనా వేయవీలులేదు. గొడ్డుకూ మనిషికీ ఎక్కడిదో ఈ స్నేహము! అసలు మానవునికి స్వజాతియందుకన్నా జంతు, వృక్షశిలలయందెక్కువ త్వరగా స్నేహము కుదురుతుందేమో. లేక స్వజాతిని ద్వేషించినంత సులభంగా ద్వేషింపలేడేమో. కాకపోతే పాము, పులి ఇల్లాంటి క్రూరమృగాలతోకూడా ఎట్లా స్నేహము చేయగలుగుతున్నాడు. ఈ ప్రకృతి రహస్యము కన్నవారు కాబట్టే కాళిదాసు, "అథైనమద్రేస్తనయా శుశోచ, సేనాన్యమాలీఢమివాసురాస్త్రైః" (దేవతలచే కొట్టబడ్డ కుమారస్వామికోసమువలె, ఏనుకచే బెరడు రాయబడ్డ దేవదారు వృక్షముకోసరం పార్వతీదేవి దుఃఖించింది) అన్నాడు. తత్తుల్యుడు భవభూతి కూడా వెనుకట నేస్తాలను, గట్టులను, పుట్టలను, చెట్లను, ఏళ్లను, నెమళ్లను, ఏనుగులను చూపి భోరున ఏడిపించాడు కారణజన్ములైన సీతారాములనుకూడా.

రామక్క మొదట్లో అందకత్తె అయినా, లచ్చయ్య బావ చచ్చిపోయిన తర్వాత వచ్చిన కష్టాల

చేత తిండి తిప్పలు సరిగా లేక, మనస్సుకు ఉల్లాసము లేక పైబడ్డ యేండ్లకు మించిన ఆయుస్సు కుంగి కళ మసకబడ్డది. కాని మళ్లా నాలుగు రాళ్లు చేరి, అనువైన భోజనము, ఉపచారాలు అమిరేసరికి మరుగుపడ్డ కళాకాంతులు ఒకవన్నె తక్కువగా మళ్లీ అంకురించి విస్తరించినవి చెంపలదగ్గర కాస్త నెరిసినా తలకట్టు తీరుగా సంస్కారము పొందడంచేత పూర్వపు అందం మళ్లీ వహించింది. కళ్లల్లో ఆ చిన్ననాటి నిర్భయత్వము అమాయకత్వము నిశ్చింత, చంచలత్వము కనపడకపోయినా, విశాలత్వం అట్లాగే నిలిచి ఉన్నది. అనేక అనుభవాలచేత వచ్చిన పరిజ్ఞానభావము వాటి సౌందర్యాన్ని కళ్లెమువలె లాగి పట్టుతున్నది చెక్కిళ్లల్లో పూర్వపు మిసమిస నిగనిగ లేకపోయినా శోభ తగ్గలేదు ఆ పలచదనమే వాటికొక సొంపుగా ఉన్నది పూర్వపు విరగబడి నవ్వడం లేకపోయినా, ఆ పెదవుల పలువరుసల అందము తెలుపడానికి ఎంత కోపకారణం కలిగినా అంతరించని ఆ చిరునగవు చాలు కష్టానుభవాల చేత, వయస్సుచేత నుదుటగల్గిన ఒకటి రెండు రేఖలు కూడా ఆమె ప్రౌఢతనము చాటుతున్నయే గాని సౌందర్యాన్ని తగ్గించడంలే చేతులుకూడా కాయకష్టముచేత పూర్వపు నవనవ వదలినా లాలిత్యము నిలిచే ఉన్నది చిన్ననాటి చురుకు చకచక ఇప్పుడు గాంభీర్యముగా మారినవి.

రామక్క సోయగము చూచి ఊళ్లో కోడెగాళ్లు కొన్నాళ్లు చుట్టుముట్టితిరిగారు గాని లాభంలేకపోయింది సాహసించడానికి ఎవ్వనికీ ధైర్యంకలిగిందికాదు. ఊళ్లోకి క్రొత్త పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు ఒక పంతులు వచ్చాడు. ఆయన కొడుక్కు ఇరవైయేండ్లు దాటినవి. ఎన్నాళ్లు చదివించినా చదువు ఈయన కబ్బలేదో, చదువుకు ఈయన దొరకలేదో తెలియలేదు కాని రెండవఫారం దాటకపోవడంచేత నాన్నగారు బడి చాలింపించారు అయితే కావలసిన అలవాటులన్నీ పట్టుబడ్డాయి బల్ పోకిరీగా తిరుగుతున్నాడు. ఆతడొకనాడు రాత్రి ఊరు మాటుమణిగేవేళకు ఒక చిన్న సత్తతప్పాలె పట్టుకొనివచ్చి 'రామక్కా' అని పిలిచాడు. 'ఎవరు వారు' అని రామక్క అప్పుడే పడుకున్నది లేచి వచ్చింది 'ఏమి పంతులూ ఇయాలటప్పుడు వచ్చారు' అన్నది అనుమానిస్తూ 'పెరుగుకావాలి' అన్నాడు 'ఇప్పుడెందుకు' అన్నది రామక్క. 'బంధువులు వచ్చారు' అన్నాడు పకపకా నవ్వుతూ ఆ నవ్వుకు తీగలా వణికిపోయింది రామక్క పంతులు ప్రభావం ఇదివరకే విన్నదికావడంచేత 'జవాబు నంపలేకపోయినారా' అన్నది రామక్క భయం గొంతుతో. 'నేనే రావాలిసొచ్చా' అన్నాడు సందర్భశుద్ధి లేకుండా ఆకుంఠ అనుమానిస్తూ లోపలికెళ్లింది. వెంటనే పిల్లపంతులూ లోపలదూరాడు. లోపల ఏమయిందో ఎవరికి తెలేదు. నిమిషంలో రామక్క కెవ్వున కేకవేసి ఇవతల దూకింది. ప్రహరి లోపల ఇల్లు కావడంచేత ఎవ్వరు లేవలేదు. రానూలేదు

ఒక కాలు గడపఇవతల మరోకాలు అవతలపెట్టి ఒక చేతితో ద్వారబంధం పట్టుకొని రెండవచేతితో రామక్క కొంగుపట్టుక లాగుతున్నాడు పిల్లపంతులు. లోపలికి రమ్మని రామక్కను, అదిలిస్తున్నాడు బెదరిస్తున్నాడు. బతిమాలుతున్నాడు. భంగపడుతున్నాడు లంచాలు ప్రకటిస్తున్నాడు రామక్క 'ఏమికర్మమురా' అని విసుక్కుంటున్నది. తమ్ముడూ, బాబూ అని వరసకల్పించి పిలుస్తున్నది. కూడదని బుద్ధి చెపుతున్నది. నే నెన్నడెరగనీ కర్మం పంతులూ నన్ను విడిచిపెట్టే అని బ్రతిమాలుతున్నది. నలుగురు చూస్తే నవ్వులపాట్లని భంగపడుతున్నది ధైర్యము వహిస్తేనేకాని ఈ దుర్మార్గుడు విడవడేమొనని కనుబొమ్మలు ముడివేసి మృదువుగా దూషించింది ఆపాపిష్టివాడి పట్టు వదలించుకోడానికి అన్నివిధాలా పెనుగులాడి లాభంలేక కడకు

అబలలపాలి బ్రహ్మాస్త్రమైన ఏడుపు ప్రారంభించింది సన్నగా. ఇవంతా, గేదెల కొట్టంలో కాక— అభిమానం కొద్ది రామక్క ఇంటి చూరుక్రింద వేసుకున్న 'కోటప్ప' చూస్తున్నాడు ఎన్నడూ 'రామక్క నీ స్థితిలో చూడలే కోటప్ప. గొడ్డు గోద తమరిని ప్రేమించేవారి కష్టసుఖాలు బాగా గుర్తించగలవు రామక్కకేదో కష్టమువచ్చిందనీ తానుపోయి ఆదుకోవాలని కోటప్పకు కనిపించింది పశుబలము రెండుతట్లూ వాడికలది. దానికి ప్రేమా క్రౌర్యాలు రెండూ తీవ్రమైనవే కోటప్ప కట్టుతాడు లాక్కున్నాడు రాలే. మళ్ళీ బలవంతంగా లాగాడు ఊహూ రాలే ఇంకోసారి లాగాడు. కొంచం జరిగింది మరోసారి గుంజాడు. 'ఫట్' అని తెగింది. మోరవంచి తోకఎత్తి వక్కగంతేశాడు కోటప్ప పిల్లపంతులమీదికి. గంతేమిటి కుమ్మేమిటి రెండూ వకేసారి రామక్క 'ఆ ఆ కోటప్పా' అంటూనే ఉన్నది. కోటప్పకు కోప మాగలే. రామక్క కొంగువిడిచి అప్పటికే కేకవేసి కూలపడ్డ పిల్లపంతులును మరోసుమ్ముతో పొర్లించాడు ఇంతలో రామక్క వచ్చి కోటప్పను కట్టుతాడుపట్టి అవతలకు లాక్కుపోయి తుంపులు రెండూ ముడిపెట్టి కట్టువేసింది. వచ్చి చూచును కదా పిల్లపంతులికి ఈ పొర్లిగింతలలో ఏ ద్వారబంధానికో తలుపుకో తగిలి ఎడమచేయి విరిగింది. 'పంతులూ ఎంత చెప్పినా వినకపోతివి కదా దెబ్బ తగిలిందా పంతులూ' అని అడుగుతూన్న రామక్క వైపు కన్నెత్తైనా చూడక నొప్పికి నెత్తి నోరు కొట్టుకొని బిగ్గరగా ఏడవడానికైనా నోచుకోక లఘువుగా చట్టమీదకూడా దెబ్బ తగలడంచేత కుంటుకుంటూ తనదరిని తాను వెళ్లాడు పిల్లపంతులు వాళ్ల నాన్నను రామక్కమీద కేసుపెట్టమని అడిగారట గాని ఆయన కొడుకునే చీవాట్లుపెట్టి దొంగను తేలుకుట్టినట్లు పడిఉండమన్నాడట.

ఏమైతేనేమి, పిల్లపంతులు మళ్ళీ ఆవీధిని నడవలేదు సరికదా పైఊళ్లోనేమొగాని ఆ ఊళ్లోమాత్రం మరెప్పుడూ దారితప్పి నడిచినట్లు ఎవరు చూడలే. ఈ అభినవశృంగారగాథ నిజము ఎవరూ చూచినవాళ్లు కాకపోవడంచేత చిలవలు పలవలు పుట్టించి చెప్పుకుంటుంటారు అమ్మనబ్రోలులో ఇప్పటికీ విరాటరాజు పట్నంలో సైరంధ్రిని చూచి పౌరులు హడలిపోయినట్లు హడలిపోయేవారు ఆఊళ్లో కోడెగాండ్రందంతా రామక్కను చూచి, ఆమె బ్రతికున్నన్నాళ్లు

రామక్క వ్యాపారము అవిచ్ఛిన్నంగా సాగిపోతూన్నది నౌకర్లు చాకిర్లు ఎక్కువయ్యేవరికీపాడే తానే చేస్తూన్నా రామక్కకు తీరికెక్కువైంది తీరికవేళను మైమరిచే ఆనందంలో వినియోగం చేయడానికి ఏమున్నది సంసారము?! వట్టి మాయ!! పాడుబడ్డ దేవళంలో అఖండము ఎన్నాళ్లు వెలుగుతుంది? ఏమి తోచలే ఆమధ్య వక బాపనయ్యవల్ల చదవడం నేర్చుకున్నది. అర్థజ్ఞానమున్నా కొంత అలవడ్డది ముందు ఆంధ్రప్రచారిణీ గ్రంథమాలవారివి నవలన్నీ చదివింది నవల వకసారి చదివినతర్వాత మరి ముట్టుకో బుద్ధిపుట్టలే. తర్వాత వక పండితుడిచేత రామాయణము, భారతం, భాగవతం, పురాణం చెప్పించింది భారతంలో ధర్మరాజాదులు రాజ్యవిహీనులై అడవులలో తిరిగారని విన్నపుడు ఎంతవారికైనా తప్పవు కల్లవాట్లు అనుకున్నది నలచరిత్రలో నలుడు దమయంతిని విడిచి వెళ్లాడని ఆమె నానాపాట్లుబడి తుదకు ద్వితీయ స్వయంవరము చాటించి మొగుణ్ణి రప్పించుకున్నదని విని, ఎక్కడున్నాడని పిలిపింతు లచ్చయ్యబావనని ఆరాత్రంతా ఏడ్చింది. ద్రౌపతీ వస్త్రాపహరణం గాథ పట్టు విన్నపుడు 'నా కోటప్ప అక్కడుంటేనా' అని నవ్వుకున్నది. యశోదమ్మ చల్లచేశేటప్పుడు బాలగోపాలకృష్ణుడు కవ్వము పట్టు

కొని వెన్న తినేవాడని చెప్పినపుడు ఈ జన్మకు లేదు ఆభాగ్య" మని కన్నులనీరు నించింది కుచే లుని దారిద్ర్యవర్ణన వినలేకపోయింది. ప్రతి పురాణం పూర్తి అయినతర్వాత పెళ్లిన సమారాధనలు చేసింది అన్ని కులాలవాళ్లకు. ఇన్నిచేశినా ఆ హృదయంలో వున్న వెల్తికూడుకోలా!!

ఇంతలోకి వచ్చిపడ్డని అంకపొంకాలుగా సహాయ నిరాకరణోద్యమం ఊళ్లోకి చిన్నలు పెద్దలు గాంధీ మురావాకు వక్కొక్కరుగా వచ్చి పోతున్నారు. ఉపన్యాసా లిస్తున్నారు. ఆడవాళ్లుకూడా రావచ్చు మీటింగులకంటే ఒక మీటింగుకు రామక్కకూడా వెళ్లింది. ఆ రాజకీయాలు రామక్క కేమి తెలియదు కాని ఆ ఉపన్యాసకుడు (చెరుకువాడ నరసింహంగారు) దేశదారిద్ర్యాన్నిగూర్చి చిలవలు పలవలుగా చెప్పాడు. రామక్క ఆ దుర్భరదారిద్ర్యావస్థావర్ణనము వినలేక కండ్లనీరు పెట్టుకున్నది. 'కదురుకవ్వమాడితే కరువులేదు' అన్నమాట ఆమెకు మనసులో అచ్చుగుద్దినట్లు అతికిపోయింది. కవ్వము ఇదివరకే చేపట్టి తన దారిద్ర్యము బాపుకున్నది. ఇక కదురుచేపట్టి గ్రామదారిద్ర్యము బాపతలచుకున్నది. ముందుగా తా నొక రాట్నము చేయించింది ఊళ్లోవున్న పురాతనపు ముసలమ్మ నొక నామె నాశ్రయించి నూలువడకడం నేర్చింది. శ్రద్ధగా తీరికగడియలలో నూలు వడికించి మాల నేతగాడి కిచ్చి కమ్మెంచుచీర నేయించుకున్నది. అది మొదలు ఆమె మళ్లీ నెల్లూరు పాలచంగాయ ధోవతులు కొననేలేదు. స్వయంగా వడికిననూలుతోనే చీరలు నేయించి కట్టుకున్నది. దోవతులు నేయించి లచ్చయ్య తద్దినంనాడు బ్రాహ్మల కిచ్చుకొన్నది. దుప్పట్లు నేయించుకొన్నది నౌకర్లకు పండగలకు చాపులిచ్చే పద్ధతి మానేసింది. వాళ్లు తీరికవేళలో వడుకోక్కమని చెప్పి రాటా లిచ్చింది. వాళ్లు వడికిన నూలు స్వంతకర్చుతోనే ఉంచి పెట్టింది. ఇంతేకాదు ఒక చిన్నశాల ఏర్పాటు చేశింది అందులో యాభై రాటాలు. వాటికి దగ్గ ఏకులు, కదుళ్లు, చెవులు, పంటెలు, ముక్కాలు పీటలు, ఏకులు, బుట్టలు అన్నీ ఏర్పాటుచేశింది. అనాథనని ఎవరువచ్చినా సరే వాళ్లచేత నూలు వడికించేది. ఆనూలు వడికినవాళ్లకు రెండుపూటలూ జొన్నసంకటి వండించి ఇన్ని మజ్జిగనీళ్లుపోసి కలిపించి తాగినన్ని పోయించేది. వక్కాకు యిచ్చేది. సాయంకాలము ఇంటికి పోయేటప్పుడు కిరసనాయిలు బుడ్డినిండా చమురు పోసియిచ్చేది వాళ్లందరికి నులక మంచాలు చేయించి యిచ్చింది సంవత్సరాని కొకసారి సంక్రాంతి పండుగకు రెండు జతల బట్టలిచ్చేది. పండగ పండగకు వరిబువ్వ, పరమాన్నము. అందులో ఎవరైనా మంచమెక్కితే వాళ్లకు మందు, మాకు, పథ్యం, పానం, పిండివంటలుతో భోజనం పెట్టేది. అన్నీ చూచేది. ఈ నూలంతా మాల మగ్గాలవాళ్లచేత నేయించేది. తాను వాడుకున్నన్ని వాడుకొనేది బీదా సాదా వచ్చి అడిగితే ఊరికనో స్వల్పకరీదుకో ఇచ్చేది

1923 సం॥లో కాబోలు సబుమ్యాజిస్ట్రేటుగారి కుమార్తె ప్రసవించింది బారసాల కల్లుడు వచ్చాడు. పీటలమీద అల్లుడు కూతురూ కూర్చున్నారు. మామగారు అల్లుడికి శేలంఅంచు విదేశీపంచలు తెచ్చి చదివించాడు. అల్లుడు చేయిజాచలే 'ఏమిటోయి' అన్నాడు మామ. ఏమున్నది. ఖద్దరుగాని పుచ్చుకోనన్నాడు అగడుగ్గాయ మామ ఫరవాలేదు, పుచ్చుకో అన్నాడు. ఊహూ అన్నాడు అల్లుడు. ఇప్పటికి అభ్యాస చేయకు, తర్వాత తెప్పించి యిస్తానన్నాడు మామ మెల్లిగా అల్లుడి చెవులో 'ససేమిరా' అన్నాడు అల్లుడు. అల్లుడు తోపాటు కూతురూ నాకూ ఖద్దరు కావాలి అన్నది. సబ్ మ్యాజిస్ట్రేటుగారు పళ్లు కొరికాడు తాను తిట్టుకున్నాడు. ఈ సంబంధమే కావాలని పట్టుబట్టిన

పెండ్లానిపై కేకలేశాడు. ఈయన మ్యాజిస్ట్రేటుగిరి ఇతరులవద్దగాని అల్లుడివద్దనా. అప్పుడు ఎక్కడ దొరుకుతుంది, ఎక్కడ దొరుకుతుంది ఇద్దరు అని కాళ్లు తొక్కుతున్నాడు ఎవ్వరో చెప్తే రామక్క దగ్గరకు కబురంపాడు మ్యాజిస్ట్రేటు ఆమె అవసరం కనిపెట్టి తనకోసం చేయించుకున్న కమ్మికోక, లచ్చయ్యబావ తద్దినంనాడు బ్రాహ్మడి కిత్తామని చేయించిన దోవతులచాపు పంపింది. వాటితో సమాప్తిచెందింది మ్యాజిస్ట్రేటుగారింట్లో బారసాల.

ఈవిధంగా తన బ్రతుకు సార్థకంచేసుకొని అక్షయ సం॥రము ముక్కోటి ఏకాదశినాడు హఠాత్తుగా లచ్చయ్యబావను పోయి కలుసుకొన్నది గేదెల రామక్క. ఎంత పుణ్యాత్మురాలని అందరు అన్నారు ఆమె మరణాని కా గ్రామంలో దుఃఖించనివారు లేరు ఇక జిహ్వకు రుచిగలపెరుగు ఎవరు పోస్తారని అంగలార్చారు చిన్నపిల్లల పట్టడమెట్లావని అంతా హడలిపోయారు లచ్చయ్యబావ పోయినతర్వాత రామక్క చచ్చిందీ బతికిందీ చూడని దాయాదులు వచ్చి ఆమె సంపాదించిన ఆస్తిఅంతా తీసుకున్నారు. ఆమె పెట్టిన రెండు సంస్థలంతరించినవి అంతా అమ్మి వాళ్లు డబ్బుచేసుక్కున్నారు తెలిసినవాళ్లెవరైనా ఆమెకు చెప్పిఉంటే ఆ ఆస్తిఅంతా ఏ ధర్మకార్యానికన్నా ఇచ్చేదే రామక్క. ఏమైతేనేమి? మించిపోయింది



దైవభక్తి

శ్రీమతి చర్ల నగరాజకుమారిగారు

రాలకు మ్రొక్కినంతనె, పరాత్పరుడంచు నటంచునెంచి దే
వాలయమందు భక్తులయినంత, వరాంతరమందు పుట్టలన్
పాలను బోసినంత, నదిమధ్యమునందు మునింగినంత పా
పాలను బాసిపోదురె? కృపారహితాత్ములు, జారచోరులున్.

ఇమ్మహినర్థగర్వమున నెందరో యౌవనమందు చాలనే
రమ్ములుచేసి తామిహపరమ్ముల ముక్తినిబొందగోరి, పా
పమ్ములుపోవగా జపతపంబులుచేతురు, వృద్ధులైనకా
లమ్మున రామనామము విరామములేక జపింతురూరకన్.

సోదరులందరున్ గలిసి సొంపుగనుండిన వారితండ్రికిన్
మోదముగాదె చేతమున–భూప్రజకంతకు తండ్రియంచుదా
మోదరునెంచి చెప్పరెప్రబుద్ధులు–కావున తోటివారిన
త్యాదరమిచ్చి జూచునపు డార్తశరణ్యుడు సంతసింపడే?

భగినీ నివేదిత

శ్రీమతి యేర్లగడ్డ చిలకమ్మగారు

భగినీ నివేదిత ఐర్లండు నివాసియగు ఒక ఫాదరికొమరిత. తలిదండ్రు లీమెను "మార్గరెట్ నోబుల్" యని పిలచెడివారు. యీమె తలిదండ్రులు గొప్ప పరోపకార బుద్ధి గలవారు. కాన నేవాడ చిలుక యావాడ పలుకు పలుకునన్న చందంబున పరోప కారవంశమునకు చెందిన యీ విదుషీమణి పరోపకారబుద్ధి గలదగుట వంశసారమును నిరూపించుచున్నది.

ఒకానొకదినమున నోబుల్ తండ్రి యొక భారతీయ అతిథిని తన యింటికి రప్పించెను. ఆయతిథికి స్వయముగ వంటచేసి పంచభక్ష్య పరమాన్నములతో భోజనముపెట్టి యాతనిచే భారతదేశము స్థితిగతుల తెలిసికొనెను. భారతదేశము పరిస్థితులు వినిన వెంటనే యామె హృదయములో మహత్తరమైన మార్పు గలిగినది. వెంటనే భారతదేశము పర్యటనముచేయవలెనని తలంచెను. నోబుల్ తండ్రి తన కొమరిత యాదర్శ భావములు తెలిసికొని యంత్యావస్థయందు తనభార్యతో నిట్లుచెప్పెను. "మన నోబుల్ భారతదేశ పర్యటనము చేయతలంచిన తప్పక నీవు నామెకు సహాయము చేయుము." అని.

పువ్వు పుట్టినవెంటనే పరిమళించునను నట్లు యీమె బాల్యావస్థనుండియు ఆదర్శ భావములుగలిగిన చురుకైనబాలిక. నోబుల్ తలిదండ్రులు గొప్ప విద్యావంతులు. కొద్ది దినములలో కొమరితను విద్యావంతురాలుగ తయారుచేసిరి. ఆమె విద్యావంతురాలై స్వజాతిలో విద్యాప్రచారముచేయ మొదలిడి నది. ఆమె యాదర్శభావముల సంఘములో వెదజల్లెను.

స్వామీ వివేకానంద అమెరికాలో ధర్మో పదేశ మిచ్చునపుడు నోబుల్ యక్కడికేగి భారతదేశపరిస్థితులు తెలుసుకొనెను. జీవిత మంతయు బీదల సేవజేయుటకై భారత దేశము వచ్చినది. యిక్కడ నామెను "భగినీ నివేదిత"యని నామంబిడి పిలువసాగిరి.

భారతదేశములో స్త్రీల దుస్థితి చూచిన వెంటనే ఆమె హృదయములో కత్తిపోటు వలె గొప్ప విషాదము గలిగినది. జీవితమం తయు వారి దుస్థితి బాగుపరచవలెనని ప్రతినపట్టెను. కలకత్తాలో హిందూస్త్రీల తెరంగున వేషభాషలు గలిగియుండెను. మొదట కలకత్తాలోని కూపస్థమండూకము బోలె అజ్ఞానాంధకారమున నుండిన హిందూ సమాజము యీమెను యేవగింపుతో చూచినది. కాని యీమె పవిత్రఆచార వ్యవహారములు చూచిన వెంటనే కలకత్తా లోని జనులు ముగ్ధులయిరి. క్రమక్రమముగ భగినీ నివేదిత యెడల భక్తి శ్రద్ధలు మెం డయ్యెను.

నివేదిత నివసించు గృహము చాల నసహ్యముగ నుండెను యిది చూచి యింటి వారిని నామె శుభ్రపరచవలయునని యడిగి నది కాని వారు యిండ్లను తుడుచు పాకీ వారము గామని క్రుద్ధులై జవాబిచ్చిరి. వారి కర్ణకఠోరములైన మాటలువిని ఆమెయే

స్వహస్తములతో శుభ్రపరచినది. దీనివలన కలకత్తాలోని జనులు తమతమ గృహములు చక్కగ శుభ్రపరచుకొనిరి.

భారతదేశ స్త్రీలస్థితికిని నీమె పరిస్థితికిని చాలవ్యత్యాసముగలదు. భారతస్త్రీల జీవితములు స్వార్థపరత్వముతో గడచునవి. కాని యీమె గొప్ప స్వార్థత్యాగిని. యీమె కలకత్తాలో వున్నపుడు ఆపట్టణమంతయు ప్లేగు వ్యాపించినది. ఆయనారోగ్యస్థితిని జూచి స్వయముగ నాపట్టణము శుభ్రపరచెను. చాలా బీదజనుల సేవ యొనర్చినది. బీదలసేవకై యువకులతోకలసి సేవాసమితిని స్థాపించినది.

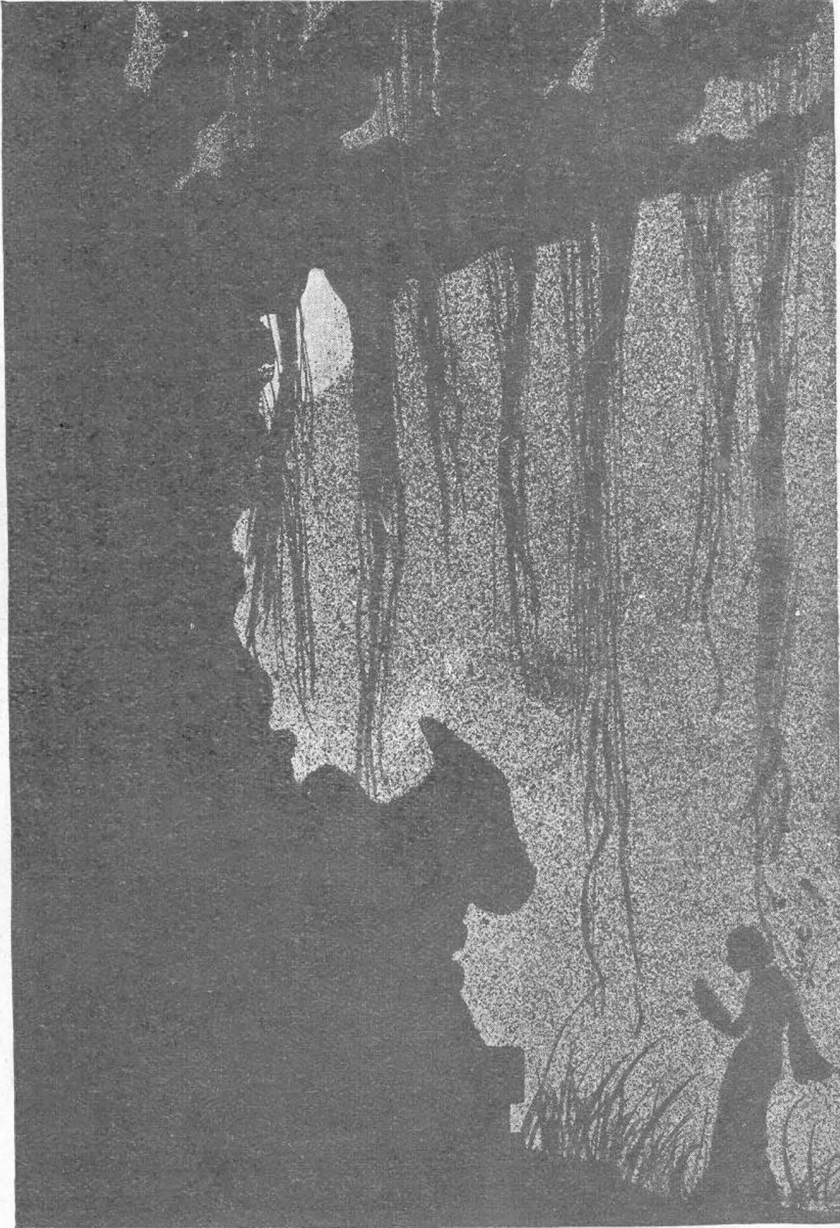
1907-లో "బాకర్‌గంజ్"యను దేశమందు గొప్పకరవు వచ్చినది. అక్కడి జనులకు తినతిండిలేక కట్టుగుడ్డలేక అన్నమో రామచంద్రాయని క్షుధార్తులై కేక లిడుచున్నయనాథులకు దేశభక్తులతో కలసి ఆమె చేసిన సహాయము వర్ణనాతీతము. వారికై యిల్లిల్లుతిరిగి భిక్షమెత్తినది. రోగపీడితులై మృత్యువాత బడనున్న జనులనెందరినేని సేవ యొనర్చి రక్షించినది. ఇట్లే ఆమె యెన్నియో కష్టముల సహించెను.

బెంగాలులో విధవల దుఃఖముల చూచిన వెంటనే ఆమె హృదయము చలించిపోయినది. వారి సహాయమునకై యొక ఆశ్రమము పెట్టినది. అక్కడ పాఠశాలపెట్టి చిన్నచిన్న పిల్లలలో కిండర్‌గార్టన్ పద్ధతిపై విద్యా ప్రచారముచేయ ప్రారంభించినది.

ఈ విదుషీమణి కవయిత్రి. నిండు సభలలో గంభీరముగ ఆదర్శ భావములను కిరణముల ప్రసరింప చేసెడిది. ఈమె వీరావేశ భరితములైన మాటలువిని సభయందున్న జనులు నిశ్చేష్టులయ్యెడివారు. వారి హృదయములలో వీరత్వము ఒక్కసారిగ ప్రజ్వలించెడిది.

స్త్రీలయెడల తమ భర్తల పశువ్యవహారముల చూచి చాలదుఃఖించుచుండెడిది. ఈ తుచ్ఛస్త్రీజన్మ మెందుకా యని యామె మనమున విచారించుచుండెడిది ఆమె వినయముతో పురుషులకిట్లు బోధించెను. "సమాజములో స్త్రీ పురుషునికి సహాయకురాలు కాని దాసికాదు. పురుషుని చేతిలోని యిష్టమువచ్చినటుల యాడి పారవేయు యాటవస్తువుకాదు. అర్థాంగిఅను మొదలగు బిరుదులు నిచ్చుట స్త్రీలనుమోసపుచ్చుటకా? ప్రతివిషయమునందును స్త్రీ తన జన్మసిద్ధములైన యధికారములు పొంద జాలదా?"

ఈ విదుషీమణిని చూచినపుడెల్ల విశ్వప్రేమ, దేశభక్తి, మొదలగు సద్భావములు మూర్తీభవించెనాయనునట్లు తోచెడిది. స్వభావము వెన్నవలెయతిమృదువైనది. జీవితమంతయు బ్రహ్మచారిణిగనుండి, భారతదేశము సేవచేసిన తల్లి. లండనులో జాతీయ సభ జరిగినపుడు, భారతదేశక్షేమముకై యొక నిబంధన వ్రాసి యాసభకు పంపిన క్షేమాభిలాషిణి దేశసేవచేయుచుండగ యకస్మాత్తుగరోగముచే "డార్జిలింగ్" సమీపమున పర్వతముపై చిర విశ్రాంతి గైకొనెను.



"వృషభ రాజాయ తే నమః"

చిత్రకారిణి: సంఘం లక్ష్మీబాయమ్మ.



మిస్. సుల్తానా జిలాని

స్త్రీజన్మ ప్రశస్తమైనదే

శ్రీ సాధ్వీ రత్నమ్మగారు

పలువురు అనుకొనునటుల స్త్రీజన్మ మంచిది కాదు అని నిరుత్సాహపడవలదు. స్త్రీజన్మ ప్రశస్తమైనదే. మానవజాతిలో ఎందరో స్త్రీలు యోగినీలు, యతులు, వీరమాతలు అయి ప్రసిద్ధిగాంచిరి అని పెద్దలవల్ల విందుము. యిప్పుడు అట్టి తల్లులను కొందరిని చూస్తూఉన్నాము వారు యెవరందురా, పిచ్చమ్మగారు, లక్ష్మీదేవమ్మగారు, చిన్నమ్మగారు వీరియొక్క బోధలు వింటూఉంటే యెల్లకోరికలను సుఖములను తాపత్రయములను మరచి వారి మార్గము అనుసరించుటకు యిచ్ఛా భక్తి వైరాగ్యములు కలుగునుగదా! స్త్రీలు మృదువైన స్వభావముగల వారు. ప్రేమరానులును, ఆదరణమతులును అయి ఉందురు. ఎక్కడనేని మతములకుగాని, సమాజములకుగాని, సాధువులకుగాని, యతులకుగాని ధర్మములిచ్చుటలోనైనను యింక యితర సత్కార్యములు చేయుటలోనైనను స్త్రీల సహాయములేనిది జరుగుట లేదు. ఏసుక్రీస్తు మతప్రబోధము చేయునప్పుడు వారిని పురుషులు చాల నిర్బంధనల పాలుచేసిరి. అప్పుడు ఇద్దరు స్త్రీలు చెరి ఒకవైపున నిలుచుండి వారిని కాపాడిరి. ఏసు భక్తిప్రబోధములను శిరసావహించి ఆచరించిరి. తోమును వారి వెంటబోయి లోకములో ప్రచారము సాగించిరట. దేశసేవలు సాగించునప్పుడెల్ల స్త్రీల సహాయము లభించినప్పుడే విజయమునకు అవకాశము ఉండునని పెద్దలు చెప్పుచుందురు. శ్రీ వివేకానంద స్వాములవారు ఉపన్యాసము లిచ్చుచుండు కాలమున, న్యూయార్కు పట్టణమున అసూయచేత వారికి యేమో కీడుచేయ కొందరు ప్రయత్నించిరట అప్పుడు ఒక దొరసాని శ్రీవారికి ఆ విషయమును ముందుగా తెలిపి, సాహసించి వెంటవెళ్లి ఆపదను గడపినది శ్రీ స్వాముల వారిమీద ఆ విరోధులుకూడా తుదకు చాలా భక్తి శ్రద్ధలు పూనునటుల చేసినవి. ఆ దొరసానిగారే శ్రీవారి నంతగా పూజించుట జూచి, వారుకూడా స్వాములవారిని ఆశ్రయించి శ్రీవారికడ ఉపదేశములు సయితము పొందిరట! శ్రీరామకృష్ణ పరమహంసలవారి మహిమను శ్రీరాణి రాచమణీదేవి గారు మొట్టమొదట కనిపెట్టి వారియెడ మిగుల భక్తిభావముతో వర్తించెడిది. ఒకనాడు ఆరాణి శ్రీరామకృష్ణునివద్ద కూర్చుండి ఉన్నది. ఆమె మనస్సులోనికి యేదియో ఒక లౌకికవ్యాపారసంబంధమైన సంకల్పము వచ్చినదట అప్పుడు శ్రీరామకృష్ణుడు రాణిగారి వీపున ఒకదెబ్బ వేసిరి. అంతట రాణిగారి వెంటనున్న సేవకులు శ్రీరామకృష్ణపరమహంసులవారిని కొట్టుటకు సిద్ధమైరి వెంటనే రాణిగారు అది కనిపెట్టి "శ్రీవారి మహాత్మ్యము మీకు తెలియక, వూరకయుండుడు" అని తన పరివారమును మందలించినది తదుపరి వారు శాంతపడి శ్రీపరమహంసలవారికి నమస్కారములు చేసిరి మహాత్ముల తత్వమును స్త్రీలు గ్రహించునంత సులభముగా పురుషులు గ్రహించలేరు. స్త్రీ స్వభావమున అట్టి కౌశలము కలదు శ్రీ గాంధీగారు భగవంతుని మహాత్మ్యమును తెలిసి, వానిలో ఐక్యతపడవలెనన్న తనకు స్త్రీభావము రావలసియుండునని పలికిరట పురుషుడు అహంకరించి కర్తృత్వము వహించును. స్త్రీ కర్తృత్వము పూనక ఎల్లప్పుడును ఒకరికి సేవ చేయుచుండ కోరును. అందుచేత ఆమెకు అహంకారము ఉండదు పురుషునందు సేవాభిలాష అంతగాయుండదు. మనస్సు వంగిరాదు. పురుషునందు అహంకారము మెండుగానుండును. అహంకారము యెక్కడయుండునో అక్కడ ప్రేమయుండజాలదు" అని శ్రీ గాంధీగారు చెప్పియున్నారు. కొంతమంది సాధువులు, భక్తులు, స్త్రీలవలె బట్టలను కట్టుట, వారి సాంగత్యమున తిరుగుట అవలంబించుచున్నారు. ఎందుకనగా స్త్రీల జీవితములు, సాధ

నలు, నడతలు చక్కగా గ్రహించి సేవాభావమును అలవఱచుకొనుకొరకే వారి సాంగత్యము చేయుట. సేవ మంచి తరుణోపాయము

సోదరీమణులారా! ఇందులో ఒక రహస్య మున్నది మనను గాంధీగారే మెచ్చుకొనిరి గదా, మనకేమి కొదువ? అని స్త్రీలము గర్వించుట తగదు అందులోని సూత్రమును కనుగొని, అది సార్థకము అగునటుల మనము యేమి చేయవలసియుండును అని జిజ్ఞాసాపరులము కావలయును. నేను చెప్పిన స్త్రీలెల్ల స్త్రీ సంఘమునకు గణ్యత ఎట్లు వచ్చినదో, ఆ స్త్రీలు యేమిచేసిరో, పరతత్వము సాధించుటకై వారు ఎంత పాటుపడిరో, ఎన్ని కష్టములను ఓర్చిరో, మనము బాగుగా గమనింపవలసియుండును సద్విషయములను శ్రవణమువలన విని, మననముచేసి, ఆచరించవలయును ఆ స్త్రీరత్నములు ఇంద్రియ సౌఖ్యములను కోరలేదు. దేహశృంగారముకొరకు నగలు, నాణెములు కోరలేదు యెల్లప్పుడును తమ భర్తల ధర్మమును తమ ధర్మమును అభేదముగా తలంచి దానిని కాపాడుటే తమ జీవనగమ్యముగా పెట్టుకొనిరి వారికిని దుఃఖములు వచ్చినవి, కష్టములు కలిగినవి. వారును ఆరాటములపాలైరి కాని తమ ధర్మములను కాపాడుకొనగలరో లేదో అను విషయమును గురించి తప్ప ఇంక యితర విషయముల గురించి వారు దుఃఖించలేదు హరిశ్చంద్రుని యెడ బాయునప్పుడు వాని భార్య ఏడ్చినమాట నిజమే ఆతడును శోకించినాడు ఎందుకో తెలియునా? భార్యా భర్తలు కౌగిలించుకొని ఏడ్చుట తెలిసి, వారు ఒకరికొకరు కనుపించకుండా పోవుచున్నందుకు దుఃఖించిరని మూఢులము అనుకొనెదము అది సరికాదు. భర్త సత్యము తప్పకుండా ఎట్లు ప్రతినను కాపాడుకొనగలడో అని చంద్రమతియు, ఆమె తన పాతివ్రత్యధర్మమును కాపాడుకొనుటకై ఎన్ని కష్టములు పడవలసివచ్చునో గదా అని హరిశ్చంద్రుడును, అట్టియెడ తాము ఒకరికొకరు సాయపడజాలము గదాయని యిరువురును దుఃఖించిరి. ఇంతే గాని ఐహికచింతలతో గాదు, ఇది మనము మఱువ గూడని సత్యము

కాబట్టి మనము యిహసుఖములకై ఆరాటపడ రాదు భర్త ధర్మమును కాపాడుట, తన ధర్మమును కాపాడుకొనుట, బిడ్డలకు ధర్మబోధలు చేయుట, అతిథి అభ్యాగతులను శక్తికొలది సేవించుట, సాధువులను పోషించుట, మిగిలిన కాలమందు తన మనస్సును పరిశోధనము చేసుకొనుట ఉత్తమస్త్రీకి విధి. మనస్సు మంచి విషయములలో సంచరించునా లేక ధర్మముతప్పి నడుచుచున్నదా అని ఏకాంతమున కూర్చుండి చింతచేయవలయును ఇది అంతయు భగవంతుని అనుగ్రహమువలన నెరవేరవలసియున్నది వానియొక్క కృపలేనిచో మనము ఏ ధర్మమును నెర వేర్చలేము "ఓ భగవంతుడా! నా మనస్సు మాలిన్యముచేత ఎప్పుడు తప్పుదు దారికి పోవునో నాకు తెలియదు నన్ను రక్షించు భారము నీదే తండ్రీ!" అని ధ్యానము చేయవలయును అటుల చేసినయెడల స్త్రీలకు యే యాటంకములును ఉండవు. "ఇంటిలోనుండి బయటికి వెళ్లనివ్వరు గదా. మాకు పెద్దల సేవ యెట్లు దొరుకును? వేదాంతశ్రవణము మాకు ఇంటిలో యెవరు చేయుంచుకురు? మాకు ధర్మములను ఇండ్లలో యెవరును విపులముగా బోధించరు గదా! ఆ శ్రవణము ఎట్లు దొరుకును? ధర్మసందేహములు ఎట్లు తీరును? హరిశ్చంద్రుడు సత్యధర్మముల కొరకై యెన్ని కష్టములు పడినను ఆ ధర్మమును వదలలేదు అని పెద్దలు సాదృశ్యములు చెప్పుదురే. మా భర్తలకు అంతటి ధర్మనిరతి కలుగగలదా? వారికి వేదాంతమంటే తలనొప్పి వేదాంతులనిన అంతకన్నా ద్వేషము! మేమే తోచినంతవరకు ధర్మముగా నడుచుకొందమంటే, తమకు హితవుగా నడవవలయునని మమ్ముల నిర్బంధింతురు. మగవారు తమకు దెలియని ధర్మములు స్త్రీలకు ఎట్లు దెలియవచ్చినవి? అని శంకింతురు. వేదాంతులవద్దకు పెద్దలవద్దకు స్త్రీలు వెళ్లుట తెలిసినచో మేము చెప్పినట్లు విందురా? లేక యెవరో సాధువులు చెప్పిన

మాట వింటురా? అని గద్దింతురు. అప్పుడు మేము యేమి చేయవలసియుండును?" అనుచు స్త్రీలు ప్రశ్నించుదురు.

అనవసరముగా తిరుగకూడదనియే పెద్దలును చెప్పుచున్నారు పతివ్రతలైన స్త్రీలును నిర్బంధములులేని స్త్రీలనుకూడా అవసరము ఉంటేనే తప్ప యెక్కడకును వెళ్లకూడదు. పురుషు లున్న చోట నిర్లక్ష్యముగా తిరుగరాదు. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములను, నిర్మలశీలమును, నేర్పు స్థలములకు పురుషుల వెంటనున్నను లేకున్నను స్త్రీలును లేకపోయినను, ఆ అవసరమునుబట్టియు, వీలునుబట్టియు వెళ్లవచ్చును. అట్టివారికి విఘ్నములేమియు ఉండవు. పెద్ద పెద్ద సభలకును వెళ్లవచ్చును. నిర్భయముగా సాధువుల సేవించవచ్చును. కాని మన దృష్టిని చలించనివ్వకుండ, వృథాగా పోనివ్వకుండా, వర్తించవలయును. యెక్కువమంది జనము ఉండు తావుల యందు యేదియో అనిష్టములు కొన్ని రావచ్చును.

అట్టివాటిని అన్నిటిని ఓర్చుకొనవలయును ఇంకొక విషయము మరువరాదు. లోకములో అనగా మనలో మంచి చెడు అను రెండును ఉన్నవి అటులనే సాధువులలోను మంచివారు–చెడువారు, మేలు చేయువారు–మోసము చేయువారు ఉంటున్నారు; కనుక మన పురుషులు జడియుటకు కారణము కొంత కలదు. కొందరు విషయము తెలియకపోవుటచే తత్తరపాటుపడుదురు; స్త్రీలును అటులనే కొందరు మఠములకు వస్తూఉంటే మనము చూచుటలేదా! వారు బెదరు బెదరు చూపులతో వస్తారు. యెవరైన యెరిగినవారు కనబడితే యింటివద్ద చాటుకు పోయినట్లు భజనలలోనుండి పూజలలోనుండి లేచి పోతారు. ఎందులకు? అవ్యక్తమగు సంశయాలు పెట్టుకొని గదా దేవునిపూజ జరుగుచోట, పరమార్థ విషయములు వినవచ్చును, ధర్మప్రచారములందు అటుల చాటులకు పరుగెత్తుట ఎందుకు? యీ అలవాటును క్రమేణా తప్పించుకోవలయును. ఇంకొక సంగతి. స్త్రీలు స్వల్పవిషయములకు తగవులాడుకొందురు ఇండ్లవద్ద జరిగే సంసారపు ముచ్చటలు చెప్పుకొందురు. ఉద్రేకములు పూని అల్లరిచేయుదురు. ఇట్టిదానిని కనిపెట్టిన పురుషులు "అదిగో స్త్రీలలో గోలపుట్టినది; వారిలో అల్లరిసాగినది. మనము పోయి ఆపినగాని ఆపద తొలగదు" అనుకొనుచుండుట మనము యెరుగుదుము యీవిషయమునను స్త్రీలు జాగరూకతతో మెలగవలయును భక్తిచేయుపట్లను స్త్రీలకు ఉద్రేకము, ఆవేశము మెండు యెట్టి సాధువులకు పాదవందనములు చేయవలయును? యెట్టివారికి పండ్లు, కానుకలు యివ్వవలయును? అను విచక్షణచేయరు. చాలా పొరబాట్లు పడుచుందురు. అందువలన వివేకవతులగు స్త్రీలకుకూడా నిర్బంధములు వాటిలుచున్నవి. కావున మనము ఉత్తములగు నారీమణులు ఎటుల వర్తింతురో కనిపెట్టుచు వారిని అనుకరించుచుండ వలయును.

నేను మొదట పేర్కొనిన యోగినులు యెటుల నడుచుకొనిరో, యిప్పుడు ఎట్టి స్థితియందు ఉండిరో, బాగుగా గ్రహించి మీరు నడుచుకొనినయెడల మీరు మనుములకు వచ్చిన లాభము! పెద్దలకు సేవచేసిన సార్థకతను పడయగలుగుదురు. యింతవరకు నేను వినయపూర్వకముగా మిమ్ములగురించి చెప్పినది యేమన, స్త్రీసంఘముమీద దయఉంచి అయినను మీరు మెలకువతో సక్రమముగా నడుచుకొనవలయును. సోదరీమణులారా, పైనచెప్పిన తల్లులవంటి స్త్రీలు వుండబట్టియే సుమీ, గాంధీగారు తమకు స్త్రీ గుణములు రావలెనని కోరుకొనిరి! స్వల్పమైన గుణములగల స్త్రీలనుబట్టి కాదు. మనము మిగుల జాగరూకులమై నడచుకొనుచు, స్త్రీ సంఘమునకు ఎట్టి అపఖ్యాతియు వాటిలకుండ రక్షించుమని భగవంతుని ప్రార్థనచేయుదము గాక ఇదియే నా మనవి

శాంతిః శాంతిః శాంతిః

గానకళ

—మా దేవి.

సంగీతమును గురించిన సమగ్రమగు వివరణము మాబోటివారికి చాల దుర్లభము. తెలిసినంతవరకు వివరించుట నావిధి. సంగీతము స్త్రీలపాలిటి సొమ్ము. ఇతరవిద్యల నేర్చుటందు భారతయువతీమణులకు స్వాతంత్ర్యములేదు. ఈవిద్యవిషయమం దెటులనో కాని మనపెద్దలు కొంతలో కొంతవరకుదారులైరి. ఈ విద్యనుగూడ భోగం విద్య యని వెక్కిరించువారు లేకపోలేదు.

ఏదియెటులున్నను సంగీతకళా ప్రావీణ్యమందు స్త్రీలే యతి సమర్థులు. వీరి కంఠములుగూడ గానమున కనుగుణమై యొప్పారు. సునిశితమును, సుస్వరమును, గల కంఠముతో పాడునపుడేగదా శ్రోతలకు హాయిగా నుండును. అన్నివిధముల పరతంత్రులగు స్త్రీలు సంగీతమునే యాధారపరచికొని విశాలప్రపంచమునకు రాగలుగుచున్నారు. కాని దీనికి సరియగు గౌరవమన్ననలు, ప్రజాబాహుళ్యమందును, బాధ్యతగల ప్రభుత్వమందును కానరావు. ఇందుచేతనె యీదు పూర్తిగా నారితేరినవారు సైతము గౌరవజీవితమును గడుపజాలకున్నారు. ఇపుడున్న విశ్వకళాపరిషత్తులం దఖిలకళల పోషించుచుండిరి. యీకళాదౌర్భాగ్య మేమోకాని వెలివేసినటుల దీనిని విశ్వకళాపరిషత్తుల పొంతకే రానీయకుండిరి. అంతవరకుపోనేల? స్త్రీలకుప్రత్యేకించిన తాలూకాబోర్డు గరల్సు స్కూళ్లలో కాని, హైస్కూళ్లలో కాని దీని విలువ వావంతయు కానరాకున్నది. ఇందుచేతనెగదా ఇంత నాగరికతా ప్రపంచమందుగూడ సదసద్వివేకము కలవారును, గానకళాప్రవీణులునగు వనితామణు లనేకులు పరతంత్రులై దుర్భరదుఃఖభూయిష్ఠమగు జీవితమును గడుపవలసివచ్చినది. ఇతర విద్యల పొంతకే పోవుట నోచుకొనని యీస్త్రీలోకమునకు ప్రసాదించిన సంగీతమునకైనను, యితర విద్యలతోటి యర్హమగు స్థానమీయ రెందులకో? మహిళాలోకమాతయు సంగీతవిద్య కర్హమగు స్థానమును కల్పించి తద్ద్వారా స్త్రీలోకము నుద్ధరింప ప్రయత్నించుగాత.

ఇట్టి యౌదాసీన్యము మరొకవిద్యకు తటస్థించునో నెట్టిగతి కానవచ్చెడిదో గదా? సంగీతము సొగసైనవిద్య గనుకనే యాదరమింతదనుక లేకనె యింత కాలము మనగలిగెను. ఈ కళయంతటి హృద్యమైనదియు, సచ్చారిత్రకమైనదియు మరొకకళ గాన్పింపదు. ఈ విషయ మెరుంగలేక సామాన్యలోకము నిరాదరణ జూపెదరు. ఇక పైన యీవిద్యాప్రాభవమును గురించి విచారింతము.

ముఖ్యముగా సంగీతమునగల మహాశక్తి యీశ్వరునియం దనురాగభావముల నుద్బోధించుటయే యయియున్నది. దీని చమత్కృతిచేతనేగదా శ్రీకృష్ణభగవానులు పశువుల సైతము తన దరిజేర్చుకొని తరింపజేసెను. పాములవంటి విషజంతువులుగూడ గానకళాప్రవీణుడగు పాములవాడికి నాగస్వరముద్వారా లోబడుచున్నవి. పోయెడి

పక్షులను నిలబెట్టుచున్నారు. పాషాణములను కరగించుచున్నారు. నీటిని పాషాణమయముగా మార్చుచున్నారు. ఇట్టి మహాశక్తి సంగీతములో గలదు. ఇంత హృదయాకర్షకమగు విద్య గనుకనే ప్రతిశుభకార్యమందు నీ కళానైపుణ్యము వాయిద్యముల ద్వారా కాననగును. యుద్ధసమయములందు భేరీ, పటహా, డిండిమ దుందుభులు వర్ణనాతీతములు. శత్రువులకు తనప్రాణముల నర్పించుటకు వెరువనంతటి ధైర్యసాహసముల, త్యాగశక్తి, దేశోద్ధరణదీక్ష మున్నగువాని కలుగజేయున దీ సంగీతమే గదా?

మరియు నాగిస్వరము, సనాయి, హార్మోనియా, వీణ, తంబుర, పిడేలు, జలతరంగిణి, పియానా, పిల్లనగ్రోవు, వేణు మున్నగు మెత్తని వాద్యములపై చూపు సంగీత మహత్తును కాననగుచో నెవని హృదయము నీరుగాకుండును? చల్లని వెన్నెలవంటి నాద మెంత సుఖతరమై యొప్పునో చవిజూచిన ప్రతివానికి తెలిసియుండును. ప్రకృతిలోనుండు వస్తుతత్వముల మార్పు చేయు శక్తి యీ సంగీతమునందే గలదు. కనుకనె వివాహాది శుభకార్యములం దీ విద్య నుపయోగించి వధూవరుల హృదయముల కరగించి యేక హృదయముగా తయారుజేయుదురు. మరి దంపతులు విడిపోవుటకు హిందూదేశమున తా వెక్కడిది. ఇంత గానకళా ప్రాశస్త్యమున్నది గనుకనె యితర దేశములందువలె మన దేశమందు విడాకులచట్ట మనవసరమాయెను.

మరియు వేదాంతమునకు సంగీతమునకు సంబంధము మెండు. నాదోపాసన ప్రణవ విజృంభణమే కావున నాదమునకు పరబ్రహ్మమునకు భేదము గాన్పింపదు. ఇటుల పరమాత్మానుభావముల కల్పించి మోక్షప్రాప్తిని కలుగజేయును. కనుకనె మతకర్తలు, మహాభక్తులు, పరబ్రహ్మ సన్నిధికి జనుట కుపకరించు ధ్యానసమాధిలో గూడ సంగీతమును నొక ప్రధానాంగముగా నుపయోగించిరి. కారణమేమనగా: మనోవైకల్యముల తొలగించి చిత్తైకాగ్రతను ప్రసాదించున దీసంగీత మొక్కటియే. కనుకనే రామానుజాది మతప్రవర్తకులేమి, చైతన్య తులసీదాస, వీరబ్రహ్మలు మున్నగు తత్వవేత్తలేమి, త్యాగరాజు, రామదాసు మున్నగు మహాభక్తవరులేమి, గానమునె యాధారపరచుకొని తమతమ మతానుసారముగా ప్రచారమొనర్చి ముక్తిబొందిరి. జయదేవుడు సంగీతవిద్యాకౌశల్యముచేతనె గదా గీతగోవిందమువంటి యుత్కృష్ట గ్రంథము రచింపగలిగెను.

సంగీతమునం దింత ప్రాభవమున్నది గనుకనె నానక్ మున్నగు సిక్కు మతస్థాపకులు సంగీతము ప్రధానాంగముగానున్న భజనసమాజముల నేర్పరచిరి. ఆ భజనకూటముల ననుసరించియే గదా రామభజన, కృష్ణభజన, విరల్ భజన మున్నగునవన్నియు చెలరేగి సామాన్య మానవుల హృదయము నాకర్షించుచున్నారు

ఇక నీపై సంగీతాంగంబగు స్వరాది క్రమం బెరుంగునది. పరబ్రహ్మ స్వరూపం

బగు "ఓం"కారమునుండియే స్వర ముద్భ వించినటుల పెద్దలు నిశ్చయించిరి. ఓంకార మందున్న ప్రణవమే సంగీతమగును.

ఈ ప్రణవమె బాగుగా విజృంభించి నపుడే స-రి-గ-మ-ప-ద-ని అని సప్తాక్షరి జనించి శృతిస్థానముల ననుసరించి రాగోత్పత్తి యయ్యెను.

మరియు నీ రాగములకు నియమితవేళలు గలవు. నియమితసమయములందు బాడుచో బాగుగా రాణించునని ప్రాక్తనుల యభి ప్రాయమైయుండును. మేఘరంజని మధ్యా హ్నమందును, భూపాలరాగము ప్రాతఃకాల మందును, వసంతరాగము పరాహ్నమం దును, నభ్యసించుచో బాగుగా నలవడును ఆయారాగముల కాయావేళ లుత్తేజకము లుగానుండును.

మరియు రాగములకు నామములను స్వభావానుగతముగానె యేర్పరచిరి. సారంగ పాడి సారంగముల స్వాధీనపరచుకో వచ్చు ననియు, మేఘరంజని పాడి మేఘముల వర్షింపజేయవచ్చుననియు, శాస్త్రమున చెప్పబడియున్నది.

పైన బేర్కొనబడిన విశేషములన్నియు యధార్థములై యుండనోపు. కారణమేమ నగా "వాట్యువ్యాగ్సు" యను దొరసాని "యీడోఫోను" యను యంత్రమువలన తాను పాడిన పాటనంతయు ఆయా స్వర జనితములగు రూపములుగా తయారుజేసి ప్రత్యక్షముగా గన్పరిచెను. ఇదియే నిజ మగుచో మన ప్రాచీనులు కళానైపుణ్యము చే వస్తుస్వరూపంబుల ద్రవింపజేయు టయు, ద్రవస్వరూపముల పాషాణములగా మార్చుటయు నపూర్వములు కాకపో వచ్చును రూపములేనివానికి రూపోత్పత్తి గలుగజేయునది సంగీతమని యొప్పుకొనక తప్పదు. కనుకనె గదా చైతన్యాది మహా భక్తులు సంగీతముద్వారా స్వరూపరహితు డగు భగవంతుని ప్రత్యక్షము జేసుకొనిరి

మరియు సంగీత శాస్త్రజ్ఞులగు నారదాదులు రాళ్లను కరగించుటయు, నీటిని రాళ్లుగా తయారుజేయుటయు వాస్తవమైయుండును. సంగీతమం దింతటి మహామహిమయున్నది కనుకనె ప్రతిజీవియు దీనియందున్న మాధు ర్యమును చవిజూడ సమర్థమైయున్నది కనుకనె కృష్ణభగవానులు "శిశుర్వేత్తి పశుర్వేత్తి వేత్తి గాన రసంఫణిః" అని నిరా ఘాటముగా వాక్రుచ్చిరి.

ఇకను గ్రామవిభాగ స్వరూపముల విచారింతము.

కొంతమంది కలసి యొక కుటుంబ మెటు లగునో, కొన్ని కుటుంబములు కలసి యొక గ్రామ మెటులగునో యటులనె స్వరమూర్ఛ నకును, మూర్ఛనాపరంపరాజనితములగు మేళముల కారకమగు స్వరసముదాయమే గ్రామమనంబడును. ఇది గ్రామస్వరూపము.

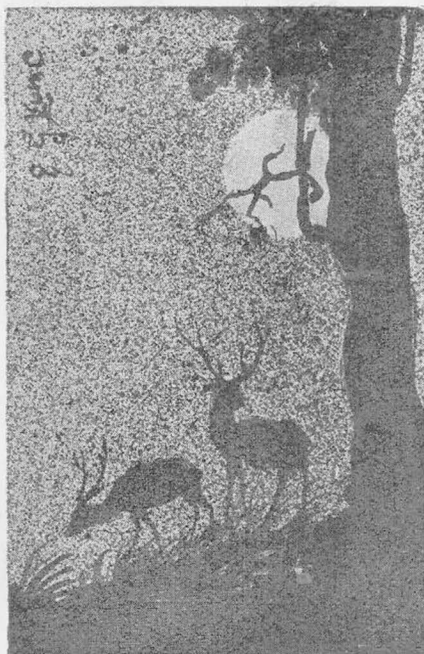
గ్రామమందు మూడు భేదములు గలవు. షడ్జ, మధ్యమ, గాంధార గ్రామములని, అందు షడ్జగ్రామమును గురించి యాలో చింతము శృతులన్నిటిలో బ్రధానమైన దియు, నాదియైనదియు, షడ్జస్వరము నారం భించినదగుటను, షడ్జగ్రామమునకు బ్రధాన



మిస్. సులోచన



హైందవవిద్య లింకా బ్రతికియున్నవి.



చంద్రోదయము.



చిద్విలాసము.

స్థాన మొసంగిరి. మరియు సంవాది స్వర బహుళము నీ గ్రామమున విశేషమగుటచే దీనికి ప్రాముఖ్య మేర్పడినదనుటలో నావంతయు సందియములేదు.

తదుపరి ద్వితీయస్థాన మలంకరించునది మధ్యమ గ్రామము షడ్జముతో సంవాది స్వరమై దానినె పురస్కరించుకొనియుండుటచేతను, సప్తస్వరములలో చతుర్థస్వరమగుటచేతను, మధ్యమగ్రామమని సార్థకనామము గలిగెను.

"ఏతత్కులప్రసూతత్వాత్ గాంధారోప్యగ్రణేదివి" అని రత్నాకరసూక్తిచేతను షడ్జమధ్యమ పరస్పరసంబంధమువలెనే షడ్జ గాంధార పరస్పర సంబంధము సంవాది స్వరభావము కలదగుటచేతను, గాంధార గ్రామ మేర్పడెను.

ఈ సందర్భమున పంచమముగూడ షడ్జమును పురస్సరించుకొనిన సంవాదిస్వరమే గదా? దానికి గ్రామాధికారము లేకుండుటకు గతంచేమి? యనగా సామాన్యముగా మానవశారీరమున రెండున్నర స్థాయిలకంటె నెక్కుడు పలుకుట కవకాశముండదు. కనుక షడ్జమునకు మిక్కిలి దూరమగుచో రెండున్నర స్థాయిలకంటె పైకి పోవలసివచ్చును అపుడు రసాభాస తప్పదు. అందుచే పంచమమునకు గ్రామాధికారములేదు.

ఋషభనిషాదములు రెండును షడ్జమునకు దగ్గరనున్న స్వరములైనను, సంవాది స్వరములు కావు. పైగా వివాదిస్వరములై గూడయున్నవి. అందుచే వీనికిగూడ గ్రామాధికారములేదు మరియు ధైవతము షడ్జమునకు దూరస్థము, వివాదిస్వరమగుటచే గ్రామ మొప్పుకొనలేదు. కనుక షడ్జ మధ్యమ, గాంధార గ్రామములని గ్రామ త్రయవిభాగమే యుచితము.

మరియు గానోపయోగమునకై గ్రామ త్రయమునకును, సమయముల నేర్పరచిరి.

నీ గ్రామత్రయమునకు క్రమముగా బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరు లధిదేవతలనియు, హేమంత, గ్రీష్మ, వర్షర్తువులందును, పూర్వాహ్న, మధ్యాహ్న పరాహ్నములందును యథాక్రమంబుగా గ్రామత్రయము నుపయోగింపనగును.

—— o ——

కుమారీహితబోధ

శ్రీమతి మిరియప్పల్లి నర్సమాంబగారు

సీ॥ విభుబాయలేక దుర్విపినంబులను పలుకష్టముల్ పడు సీతకాంతగతిని
ధవుబాయలేక నుద్దండాటవులయూప దాళిగాంచిన దమయంతిమాడ్కి
పతిబాయలేక దుర్భరకాననంబుల తాపముల్ పొందు చంద్రమతిభంగి
మగనిబాయగలేక మహాదరణ్యములలో శ్రమలొందు సావిత్రిసతివిధమున
మరి యరుంధతియల సక్కుబాయియాది సాధ్విగణములరీతి కష్టములనోర్చి
భర్తయే దైవమంచు నెమ్మదిదలంచి తారచంద్రార్కులున్నంత దనుకనధిక
విమలకీర్తిగడించుమా వేగుమారి,

'స్త్రీ కన్నీరు'

(శ్రీమతి తాడి నాగమ్మగారు)

'నిషేధింపబడిన మేలు కీళ్ళు తెలిపెడి వృక్షము యొక్క పండు తాను తిని తనభర్తకు తినిపించుటచేతనే పాపము లోకములోనికి ప్రవేశించినది అందుచేతనే లోకమున కింత శ్రమ, మానవుల కింత కష్టము కలుగుచున్నది లేనియెడల మానవజీవితము సునాయాసముగానె గడచిపోవును దీనికంతకు స్త్రీయే మూలకారణము' ఇది క్రీస్తువుల ధోరణి

మహమ్మదీయుల ధోరణికూడ రవంత భేదముతో దానినే యంగీకరించును

'రామ రావణ యుద్ధమునకు కారణము సీత. రామవనవాసమునకు కారణము కైక కైకయొక్క దుర్బుద్ధికి కారణము మందర. ఇట్టి స్త్రీసముదాయమువలన రామాయణగాథ పెరుగుటయు తద్యుద్ధమూలముగ మానవమండలి విరుగుటయు కలిగెను'

భారతయుద్ధమునకు మూలకారణము ద్రౌపతి నవ్వు. కీచకవధకు, కౌరవుల వినాశనమునకు, కౌంతేయుల విజయమునకు కారణము స్త్రీ బాణాసుర భంగమునకు, దైత్యుల దారుణమరణములకు కారణము స్త్రీ.

కనోజీ ఢిల్లీరాజుల వైరమునకు, పృథ్వీజయచంద్రుల విరోధవినాశములకు కారణము రాణీ సంయుక్త చిత్తూరు ముట్టడికి రాజపుత్రవినాశమునకు కారణము స్త్రీ !! ఇది కొందరి హైందవుల ధోరణి.

'హీబ్రూ వీరుడైన సేమ్సన్ నాశనమునకు పిలిష్టైను స్త్రీకారణము. బైబిలు వీరుడైన 'జాన్ దిబాప్టిష్టు' మరణకారణము స్త్రీ రోమను చక్రాధిపత్యము వహించిన వెంటనే నశించుటకు ఈజిప్టు రాణియగు 'క్లియోపట్రా' కారణము.ఫరాసు విప్లవమునకు విపరీతకారణములలో నొకటి ఫరాసు రాణియగు విదేశపు స్త్రీ. గత మహాసంగ్రామకారణములలో నొకటి యగు యువరాజ దంపతులహత్యలలో స్త్రీహత్య యొకటి నేడు షెషన్సు, హైకోర్టులలో విచారించబడు ఖూనీకేసులలో నూటికి తొంబదికేసులకు స్త్రీలే కారకురాండ్రు, ఇది కొందరి నాగరికుల ధోరణి. మానవజీవితమునందలి చిత్రవిచిత్రములైన సంఘటనలను చక్కగ చిత్రించిన వారిలో షేక్స్పియరు గొప్పవాడని లోకప్రతీతి

మరదిపై నుండెడు మోహముచే భర్తను మరదిచే చంపించి వెంటనే యాతని పెండ్లియాడి గతించిన పతికై ఇసుమంతయు చింతించక సుఖించుచున్న తన తల్లియొక్క వింత ప్రవర్తన చూచి యామె దోషమును గనిపెట్టి, అంతగా తన తండ్రిని ప్రేమించిన తన తల్లియె యట్టి కార్యమున కొడిగట్టినపుడు ప్రపంచమున మరియే యితర స్త్రీని నమ్మగల ననెడి నిరాశాసముద్రమునబడి హేమలట్ "వ్యభిచారమా నీపేరే స్త్రీ" (Frailty Thy name is woman) అని స్త్రీజాతినంతయు నిందించినాడు షేక్స్పియరు చిత్రించిన మానవస్వభావములలో నిదియొకటి ఇది పశ్చిమ మేధావుల స్వభావము గావచ్చు.

"వరుడు చక్కనైన వజ్రాలగనియైన
తళుకుబెళుకువంటి తత్వమున్న
అన్య పురుషవాంఛ ఆడుదానికి నుండు"
.. . . నని

వేమన స్త్రీలోకముపై నొక నిందమోపినాడు. ఇది తూర్పుదేశముల అభిప్రాయము గావచ్చును. యుగయుగములనుండియు పురుషుడు వింతస్వభావములను కలిగియున్నాడు. తాను సృష్టికి రాజు. చరాచర ప్రపంచమునకు అధిపతి అన్నియు తన సుఖముకొరకే కలవు. గ్రహించుటకు నిగ్రహించుటకు తనకే యధికారము గలదు. భోగమునకై తాననుభవించెడి వస్తువులలో స్త్రీయొకటి. స్త్రీ కేవలము

పురుషుని సంతోషపరుచుటకే గలదు పురుషుడు లేకుంటె స్త్రీకి జీవమేలేదు తలయేలేదు భక్తి స్త్రీకి చాల యవసరము. పతిభక్తి బోధించుటకై స్త్రీలకు ప్రత్యేకశాస్త్రములు పెక్కులు కల్పించ బడినవి. కథలు సృష్టింపబడినవి. పతియెంత దుష్టుడైనను ద్రోహియైనను సతి యాతని దైవమువలె యారాధించవలెనని ఆ యా శాస్త్రములయొక్కయు సారాంశము పురుషుడు స్వేచ్ఛావిహారి తన యొక్క యప్రవర్తనను స్త్రీ ప్రశ్నించకూడదు అట్లుప్రశ్నించుట పతిభక్తికి లోపము,

సంకుచితమైనట్టియు స్వార్థమైనట్టియు ఇట్టి స్వభావమును కలిగియుంటను కారణము పురుషుని దండించు దాతగాని మర్ధించు మామగాని లేకపోవుటయె.

షేక్స్పియరు, కవి గావచ్చును, పండితుడు గావచ్చును. మానవజీవితయాత్రా సందర్భమైన సంఘటనలను చిత్రించుటయం దారితేరిన దిట్టగావచ్చును. గాని తనసుఖమే ప్రపంచసుఖము, తనస్వేచ్ఛయే ప్రపంచస్వేచ్ఛ యని నమ్మి విచ్చలవిడిగ నిరంకుశముగ ప్రవర్తించు పురుషప్రేరేపణముచే హేమలట్ తల్లియందు కలిగిన విచిత్ర సంఘటనను పురస్కరించుకొని స్త్రీజాతినంతయు దూషించుటకు షేక్స్పియరునకు అధికారములేదు అతనికే కాదు. మానవమండలియందే వ్యక్తికినిలేదు. మన విషయమునందు కూడ అంతె స్త్రీ తప్పుచేసినదనిన అట్లు చేయుటకు తనతో భాగస్తుడైన పురుషు డుండవలయును. ఐనను తప్పుమాత్రము స్త్రీది. ఇది మానవుల దౌర్భాగ్యపు టూహ దప్ప వేరుగాదు. Frailty Thy name is woman' అని తేలికగా ననవచ్చును. Frailty Thy name is man అను సముదాయము లేకుండ స్త్రీ వ్యభిచారి కానేరదు. తప్పు చేయుట యందు భాగస్తు లిరువురు గలరు !! నిందమాత్ర మొకరిమీదనే హేమలట్ తన పినతండ్రి యొక్క ప్రవర్తన నవలోకించుచు తన తండ్రియొక్క తమ్ముడైయుండియు అత డట్లు చేయుట యధర్మమని తలంచి Frailty Thy name is man' అని పురుష జాతిని కూడ నిందించియుండవలసినది. గాని అది ఆకథవ్రాసిన షేక్స్పియరు పురుషుడై యుండుటయె అట్లు తిట్టకుండుటకు కారణము దుర్మార్గపు టూహలయందు, వాంఛలయం దారితేరిన వాడు కాబట్టి వేమన తన గుణములన్నియు స్త్రీలోకమున కంటగట్ట సాహసించినాడు

ఇంతెప ఒకవిషయము మాత్రము స్పష్టము ప్రతి విషయమునందు పురుషుడు స్త్రీని శంకించుట పరిపాటియైపోయినది కారణము వానియొక్క మనోదౌర్బల్యమే తనకుగల భావములు కోర్కెలు ఆమెకు గూడ నుండునని వాని సంశయము. అందుకై అతడు నిత్యశంకితుడైనాడు తత్ఫలితముగ స్త్రీలకై ప్రత్యేక శాస్త్రములను ప్రత్యేకవిధులను నిర్మించినాడు. అవి అనుల్లంఘనీయము లన్నాడు. దాటితే పతిభక్తిలోపమన్నాడు. ఇన్ని కట్టుబాట్లుచే స్త్రీజాతి నణగద్రొక్కియు ఇంకను తనమనసును తాను నమ్మలేక సిగ్గువిడిచి "స్త్రీని నమ్మరాదు" అన్నాడు ఇది పురుషునియొక్క యసమర్థత, మనోదుర్బలత్వము, సంకుచిత దృష్టులను చాటుచున్నది. ఇట్టి నీచమైన పురుషులవలన నరకబాధ ననుభవించు భారతనారీమణు లెందరోగలరు

(1) ఆమె యొక సుగుణమణి. భర్త దౌర్భాగ్యుడు. నిరంకుశుడు. నిత్యము ఆమెను శంకించుచుండును. ఆమె తలదువ్వుకొనిన యాతనికి గిట్టదు. ఎవనినో సంతోషపరుచుటకై ఆమె యట్లు చేయుచున్నదని యాతని సంశయము తానున్నపుడు చీరగట్టవలెను. తాను లేనప్పుడు చినిగిన ప్రాతబట్టలతో నుండవలెను అతడు లేనపుడు పొరబాటుననైన ఆమె శుచిగానున్న అతడు వచ్చినవెంటనే పైబడి చావగొట్టును. తిట్టును. వేధించును. ఆమెగతి యేమి కావలెను?

(2) ఆమె మహాసాధ్వి. పురుషుడు దుష్ప్రవర్తన గలవాడు. వేళకు ఇంటికిరాడు. అతడు వచ్చువరకు ఆమె నిద్రాహారములు మాని అతనికై వేచియుండ

వలెను. రాత్రులందు అతడు ఒకటి, రెండు గంటలవేళ వచ్చినవచ్చును. అసలు రాకపోవుట గూడ గలదు. గాని ఆమె అతడు వచ్చినను రాకున్నను నిద్రాహారములు మాని యాతనికై వేచియుండవలెను. ఇంతకు అతడు వచ్చి చేయునదేమి ?

(3) ఆమె సుగుణశీల. అతడు పోగరుబోతు. త్రాగుబోతు ఆమె ఎంత యస్వస్థతగా నున్నను అతడు చెప్పినట్లు చేయవలెను. ఆమె సహజముగ బలహీన. అతడు అంతులేని విషయలోలుడు ఆమె యస్వస్థత యాతని కంతులేని యనుమానములకు తావు అందుకై యాతడు ఆమెను వేధించును బాధించును తిట్టును. కొట్టును ఆమె కేమిదిక్కు?

ఇట్టి వెన్నియోగలవు అన్నిటియందు పురుషుడు దౌర్భాగ్యపు టూహలకు దాసుడై స్వర్గమువంటి తన సంసారమును నరకముగ మార్చుకొనుచున్నాడు తన మనస్సే తనకు నరకరూపమై దేహమును దగ్ధము చేయుచుండును

సమస్తమునకు ఉత్పత్తి స్థానమే స్త్రీ స్త్రీయే జగన్మాత, విశ్వమాత, స్త్రీ దుఃఖించిన విశ్వమె దుఃఖించును. జగత్తు క్షోభించును. ప్రపంచము దద్ధరిల్లును

"కలకంఠకంఠి కన్నీరొలికిన"

జాతియె నశించును. ఆనాదినుండియు పురుషుడు స్త్రీని నిందించుచునె యున్నాడు. గనుకనే తన కర్మము తా ననుభవించుచున్నాడు. భుక్తికై చెమటోడ్చవలసిన విధి నిర్ణయము, యీమహాప్రపంచమునందు మానవుని పైననే గలదు ఉదరపోషణమునకై ఉర్వియంతయు కలయవెగకు కర్మము సృష్టిలో నరునిపైననే గలదు. జానెడుపొట్ట నింపుకొనుటకై జగత్తంతయు జయింప యత్నించుటయు అందు జనులప్రాణముల నాహుతిగొనుటయు మొదలగు నీచపు నిర్ణయములు యీ నికృష్ట మానవునిపైననే గలవు. స్త్రీ నగౌరవపరిచిన జాతి జగమున జీర్ణించిపోవును. స్త్రీదుఃఖించిన దేశము క్షీణించిపోవును. ఇంద్రాణియొక్క కన్నీరు నహుషునియొక్క సమస్తమును తుడిచివేసినది. ఒక్క సీతామహాసాధ్వియొక్క దుఃఖబిందువులు రావణమహాసామ్రాజ్యమును దగ్ధము చేసినవి ఒక్కద్రౌపది పరాభవ వేడి కన్నీరువలన కౌరవనాశనము మానవమండలి క్షయము కలిగినవి భారతనారీమణులైన రసపుత్ర మొదలుగా గల స్త్రీ లగౌరవపడుటచేతనే మహమ్మదీయ సామ్రాజ్యములు నామరూపములు లేక శిథిలములైనవి. స్త్రీ నగౌరవపరచి హింసించిన వ్యక్తిగాని, సంఘముగాని, జాతిగాని, మతముగాని, రాజ్యముగాని, మహాసామ్రాజ్యముగాని యీ పృథ్విపై వర్ధిల్లుట వట్టిది స్త్రీ కన్నీటిచే విశ్వమె కరిగిపోవును.

నిరీక్షణ

శ్రీమతి ఆసూరి లీలావతిదేవిగారు

బాల, బాలగులాబీల పూలమీఁద
రాలిపడియున్న తుహినంపు రాసులువలె,
చెక్కిళులపయిచిందు నాస్వేదబిందు
పటలి సథపథికులకుఁ గన్పట్టుచుండె.
ఆమె చూపులేరికొరకొ! అందులోని
భావమేమొ! యేరికెరుక? పూవుపూవు
నువిడదీసి రేకులొలచి పవనపదవి
పై కెగయు సంజపై దృష్టి పరచెనపుడు.
అలికిడేదేని వినిపించినంత తనదు
సోలిపోయినట్టి సోలపుచూపులెల్ల
నల్గెలకులసారించి కనలుచు సూక్ష్మ
వీక్షణములనిపి నిరీక్ష లెవరికొరకొ
సలిపిసలిపియు విసికి వేసారికడకు.
సద్దు లేవినబడని యాసంజయందు;
కుమిలికుమిలియు తనలోన క్రుంగిపోయి
నశచెనింటికి నడుగులు తడబడంగ
బాలయొక్కతె రాగార్ద్రమూని.

భగవద్గీతా మాహాత్మ్యము

ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీమతి భువనగిరి లక్ష్మీకాంతమ్మగారు

పుడమి యొకనాడు వైకుంఠపురనివాసు
పరమపురుషుని దర్శించి పలికెనిట్లు
"కర్మసంబద్ధుఁడై యున్న కలుషమతికి
నిశ్చలంబైన సద్భక్తి నిలుచుటెట్లు."
అనుఁడు శ్రీహరి యిట్లను—అవనిజూచి
"కర్మసంబద్ధుడై యున్న కలుషమతియు
గీతపారాయణము తాను ప్రీతితోడ
చేయుచుండిన సద్భక్తి జేరువాని.
మహిని గీతలు ధ్యానించు మనుజవరుడు
అధికపాతకుడైనను అట్టివాని
పంటవలతిరో, పాపము లంటవెపుడు
తామరను నీటితుంపరల్ దాకనట్లు.
ఎట్టియెడ గీతలుండునో; యెట్టిచోట
గీతపరనమ్ము జరుగునో ఖ్యాతితోడ
నట్టిచో కాశిగయప్రయాగాది పుణ్య
తీర్థయాత్రలు నుండుఁజూ దేవివినుము.
సకలదేవతలును ఋషిసత్తములును
యోగివరులును నుత్తమభోగికులము
నారదోద్ధవపార్షదుల్ కూరిమిగను
గీతలుండెడుచోటు నంగీకరింత్రు.
జనము గీతావిచారణ సలుపుచోటు
చదువుచోటును చదివించుస్థలము భక్తి
వినెడుచోటును నిమిషంబు విడువనట్టి
స్థలములైయుండు నాకు నిశ్చయముగాను.
నేను గీతాశ్రయుండనై నిలచియుందు
గీతయెంతయు నుత్తమగృహము నాకు
అతివ, గీతాగతజ్ఞాన మాశ్రయించి
మూడులోకము లేలుచున్నాడ నేను.
పంకజాతాక్షి, గీతయే పరమవిద్య
ఆత్మరూపిణియే; సంశయంబులేదు
అర్థమాత్రాక్షరయు నిత్య అవ్యయ, మఱి
యవనిఁజెప్పగలేని పదాత్మికయును.
సచ్చిదానందరూపుడే చక్రధరుని
చేత నర్జునునకు గీత చెప్పబడియె
పఠతివేదత్రయంబిదె పరమమైన
నిరవధికసౌఖ్యమునవేగ నిల్పునదియె.
నిశ్చలంబగుబుద్ధితో నిత్యమెవడు
పుడమి పదునెనిమిదధ్యాయములను తాను
భక్తి బారాయణముసేయ భవ్యమైన
మోక్షమును బొందు శాశ్వతముదముజెందు.
పూర్తిగా జదువలేని యేపురుషుడైన
సగము నిత్యముశ్రద్ధతో జదివెనేని
కపిల గోదానమునగల్గు ఘనఫలమ్ము
పొందునాతడు నిజము ఈ భూతలమున.
జగతి మూడవభాగమ్ము చదువువాడు
పరగ భాగీరథీస్నానఫలము జెందు
భక్తి నారవభాగమ్ము పఠనసేయు
నతడు జెందును చక్కగా యజ్ఞఫలము.
అతివ, నిత్యమ్ము నొక్కయధ్యాయమైన
భక్తిశ్రద్ధలతో నెవడు పఠనసేయు
నతడు రుద్రునిలోకమ్ము నాశ్రయించి
యచట ప్రమదాదిగణముతో హాయిజెందు.

అతివ నిత్యమ్ము నొక్కయధ్యాయమైన
భక్తిపారాయణముసేయు శక్తిశాలి
యొక్క మన్వంతరముదాక నుర్విలోన
మనుజుండై పుట్టుచుండును మహిమతోడ.
భక్తినధ్యాయమం దొకపదియునైన
నేడునైదైన నాలుగు మూడునైన
రెండుసగమున సగమైన నిండుభక్తి
చదువువానికి నబ్బును చంద్రవసతి.
పృథ్వి, గీతలుచదువుచు మృతినిజెందు
నతడు దేవత్వమునుబొంది యమృతుడయ్యు
మరల పారాయణము తానుమానకుంట
నవ్యయానందమోక్షము ననుభవించు.
పరమపాతకుడైనను ప్రతిదినమ్ము
గీతయర్థమ్ము వినునో సంప్రీతి నట్టి
వాడు వైకుంఠమునుబొంది వాసుదేవు
దివ్యపదములుసేవించి తెలివిగాంచు.
నిత్యనైమిత్తికకర్మల నిత్యమెవడు
చేసి గీతార్థస్మరణమ్ము సేయువాడొ
బ్రతికియుండియు ముక్తుడై పరగివాడు
అంతమున మోక్షసౌఖ్యము ననుభవించు
చక్కగా గీతధ్యానించి జనకుడాది
పెక్కురాజోత్తములు కర్మస్పృథ్వియందు
పాపములబాసి చివరకు భవ్యమైన
కేవలానందమునుబొంది కీర్తిగనిరి.
ప్రథమమున గీతలను ప్రీతిబరనజేసి
దానిమహిమను చదవక వదలెనేని
పరనఫలమదివ్యర్థమై బరగివాని
శ్రమముమాత్రమెమిలుచు నిస్సంశయముగ.

సతీత్వము

శ్రీమతి ఓ. సీతాలక్ష్మిగారు

అంచితమైనరీతిని యనారతముఁ విభుసేవజేయుచుఁ
సంచితపూర్వజన్మఫల సౌఖ్యములఁగని ధాత్రిభామినుల్
వంచనలేకదానము లవారిగజేసి సుపుత్రులఁ గనఁ
మించినవిద్దెలఁసతము మేలుగ కీర్తిగడింతు రెంతయుఁ॥

పతియే దైవమటంచు నెంచి స్థిరమూభక్తిఁ గడుఁసేవ సం
తతముఁజేయుచు నెన్నడేని నొక నిందావాక్యముఁ బల్కకే
యతులంబై తగుమాడ్కి విద్దెలను నయ్యారీతులఁ నేర్చుచో
స్తుతిపాత్రంబయి కీర్తిగాంచి సతి సంతోషంబునుఁ జెందెడిఁ॥

విద్దెలనెల్లనేర్చియు వివేకముగల్గియు కీర్తిగాంచియుఁ
తద్దయు భోగభాగ్యముల, ద్రవ్యములఁ మఱియెన్నియుండినఁ
యొద్దికతోడ ప్రాణవిభునుల్లము రంజిలజేయకుండ దా
ముద్దియలెప్డుగూడ తగు పూజ్యతగాంచగలేరు ధాత్రిలోఁ॥

'కాలమహాత్మ్యము'

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు

బొబ్బర్లంకలా కప్పుడే దాటింది పడవ. ఎగుమతి దిగుమతులకొఱకును, కళాసుల మార్పుకొఱకును ప్రయాణీకుల క్షుత్తునివారణకొఱకు నందొక గంటకాలము పడవలను కట్టివైతురు. గట్టుననున్న కాఫీహోటల్సు జనులతో క్రిక్కిరిసియుండెను. కాఫీ యుప్మాలతో కడుపులు నింపికొనిన ప్రయాణీకులలో కొందరు బస్సులెక్కిరి కొందరు పడవ నధిరోహించిరి.

సాయంకాల మారుగంట లగుసరికి, అన్నపుమూటలతో ప్రయాణీకుల నెక్కుండను తొందరలతో నా యాపడవల కళాసులొచ్చి త్రాడును లాగ జొచ్చిరి. పెరుగుపెరుగని గొల్లెతలు కేకవిడుచుండిరి. మినపరొట్టి, తాళింపుసెనగలని కోమట్లరచుచుండిరి. చుట్టబీడి సిగరెట్టగ్గిపెట్లని అరటిపళ్లని కొందరమ్ముచుండిరి. చెట్లపైదూకు కొండముచ్చుల సందడింతంతకాదు.

ఇంతలో పదునారుసంవత్సరముల బాలుఁడొకఁడు పరుగుపరుగున రొజుకొనుచు, పడవ నాపండోయి అని కేకలిడుచు గట్టుదరిసే వచ్చుచుండెను. వీని ఆదుర్దాగాంచినవెనుక పడవసరం గాతని నందెక్కించుకొనెను. ఆబాలుఁ డాసరంగున కివ్వవలసిన రేవు చెల్లించి హాలునం దొకచోఁ గూర్చుండెను. వానిముఖ మేలకో విసుగు వైరాగ్యముల సూచించుచుండెను. క్రీడాలీలల కునికిపట్టగు నంత బాల్యావస్థలో నాతని కంత చింతెందులకో!

ప్రవాహవేగము నోరిసికొనుచు క్రమక్రమముగా రేవురేవున నెక్కిదిగెడు జనముతో, ఎగుమతి దిగుమతుల సరుకుల ఖాళీ పూటులనొందుచు పడవ సాగిపోవుచుండెను. గదులలోని చంటిపిల్లలేడ్చుచుండిరి. నిద్రకళ్ళతో పిల్లలిల్లే యనుకుని గబగబనడచి నీటిలోఁ బడెదరేమోయని తల్లు లదరించుచుండిరి. హాలునందలి వివిధవర్ణ మనుజుల వింతవింత ప్రసంగములతో, నవ్వులతో నిట్టే రాత్రి తొమ్మిది గంటలయ్యెను.

అది। మాఘమాసము. శిశిరలక్ష్మి, దినములు బాగుండని అలంకారరహిత ముత్తైదువువలె, పత్రపుష్పవిహీనయై మోడువారి, విదేశాగమన మొనరింపఁబోయిన నాథునిరాక కెదురుచూచుచుండిన సతీతిలకమువలె, చూతఫలసమన్వితుఁడగు వసంతుని రాక కెదురుచూచుచుండెను. నిర్మలాకాశమున చంద్రుఁడతి మనోహరముగా ప్రకాశించుచుండెను. పడవలలోని ప్రయాణీకు లుల్లాసముగా నాపండువెన్నెలలో నొకరి చరిత్ర లొకరడిగి తెలిసికొనుచు కాలక్షేపము చేయుచుండిరి. సంభాషణలలో మన బాలుని వంతువచ్చెను.

"ఏ మబ్బాయీ, ఆటలాడుకొనుచు నుల్లాసమున గడపవలసిన నీ విట్లతిచింతాక్రాంతుఁడవై యుంటి"వని, యొకవృద్ధుఁడు ప్రశ్నించెను. చెప్పుట కిష్టము లేకపోయినను నలుగురి బలవంతమున తప్పనిసరిచే, తన దీనచరిత్ర నీవిధముగా నేకరువుఁబెట్టెను. అందరతి నిశ్శబ్దముగా వినుచుండిరి. పడవ యొకటేవేగమున జరజర పోవుచుండెను. వెన్నెల వెలుగులో నదిలోని చేపల పట్టుటకై తీ,తీ,యను కూతలతో, తీతువుపులుగులు వినువీధిని నెగురుచుండెను. వాటి కఠోరశబ్దముల కందరు, గోపాలకృష్ణుని, రేపల్లెవాడను తలఁచుకొనుచుండిరి. బాలుఁడు తన కథ సాగించ మొదలిడెను.

"మేము నియోగిశాఖకుఁ జెందిన బ్రాహ్మణులము. నెల్లూరు ప్రాంతమందలి యొక కుగ్రామము మా కాపురస్థలము. మాతండ్రి మొదట పెద్ద యినాందారుఁడే కాని, యొక కారణాంతరమున యీ పదాస్తియు, నొక బంధువున కామీ పెట్టి కోల్పో

యెను. అప్పుచేసి మాఅక్కపెండ్లిఁ జేసి చరాస్తి యగు వెండిబంగారములు పోగొట్టుకొనెను. ఈ బెంగచే మతిచెడి, కొన్నాళ్లు తిరిగి, రోగగ్రస్తుఁడై తుదకు చనిపోయెను. ఇట్టి దీనావస్తలో చిన్నవాఁడ నగు నన్నును, మాఅమ్మను, మాఅక్క తనింటికిఁ దీసికొనిపోయెను.

తదాదిగా మాయునికి నిష్టపడని మాభావకు ధుమధుమలు, రుసరుసలు యెక్కువై, వాటి పర్యవసానము మాఅక్కగారికి దెబ్బలురూపంగా పరిణమించెను. అది చూడలేక పోయినను, మాకు వేరుపాధి దారిలేనందున, లోలోనకుందుచు, అక్కడనే కాలము గడపుచుంటిమి. నాకు పిత్రార్జితపు కరిణికమొకటి యున్నది కాని, నేను మేజరగువఱకు అది రాదు. ఇంక రెండేండ్లవఱ కీ తీరు తిప్పలు తప్పవని రోజులు వెళ్ళబుచ్చుచుంటిమి. మాబావకు కోపము రాకుండా తటాలున చెప్పినపనులు నేను చేయుచుంటిని. రెండువేళల వంట మొదలగు సమస్త కృత్యములును, మాఅమ్మ చేయుచుండెను. మా అమ్మ దీనావస్తను చూడలేకను, మగని కోపమున కాగలేకను, వెనుక గొయ్యి, ముందు నూయివలె, మధ్య మాఅక్క నలుగుచుండెను.

మాబావగారొక బోర్డుమెంబరు. ఆస్తిపరుఁడే కాని, తగని దుర్వ్యయుఁడు. తర్చు పనులమీద చెన్నపట్నం వెళ్ళుచుండుటలో గుఱ్ఱపుపందెముల వెఱ్ఱిలో మునిగి, వేలకువే లోడుచు వట్టిచేతులతో నింటికి వచ్చుచుండెను. ఆతిక్కచే నింటిలో ఆలు తేలువలె కనబడుచుండును కాబోలును, ప్రహారణములు మాఅక్కకు నేదో సాకున తగులుచుండెడివి. వీరిమీద వారిమీదఁ బెట్టి తిట్లు మాకు సంభవించుచుండెడివి. మనిషికున్నది పుష్టియు, పసరానికి తిన్నది పుష్టియునన్న సామెత రిత్తయగునా? అందులో డబ్బు చేతిలో లేని పురుషుఁ డగ్నిజ్వాలతో సమానము. ఈవిధమున యావదాస్తియు స్వయంకృతాపరాధమునఁ బోగొట్టుకొనెను. మా అక్కయైదువేల రూపాయిల నగలకి, తాళిమాత్రం మిగిలెను. ఇంటెడు పాత్రసామానుల కొక బిందెయు, రెండు గిన్నెలును, గరిటెయు మిగిలెను. ఇంతలో మాబావకి ప్రారబ్ధకర్మఫలమోయన హఠాత్తుగా పక్షవాతమొచ్చి చనిపోయెను. ఇప్పుడు మాఅమ్మే కాకుండ మాఅక్కకూడ నాపాలఁబడెను. వారి నెట్లు పోషించగలను!

ఒక్కగా నొక్క కొడుకగుటచే గలిగినప్రేమ గారాబముల నన్నెక్కువగా మావారలు చదివించలేదు. అల్లరివాఁడనై, చెట్లెక్కి చామలెక్కి, జాలాన షికార్లుఁదిరిగి, మొద్దాబ్బాయినై తిరిగి నే చెడితిని. సర్వీపరీక్ష మాత్ర మేకళనుండెనో నాకు బోధించి, మాబావ చదివించి ప్యాసుఁజేయించెను. మొదటినుఁడియు పరులను చేయిజాచని పరువుగల కుటుంబమగుటచే, నీచవృత్తియగు, యాచన చేత కాదు. ఎమ్ఎ. బియ్యేలకే లేని యుద్యోగములు నాకెవ రిచ్చెదరు? పోనీ యొకరింట వంటపనులు చేసుకొనుట కభిమానము. చింత చచ్చినను పులుపు చావదుకదా?

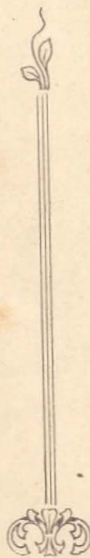
ఇన్నియు శోధించి. ఏ రాజమహేంద్రవరమంటి పట్నములోనో ఉదారులుంచిన, బీద విద్యార్థుల ఫండ్లు నిధులునుండునని యెంచి, యాత్రస్టీలను బ్రతిమాలి వారిచ్చు ధనముతో చదువుకొందమని బయలుదేరితిని. నాకంటె ముందే నాపెద్దమ్మ ఆకోశాధికారులచేతుల కడ్డము నిలచెను. వారివారి బంధువర్గమే, యాస్థానము లాక్రమించుటచేతను, నాకై తగిన సిఫారసు లొసగువారు లేనందునను, నా కా యోగము పట్టదయ్యెను. దేవుఁడు వరమిచ్చినా పూజారి వరమియ్యఁడనుట కిదే తార్కాణము. బీద విద్యార్థుల నిధులను పేర్లనూ, భాగ్యవంతుల మొగమాటస్తుల కందు బ్రవేశమున్నూ. హిందూసమాజము లనుటయు, పరదేశ, భాషాక్రీడల కందు ప్రావీణ్యమునూ. చూచితిరా మన పరిస్థితులు, మన స్థితులు, దుస్థితులుగా మారినను, మనము మారలేదు. పులగము



కేసరికుటీరం—బెంగుళూరు.

సం॥ 1934 రమున గృహారామరక్షణ పోటీపరీక్షయం దీయుద్యానలక్ష్మికి రజతపాత్రము బహుమానముగా నీబడెను.







సింహళమహిళా మహాసభాధ్యక్షత వహించిన
శ్రీమతి యేలమ్యూర్ సతీమణి.

శ్రీమతి శుభావతి కన్య, బి.యే.,
పంజాబ్ సారస్వత బ్రాహ్మణసంఘమున
బి.టి. పట్టమునొందిన ప్రథమ స్త్రీరత్నము.
సింలా ఆర్యబాలికాపాఠశాలాధ్యక్షురాలు.

ఈమె నందిగాం, సాలూరు, తర్లా సంస్థానములయందు దివానుపనిచేసి ప్రఖ్యాతిపొందిన న్యాయపతి కరివరద రామారావు పంతులుగారి ధర్మపత్ని. బీదసాదల నాదరించుటలోను, దానధర్మములందు మిక్కిలి యెన్నికగల స్త్రీరత్నము. అనేక పుణ్యక్షేత్రములు సేవించి పుణ్యనదులలో స్నానమాడిన సనాతనధర్మ; అయిననూ బాలవితంతుల



వివాహములు చేయనంగీకరించిన నారీరత్నము. ఈమె గ్రామరైతులు త్రాగుటకు నీరు లేక యిబ్బందిపడుట చూచి వారి నిమిత్తం వక కోనేరు వకనుయ్యిని తవ్వించెను. యీమె విద్యావతి; ఆంగ్లభాష యందుకూడా కొద్ది జ్ఞానముకలదు. స్త్రీల అభివృద్ధినిగురించి అనేకరీతుల ప్రయత్నము చేయుచున్న మహిళామణి.

మీద పప్పువలె, మెరకనీరు పల్లమునకే యన్నట్లు, గొప్పవారికే విందులు; బీదవారు, గొప్పవారికే సంతర్పణలు. ఇఁక బీదలకు బాధలే. ఇంతలో మా తల్లి నాయనా అక్కను చూచుచుండుమని చెప్పి, యొకనా డెవరికిని, చెప్పకుండ నెచ్చటికో వెడలి పోయెను. ఆమె యెచ్చట నేవిధముగా బాధపడుచుండెనోయని, పదిహేనురోజులుగా మాఅక్క నేను నర్థభుక్తితో కాలము బుచ్చుచు విచారించుచుంటిమి. నిన్ననే మాతల్లివద్దనుండి నాకొక జాబు వచ్చెను. "బిడ్డల యాకలిబాధ చూడఁజాలక, పూవులమ్మిన యూరనే కట్టెలమ్మలేక, కాని గ్రామములో కడుపు కక్కుర్తికై, కాయకష్టములు బడి, మీకింత యుపాహారఁగల్గించు తలంపున నీయుమ్మడి వరగ్రామమున నొక యుద్యోగియింట వంటఁజేయ కుదిరితిని. నెలకు పదిరూకలవేతనమొసగ నిర్ణయము. నీమైనార్టీ తీరి నీకు కరిణీకపు భాగ్యము సమకూడువఱ కిట్లనే కాలముగడిపి, మీయాకలు లణచెదను. ఈ జాబందిన తక్షణమే నీవు బయలుదేరి రావలెను. రెండునెలల జీత మడ్వాన్సుగాఁ దీసికొంటిని. అవి గొంపోయి, మరల నేను పంపువర కిట్లనో గౌరవ కాలక్షేపము చేయుదురుగాక"యని వ్రాసినది. అదిఁ జూచియే నేనిట్లామె సన్నిధి కేగుచుంటిని. అంత బ్రతుకు బ్రతికిన మాఅమ్మ యిట్లొరుల పంచల సైరంధ్రిగాఁ జేరవలసివచ్చెనే యన్న దిగులు హృదయము బీటలువారఁ జేయుచున్న"దని, పైనిఁ జెప్పజాలక దుఃఖ మణచుకొనుచుండెను.

బాలుని చరిత్ర కందున్నవారందరు దుఃఖించి, యూరడించిరి. "నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాలు తప్పగలదా నూరేండ్లు చింతించినన్" అన్న పెద్దల కేగతో తప్పునా !

"అందులో నీ డిప్రషన్ రోజులలో, పాదుషాలే పకీర్లైరి. ఎంతెంత ఘనకుటుంబములో చితికినవి. రైతియ్యక, పన్నులు తప్పక, యీనాందార్లు మట్టమై"రని యొకరనిరి. అంతలో నొక ఛాందసుఁ డందికొని, "యివన్నీ యూరికే వచ్చినవా ? కలియుగ కలుషములని, అందుచే నల్పాయువులని, కృతయుగంలో వ్యాసులవారే యన్నారు. వర్ణధర్మము లడుగంటినవి. మహా పతివ్రతలచే ఖండఖండాంతరముల నన్నెవాసుల కెక్కిన మనదేశము స్త్రీలు, విడాకులచట్ట తీర్మానావాదము లొనరించుచుండిరి. శారదాబిల్లని ప్రౌఢవివాహములొచ్చి, వర్ణాంతర శాఖేతర పరులను వరించి, తలిదండ్రులను ధిక్కరించుచున్నారు కన్యలు. అపస్వరయుక్తముగ శూద్రులు వేదములు పఠించుచున్నారు. బ్రాహ్మణయువకులు, హూణవిద్యాఫలితముగా, నానాజాతి హస్తపదార్థములను, హోటళ్ళలో స్నాన సంధ్యాద్యనుష్టానముల నేమరి మడిమైలలు లేకుండగా నపరిశుద్ధ వాయుభూతాధికమగు పాయఖానాల కేగిన బట్టలతోడను, సకల రోగోత్పత్తినిఁ గలిగించు క్రిమిసంయుత ధూళి రేగుచున్న బజారులందు సంచరించిన వస్త్రములతోడను, పాదప్రక్షాళనమైన సేయక భుజించుచున్నారు. ఆదిశంకరులుంచిన వర్ణవృత్తుల విసర్జించి, బ్రాహ్మణుఁడు వ్యవసాయము వర్తకము చేయుచున్నాఁడు. కంసాలి, వడ్రంగి పని చేయుచున్నాడు. కాపుద్యోగ మొనరించుచున్నాఁడు. వైశ్యుఁ డుపాధ్యాయ, వకీలువృత్తు లవలంబించుచున్నాఁడు. క్షత్రియులు, వ్యవసాయ, భట్రాజులుగా మారిరి. దేవాంగి నేతమాని, జోలెత్తుకొనుచుండెను. గొల్లఁడు పాలు పెరుగులు మాని, కసాయివానికి మేకల నమ్ముకొనుచున్నాఁడు.

ఈలాగు నాజగద్గురు నిర్దిష్టనియమముల మేర మీరుటచేతనే నానావిధ రోగములు, అకాల మరణములు, అల్పాయువులు, నిత్యదారిద్ర్యములు, భూకంపములు మొదలగు దేశారిష్టము లుద్భవించుచున్నవి.

స్త్రీలు నాగరికాగ్రేసరు లగుటచే, నుదయాస్తమయములు కన్నబిడ్డల దాదుల యొడులం బడవైచి, నేదో నెపంబున వీధి షికార్లు చేయుచున్నారు. విద్యావిహీనులగు దాదు లొసగు మలినపదార్థ భక్షణ సేయుచు, తల్లులకొఱకు కడు పుబ్బునటుల నేడ్చు

పసినిసుగుల పాట్లా పరమాత్ముడే యాలించవలె కాని, ప్రత్యక్ష దైవమగు తల్లి వినిపించుకొనదు. శిశు ఆహారముగా భగవంతునిచే నిర్మించిన స్తన్యపాన మొసగని నాగరికాగ్రగణ్యా జనములు గూడ గలరన్న కలియుగ కలుషములుఁ గాక మరేమి? మహాలక్ష్మి పూజలు మరచినారు. కండ్లు నులుము కొనుచునే కాఫీగిన్నెలు మూతి కంటించుకొన నభ్యాసపడిన హిందూ స్త్రీల కిక, యుపవాస వ్రత నియమము లెక్కడ? స్త్రీలు పురుష వివక్షత లేకుండగాఁ కాలేజీలలో విద్యాపఠనము చేయుచున్నప్పు డిఁక శీలగ్రహణ మేది? అన్నిధర్మము లంతరించి పాపము పండుచున్నది. భూదేవి పాప భరము భరించలేనప్పుడే ప్రళయము సంభవమగు"నని సనాతనుఁడనెను.

"ఏమిటండీ, ఎల్లకాల మొక్కరీతినే ధర్మము సాగునా, పూర్వము మన హిందూమత మొక్కటే గనుక, మన మాడినమాట చెల్లినది. ఇప్పు డన్ననో, ఎడపెడ పలుమతములు బయలుదేరి మనచే నీచాతినీచముగా చూడబడుచున్న దేశ సోదరుల నాదరించుటచే నిరాదరశాగ్నిని మ్రగ్గనేగని జాతు లితరమతముల నీడను తలదాచుకొనుచున్నారు. సంఘము క్షీణించుటచే విడివడిన వెంటి ననుకరించు మన మధఃపతనమును నవస్తను వచ్చుటచే మహనీయులు కొందరు ప్రస్తుతస్థితి తొలగింప శాస్త్ర వాదనల కొంతకాల మెడముంచి, కాలానుసారము మనోబుద్ధులు మార్చుకొనుఁడని ప్రబోధించుచున్నా"రని స్వానుభవశాలి యొకరనిరి.

ఇట్టి తర్కవితర్కములతో తెల్లవారెను. ఎవరి స్థానముల వారు దిగిరి. మనబాలుఁడాతని తల్లి చెంత కరిగెను. తరువాత పాట్లా పరమాత్మ నిర్దేశాను సారమగును.

పిచ్చికల్లాలు

శ్రీమతి తులసీ లక్ష్మణగారు

తటిపి వెన్నెలవచ్చి కెరటాల లేచిపొం
 గులువారు పాలబుగ్గలను నులిమి
బంగారుపోత నిబ్బరమూని మెరయుగుం
 డ్రని చిట్టిచేతులల్లన గ్రహించి,
మెలమెల్లఁదప్పటడుగులు వేయఁగాఁదీసి
 వ్యత్యస్తపాదాల వంకఁజూచి,
చిఱుబొజ్జమీఁదుగాఁజేర్చి చేతులు ప్రేమ
 బట్టబైకెత్తి దోఁబూచులాడి,
చంకనిడికొని మనసార, చొకళించు
శిరముమూర్కొని కన్నులఁజేర్చికొనుచు
నన్ను లాలించినట్టి సన్నన్నతల్లిఁ
బిచ్చికల్లాలు మాయమ్మఁ బిలిచికొందు.

కొండవీడు

శ్రీమతి కర్లపాలెం రాజ్యలక్ష్మమ్మగారు

రమణీయముగనుండు రాజమందిరములు
 శిథిలమై గూబల జేరదీసె
ఉరుపుష్పఫలశోభితోద్యానవనములు
 సర్పరాజముల కాశ్రయములయ్యె
స్త్రీలు జలకమాడు శృంగారసరసుల
 జ్వరదాయకంబగు జలమునిండె
సైన్యసంతతినివాసంబయి యలరారు
 బురుజులు గబ్బిలంబులను జేర్చె
కోటవాకిళ్లు శిథిలమై కూలిపోయె
అశ్వగజశాలలన్నియు నడగిపోయె
మేటిపట్టణమగు కొండవీటియందు
ఔర విధివశమున కసాధ్యంబుకలదే!!

శ్రీ శారదాదేవి స్తుతి

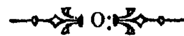
కవిరాణి శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు

మ. జయ హేయంబ చతుర్భుజే సువిలసత్సౌవర్ణ దివ్యాంబరే
జయఖండాబ్జకలాపరమ్యరచితే సారంగనీలాలకే
జయపాశాంకుశఖడ్గ పుష్పధృత హస్తాంభోజ రమ్యాకృతే
దయ దైవాఱగ మమ్మునేలు శుభసంధాత్రీ నమస్తేశివే.

మ. చెలువారన్ క్రొన్నెలరేకతో కరమునం జిన్నారిరాజిల్కతో
కళలం జిందెడి ముద్దు నెమ్మొగముతో కారుణ్యచిత్తంబుతో
నెలచాయల్ దులకించు దువ్వలువతో నెత్తావిగందంబుతో
కొలువై మాయొనరించు సన్నుతులఁ గైకోరమ్మ కాత్యాయనీ.

చ. కలుములనిత్తు లక్ష్మివనఁగా విలసిల్లుచు, బుద్ధివైభవం
బలవడజేతు వాణివయి, యార్యయనన్ భువికాదిమూలమై
పొలుపుగ నెల్లలోకముల బ్రోతువు, నీమహిమంబు లెన్నమా
కలవియె యోభవాని జగదావళి నేలుదు వేవిధంబులన్.

ఉ. తల్లులకెల్ల తల్లివి సతంబు జగంబున కాదిమూలమై
యెల్లవిధంబులన్ మనుతు వీశ్వరి నీపద నీరజంబులన్
సల్లలితంబులౌ కుసుమజాలములన్ గొని యెల్లవేళలన్
కొల్లగ బూజసేతు మదికోరిక లిమ్ముగ నిమ్ము నెమ్మదిన్.



కోకిల గానము

శ్రీమతి కోకా హనుమాయమ్మగారు

చిగురులేమావిగున్నపై చింతదక్కి
దిక్కుదిక్కులు జూచుచు దిశలునిండు
రమ్యమృదుతరగాత్రంబు రాణమీర
నీదుకుహూకుహూనాదంబు మోదమొసఁగు.
చండభాస్కరకిరణ పుంజములమిగుల
నలసిశ్రమనొందు పాంథులకక్కజముగ
మధురనిస్వన మొసఁగుచు మందగతిని
నీదుకుహూకుహూనాదంబు మోదమొసఁగు.
సరవిసహకారభూమీజ శాఖపైని
లీల ఫలములమెక్కుచు మేలమాడు
కొంటెపిల్లలబాధకు కోపమొంది
మాటిమాటికివారిని మందలించు
నీదుకుహూకుహూనాదంబు మోదమొసఁగు.
లోకమంతయు సుఖనిద్రలో మునుంగ
మంచువేసఁగిదినమందు మధురఫణితి
పంచమశ్రుతిని హాయిగాపాడుచుండు
నీదుకుహూకుహూనాదంబు మోదమొసఁగు.

దీపావళి సరదా

శ్రీమతి సమయమంత్రి వందేమాతరంగారు

"అబ్బబ్బ మాట వినబడనీయకుండ యేమల్లర్త్రా!! మీనాన్న యెందుకో పిలుస్తున్నారు కనుక్కోరా, రామం" అంది వాళ్ళమ్మ.

"టపాకాయలు కొనమని చెప్పవుటే అమ్మా నాన్నతో?"

"కొంటారులే తొందరేమిటి?"

"బావను రమ్మని రాశారా నాన్న? యెప్పుడొస్తాడే బావ?"

"నీకేంరా యెప్పుడో వస్తాడు."

"అలాకాదు త్వరగా రమ్మని వ్రాయమను అక్కను కొట్టించాలి"

"రమణా వాడినేమన్నావే?

"నే చెపుతానుండవే అమ్మా, మరేమో నే యిందాకా జామకాయలు కోస్తుంటే సూరమ్మగారితో చెప్పి కొట్టించిందే. బావరానీ చెప్పకపోతే?"

"వాళ్ళ చెట్టుకాయలు కోయవద్దన్నానమ్మా. వినక చెట్టెక్కాడు. సూరమ్మగార్ని పిల్చి చెప్పా. నాలుగు తిట్టింది. బావరానీ, నీపని చెపుతానని గంతులేస్తున్నాడు రామం"

"మేష్టారొచ్చి గంటయితే రావేమిరా" అంటూ బెత్తంతో నాలుగు వాయించారు వాళ్లనాన్న. ప్రయివేటు చెప్పుకోటానికి వెళ్లాడు రామం.

నాగభూషణంగారు తాలూకాకచ్చేరిలోగుమాస్తా. జానకమ్మ వారి సహధర్మచారిణి. నాగభూషణంగార్కి పిత్రీయంబాపతు సామాన్యమైన యిల్లుకలదు. మెట్టపొలం కొద్దిగాయుంటే విక్రయించి చిన్న డాబా వేసుకొన్నారు. రమణయే వారి తొలిసంతానం. రాజ్యం రామచంద్రం చిట్టి యీనలుగురే వారి సంతతి. రమణారాజ్యంల పెండ్లిలోనే వుపనయం కానిచ్చి గట్టునపడ్డారు జానకమ్మగారు. చిట్టి రెండేండ్ల లోపువాడే. పెద్దదగు రమణ కాపురమునకు వెళ్ళినది. రాజ్యం యింకా చదువులోనే యుంది. దసరాపండుగకు తీసుకొనివచ్చిన రమణను పంపుడని వర్తమానం చేశారత్తవారు. దీపావళికి తమ యల్లుని బంపవలసినదనియూ పండుగ గడచిన వెంటనే అమ్మాయియూ అల్లుడునూ బయలుదేరి వత్తురనియూ నాగభూషణంగారు తమ వియ్యంకునకు వ్రాశారు.

నాలుగురోజులు ముందుగానే వచ్చాడల్లుడు. కొన్ని కారణములవల్ల రావటానికి వీలులేదని రెండవయల్లుడు తెలియపరచినాడు. నరకచతుర్దశి నాటి వుదయం కాఫీ యుప్మా తెచ్చి బల్లమీద పెట్టి వెళ్ళింది రమణ వుప్మా స్పూనుతో యిటు అటు తిప్పి పరిశీలన చేస్తున్నాడు సుందరం. నానవేసి నల్లరంగు పోవునట్లు శుభ్రముగా కడగిన చింతగింజలు కనుపించిన వతనికి. చిరునవ్వు నవ్వుకుంటూ వుప్మా ప్లేటు దూరంగా పెట్టి కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. చప్పట్లుకొట్టి గట్టిగా నవ్వుతూ రామం వచ్చి బావ వళ్లో పడ్డాడు. రాజ్యం నవ్వాగక భోజనాలింట్లోకి పరుగెత్తింది 'రామం మీఅక్కను పిలు, కొత్త రకపు జీడిపప్పులు తినిపిస్తా' నన్నాడు సుందరం.

'నీవే తిను: మధ్య అక్కయ్య కెందుకు. కష్టపడి తయారు చేసినందుకు. అక్క యేమీ యెరుగదు. నీకు తీసుకురావటానికి పళ్ళెంలో పెట్టి గ్లాసుకోసరం వంటయింట్లోకి వెళ్లింది. నాన్నావాళ్లూ చూడకుండా అందులో పప్పులేరి నోట్లో వేసుకొని జేబులోంచి తీసి వుప్మాలోకుక్కా.'

'పాపం చాలా కష్టపడి తయారు చేసిన పప్పులు వృధాకాకుండా నీనోట్లో కుక్కుతానుండు' అని చేతికొచ్చినంత యుప్మాతీసుకొని రామం నోట్లో పెట్టబోవుచుండగా మరియొక పళ్లెరముతో నుప్మాయూ వేరొక గ్లాసుతో కాఫీయూ తీసుకొని రమణ వచ్చింది. వెంటనే తమ్ముడు విడుదలై పరు

ప్రథమతరగతి బంగారుపతకములను పొందిన

కే స రి

డెంటల్ క్రీము



మృదు మధుర పరిమళ మిళితము.

దంతములను ముత్యములవలె చేయుటయేగాక పంటిజబ్బుల నన్నిటిని నివారించును.

అణాలు 8 మాత్రమే.

కేసరికుటీరం,

ఆయుర్వేద ఔషధశాల, మదరాసు.

గెత్తి వెళ్లినాడు. 'ఆగ్రహమొచ్చినట్టుందే? యీలా హాస్యపుబనుల్లో తాను గెల్చి మిమ్మోడించాలని మీ రాకకోసరం చాలా వేగిరపడ్డాడు మా రాము. వాడిని క్షమించి వాటిని వదలి యివి ఆరగించం'డని చేతిలో నివి బల్లపై నుంచింది రమణ. 'అనుమానం వీడందే యేలా తింటాను?' అన్నాడు సుందరం. 'మాటల కవకాశంలేదు. అమ్మ ఒక్కతే వంట చేయుచున్న ది. ఆమెకు సాయపడాలి వెళ్లి. సందేహాలు తర్వాత తీర్చుకోనవచ్చు'నని లేనగవు నోమున నంకురింప గిరుక్కున తిరిగి వెళ్లి పోయింది రమణ. తమలపాకులు వేసుకొంటూ చుట్టివున్న చిలకలను విడదీస్తు న్నాడు సుందరం. ఆచుట్టమధ్య లేత అరటాకు ముక్కలు కనుపించినవి. 'యిది రాజ్యం పని. వీళ్లిద్దరివంకూ అయినది. యిక మా రాణి రమణవంతున్నది జాగ్రత్తగా నుండాలే' అను కున్నాడు సుందరం.

కాగితం కలం చేతపట్టుకొని పిల్లలు చెప్పినవి వ్రాస్తున్నారు నాగభూషణంగారు సావడిలో కూర్చుని. రామం రాజ్యం చెప్పినవన్నీ వ్రాసుకొని 'రమణా నీకేం కావాలో చెప్పుతల్లీ' యన్నారు పెద్దకుమార్తెతో. 'నాకేం వద్దు నాన్నగారూ యింకా చిన్నపిల్లనా?' అన్నదామె.

అప్పుడే పెద్దదాననైతివా వెఱ్ఱితల్లీ! మేమున్నంత కాలం చిన్నబిడ్డవే?'

'వట్టిది నాన్నగారూ, అక్కకేమో నేనే వేళా కోళంటపాసులు కావాలట తెండి'అన్నాడు రామం. తమ్మునకేసి కోపంగా చూచి వెళ్ళిపోయింది రమణ' 'యిదిగో నీకేం కావాలో చెప్పు మళ్లీమళ్లి తిప్పక. 'పూదా చీర కావాలి కదూ? తెస్తాలే కోపగించకు'అంటూ పైమీద కండువా వేసుకొని వెళ్ళి నారు నాగభూషణంగారు. కూలివానిచే సామాను పట్టించుకొని సాయంకాలం నాలుగింటికల్లా యిల్లు చేరారు నాగభూషణంగారు.

త్వరగా భోజనాలు ముగించుకొని వీధిలో అరుగుల నిండా యున్న దీపాలవద్ద చేరారంతా బాణసంచాతో. రమణ చిట్టిని వొళ్లో కూర్చో బెట్టుకొని కూర్చుంది చూస్తూ. వీధిలో సందడి డాబా మీదనుంచే చూస్తున్నాడు సుందరం. చిట్టి పంతుల్ని వూయల్లో పరుండబెట్టి వేళాకోళంటపా కాయలపెట్టి తీసికొని డాబా యెక్కింది అడుగుల శబ్దం వినికానుండ రమణ. పిల్లలు వెలిగించు రంగు రంగుల మతాబులవంక చూస్తూ నిలబడియున్న సుందరం రమణ రావటం చూడనేలేదు. అతని వీపుపై కొట్టటాన్కి ఒక గుండును తీసింది. తప్పు చేస్తున్నావేమో జాగ్రతయని అంతరాత్మ బోధించింది. చేయి దానంతటదే వాలింది. దీపావళి సరదా! కోప మెందుకొస్తుంది కొట్టుమని బాల్యచాపల్య మొకవంక వేధింప సాహసించి వినురుకొద్దీ వీపుపై పేల్చింది. టపీమని పెద్ద శబ్దమయేసరికి వులిక్కిపడి వీపు తడుముకొంటూ తిరిగి చూచాడు. భర్తను కనుపింపయే వెనుకకు వెళ్ళి రెండు చేతులతో గుండ్లు నాతని వీపుమీద విసరటం ప్రారంభించింది రమణ. 'కలియుగ సత్యమైనా వేమిటి? గుండ్లు చేతికి తీసుకొను సావకాశమున్నట్లు లేదు. ఒకటే పేల్చటం. అవేలా వుంటాయో చూడనియ్యి'అంటూ రమణను సమీపించ బోతుంటే, రమణ పరుగు ప్రారంభించింది. యెంతసేపని పరుగిడగలదు ఆయాసంతో ఓమూల కూలబడింది ఆమె చేతిలోని పెట్టెను లాగుకొని అక్కణ్ణుంచి లేచేవరకూ ఆ గుండ్లతో వేటాట్టం ప్రారంభించాడు సుందరం. తిరిగితిరిగి అలసిపోయింది రమణ గదిలోనికి వెళ్ళి తలుపు వేసుకుందామని పరుగిడింది. కూడానే వెళ్లాడు సుందరం. ఫాలభాగాన్నున్న చెమటపైట చెరగుతో నొత్తుకొనుచూ ప్రక్కపైవాలింది రమణ చేతిలోని గుండ్లు ఆఖరైనందున వట్టిపెట్టెనే భార్యపై విసరి చేరువనున్న కుర్చీలో కూలబడ్డాడు సుందరం. పిల్లలచే టపాకాయలు కాల్పించు సందడిలో యున్న తలితండ్రులు యీ దృశ్యాన్ని చూడనేలేదు. దీపావళిసరదా ఆ బాలదంపతుల నెంత ఆయాస పరచినదో చూచారా?

స్వప్న దృశ్యము

శ్రీమతి పోణకా కనకమ్మగారు

అది స్నిగ్ధోజ్జ్వలమగు మిన్నేట పాల తరగలలో నాణి ముత్యములవలె నక్షత్రముల నారబోయు ప్రశాంతమంజుల చంద్రికాచ్ఛాయలు వెల్లివిఱియు సమయము.

*   *   *   *

హాయిగా శర్వరీశీతపవన డోలికలలో నూగుచు నిద్రపోవుచున్నారు ఒడలు మఱచి యందఱు ప్రేపల్లెవాడలయందు.

నాకు కొంతసేపు నిద్రపట్టక, అప్పుడే కనుమూసితిని కాబోలును! నా మనస్సు కమ్మతెమ్మెరల ఆనందవీచికలలో స్వప్నవీధుల తారాడుచున్నది.

*   *   *   *

యమునాతీర మనుకొంటాను అది. ఎత్తుగానున్న ఒక సికతాతలమున కూర్చుని, పండువెన్నెలవెల్లువలో రాయంచపగిది ముసుకలేయుచున్న చందమామను జూచుచుండగా ఆద్యంతములులేని సృష్టిమర్మము మానసమునకు తట్టినది.

సర్వమత ప్రపంచమునకు పరమలక్ష్యమును, అచింత్యమును నై వెలుగు సన్మయాఖండ అమలజ్యోతిర్మయస్వరూపమునుండి నక్షత్రమువలె ప్రకాశోద్భాసితమై ఒక విస్ఫులింగముగా రాలి, అది యొకింతలోనే అనంత భిన్నరూపములను దాల్చినది.

అప్పుడు నే నెవరో స్పృహలే దంతగ. కాని ఒక విమల భావోత్తేజశ్రేణులయందు లగ్నమై నా చూపులు యమునతట్టు తిరిగినవి.

చల్లని సమీరోత్సవములో యమునా తరంగిణీఫేనపంక్తులు గట్లు తన్నుచున్నవి విఱ్ఱవీగుచు. ఆస్రవంతీసంపర్కమున శాద్వలస్థలి ప్రాకృత విరచిత రత్నకంబళమువోలె విరాజిల్లుచున్నది. ఆతటినీతట పరిసరముల తొలిమధురఫలరస వృక్షభరితమును, నవ లావణ్యతరుణ నికుంజ మనోజ్ఞవిలసితమును, వికసిత కమనీయ కుసుమసౌరభపూరితమును నై ఒప్పారుచున్నది వనలక్ష్మి కనుల పండువగ. కమ్మని క్రొందేనియ లాస్వాదించి, మత్తుచే పుష్పశయ్యలపై సొమ్మసిల్లినవి భృంగరాజములు. నునుచిగురుటాకులు మెక్కిన కోయిల మనోహర స్వాదుగానముకూడ వినబడదు యెచట గాని.

అప్పుడు అందెటుచూచినను, ఎదియో నిర్మలతేజ ప్రతిబింబమొండు లలితమోహన దృక్కుల దిశల వెదజల్లుచు, విహారము జేయుచున్నది కలువలేని ధవళమయూఖముల రాశిలో. ఆదృశ్య ముపమాతీతము.

*   *   *   *

ఒకచో ప్రియజనని యశోదచే తన అమాయికపు దుడుకుచేష్టలకు దండింపబడుచు, మన్ను తినిన అపరాధమును బాపుకొనుటకై జిగిదేరు పాలబుగ్గలపై, అరుణరాగము రేగ నోరుతెరచి, తన బ్రహ్మాండ విశ్వవిభూతినంతయు నుదరమున జూపుచున్నాడు.

ఒకచో కాళియ భోగి దుష్టఫణాగ్రములపై ప్రబలోత్కంఠతో విజృంభించి

లాస్యము సల్పుచు, నతశిరస్కులై పతిభిక్ష నర్థించు వారి సతీమణులను, కరుణార్ద్ర దృగంచలముతో వీక్షించి, అభయప్రదాన మిచ్చుచున్నాడు.

ఒకచో చెట్లబోదెల నొఱగికొని జాలువారు సెలయేటిదరిని స్వచ్ఛస్ఫురిత శిలావేదికపై నాసీనుడై వేణువు నూదుచున్నాడు శ్రావ్యముగ. ఆ దివ్యమురళీరవామృతము వీనుంబోక, తన్మయతచే గోపకామినులు కామరాగరసోన్మాదినులై నిశ్శబ్దనిశయందు భౌతికముగా నల్లుకొన్న ప్రగాఢ ప్రేమవల్లరులు త్రెంచుకొని, భగ్నమోహాపుటుర్రౌళ్లను బ్రదర్శించుటకు మీ నవనీత శుద్ధాంతఃకరణ మెట్లు అంగీకరించెనోయి మురళీ అని నిస్పృహాజనిత నిష్ఠురోక్తు లాడుచుచున్నారు.

ఒకచో పరమభక్తుడైన అక్రూరుడు రథముపైనున్న బలరామకృష్ణులను యమునాగర్భమున దర్శించి, ఆశ్చర్యచకిత మానసుడై ముకుళితహస్తములతో స్తోత్రము చేయుచున్నాడు.

ఒకచో కురుక్షేత్ర సమరావనియందు విరక్త వ్యథాచిత్తుడై నిల్చి, అశ్రుధారాప్లావిత నయనములతో కుందు పాండవమధ్యమునకు, నిష్కామ కర్మయోగసిద్ధాంతమును ఉపదేశించి, ఆహవరంగమునకు పురికొల్పి, ధైర్యోపేతుడై రణస్థలియందు వినీలాభ్రపృష్టమున మెరయు తటిత్తువలె ప్రకాశించు పార్థునకు సారథ్యము చేయుచున్నాడు నొగలపై కూర్చుని.

ఒకచో మహాఋషులందఱు చేతులు మోడ్చి తన ప్రాపంచిక సంబంధము నుపసంహరించుకొని, క్షీరాబ్ధియందు చిరుతరూపియై వటపత్రశయనమున నిర్వికల్పుడై మాయాజన్యమగు భౌతికముగాని, అద్వితీయ నిర్గుణ పరబ్రహ్మమే తానని నిరూపించుచున్న వేదాతీతుని ఉపనిషత్సూత్రములలో బంధించి ప్రార్థించుచున్నారు.

* * * *

నేను ఆపుకొనలేని ప్రమోద పుల్కారములతో సోలి, అటనుండి లేవనుంకింపుచుండ, ఆ సర్వమయుడు తన కంఠసీమ నలరారుచున్న అరవిరిమొగ్గల చంపకహారమును కొనగోటగిల్లుచు, ఉద్యత్ప్రీతిమై వచ్చి తన జిలిబిలి గులాబిరంగు ముద్దుపెదవులపై మందస్మితము నాట్యమాడ నా హస్తము బట్టుకొనబోయెను.

* * * *

ఇంతలో హఠాత్తుగా నల్లని మబ్బులగుంపు వచ్చి జాబిల్లి నడ్డగించెను. వనీతలమంతయు సాంద్రనీలిమ తెర యాచ్ఛాదితమై విభ్రమ మావహించినది. ఏమి చెప్పను! అట నటన సల్పుచున్న జగన్మోహన మూర్తి నీలమేఘశ్యాముడు, ఆకసము నీల నీరదము, యమున నీలనీరపూరితము, పృథ్వి సస్యశ్యామలము. ఈ సన్నివేశమున మలయ పవనుడుకూడ శ్యామజడిత వీచికలనే పాఱ జల్లుచున్నటుల స్ఫురింప, ఈ యద్భుత పాంచభౌతికపరిణామ చమత్కృతికి అచ్చెరువు నొందుచు, ఇదియే కానోపు సృష్టికి పూర్వమున్న తమోమయ భావాతీతరూప మనుకొనుచుండగా మెలుకువవచ్చినది.

వ్యాకరణ చర్చ

శ్రీమతి కూనిశెట్టి రామరత్నమ్మగారు

సకలభాషలకుం దల్లియగు గీర్వాణభాషను సంస్కరించిన పాణిని మున్నగు మహర్షివరేణ్యులు వ్యాకరణములకుఁ బ్రయోగమూలత్వము నంగీకరించి "ప్రయోగమూలం వ్యాకరణం" అని పేర్కొనియున్నారు. వారి మార్గము ననుసరించియే నన్నయగారును "సిద్ధిర్లోకాద్దృశ్య" అని రచించి తెనుగు భాషకు మార్గదర్శకముగాఁ జింతామణిని రచించి ప్రసాదించిరి. అహోబలపతి చింతామణికి భాష్యప్రాయమైన యొక విపులవ్యాఖ్యను రచించిరి. అథర్వణాచార్యులు కొన్ని విశేషములను జేర్చి కారికావళిని రచించిరి. ఇవియన్నియు సంస్కృతభాషను రచింపబడుటజేసి తెనుగు విద్యార్థులకు దుర్బోధము లయ్యెను అకొఱంత దీర్చుటకుఁ గాబోలు చిన్నయసూరిగారు బాలవ్యాకరణమును తెనుగుభాషలో రచించిరి. ఈ గ్రంథము కళాశాలలో బాలురకు నవిచ్ఛిన్నపఠనీయముగా నిర్ణీతమైనది. దీనిం జదువంజదువ సంశయము లమితముగా నుదయించుచున్నవి. సూరిగారైనను బ్రాచీన నవీన ప్రయోగములను స్వయముగా బరికించి ఈ వ్యాకరణమును రచించినట్లు గానరాదు.

"గతానుగతికోలోకః" అనునట్లు వ్యాసకర్తలు జూపిన ప్రయోగములనే తాము సేకరించిరి. సమగ్రముగా భారతప్రయోగములనైన ననుశాసింపక పోవుట మిగుల శోచనీయము. వీరు పాణినీయ సూత్రములనన్నిటిని తమ వ్యాకరణమున జొనిపిరి. అయ్యవి బాలురకే కాదు. వృద్ధులకుగూడ దుర్బోధములుగానున్నవి. కొన్నియెడల వారు చేసిన వివరణములును "టీకా టోకా మపేక్షతే" అనునట్లు అత్యంత దుర్బోధములయ్యె అయిననేమి "మాలో దిమ్మరయ్యే చక్కనివాడు" అన్నట్లు ఈ వ్యాకరణమే నేడు అన్ని వ్యాకరణములలో వాసికెక్కినది. ప్రాజ్ఞులకు బిష్టపేషణములును, నా యల్పబుద్ధికి నవీనములునునగు కొన్ని విషయములను విద్యార్థినిని గాన పేర్కొన సాహసించుచున్నదానను.

క్రియ. 3, సూ. వివరణ. "భూతంబునా విద్యమానధ్వంస ప్రతియోగి."

క్రియ 4. సూ. వి. "భావి నావిద్యమానప్రాగ భావప్రతియోగి."

కారక 4 సూ. వి. "క్రియాసిద్ధిం బ్రకృష్టోపకారకంబు కరణంబు."

తద్ధిత 1. సూ వి. "ప్రకృతి జన్యబోధంబునందు బ్రకారంబు భావంబు" ఉపోత్తమేత్వము; పర్యుదాస, వ్యధికరణము, తపరకరణము; ఉత్సర్గ; వ్యవస్థితవిభాష; గ్రహ్యాదియోగజము; ఇట్టివి సంస్కృత వైయాకరణులకే విజ్ఞేయములగు సంకేతములు, వివరణములు. తెనుగు విద్యార్థులకు దుర్బోధములుగానున్నవి.

సంధి 39. సూ. వి. "ఒకానొక శబ్దంబున కొకానొక శబ్దంబు పరంబగునపుడు తొంటియట్లు లోపను గాగమంబులు .. . ..జూపట్టెడు."

తద్ధిత 8. సూ. వి. "మగటిమ్యాదులు యథా ప్రయోగంబుగ గ్రాహ్యంబులు."

ఇత్యాదులు కేవలము భాషకు బ్రయోగమాత్ర శరణత్వమునే జూపుచున్నవి. ఇట్టి సూత్రములచే విశిష్టజ్ఞాన ముదయింపదు.

తద్ధిత 3 సూ లో. "చిన్నాదులకు టికవర్ణకంబగు." చిన్న + టికము. కన్నె + టికము. ఇట్లె చుట్టము + టికము, చుట్టటికము. దీనిలో మువర్ణకమెట్లు లోపించినదో గ్రాహ్యముకాదు.

తద్ధిత 17 సూ. "అరివర్ణకంబు మతుబర్థంబునందు జాలాదులకగు" జూదము + అరి, జూదరి సుంకము + అరి, సుంకరి. మతకము + అరి, మతకరి. వీనిలో మువర్ణము లోపించుటకు సూత్రము కానరాదు.

సంజ్ఞాప్రకరణములో ణ, త. ఆదియందుగల పదములు తెనుగులో లేవని చెప్పలేదు:

పట్టుక, పండుక ఇట్టి సుప్రసిద్ధరూపముల ననుశాసించలేదు.

తజ్, రుజ్ మున్నగువానిలోని యిత్సంజ్ఞలకు లోపమును జెప్పలేదు.

క్త్వార్థకేకారములకు బ్రాచీనగ్రంథములలో గుప్పతిప్పలుగా బ్రయోగములున్నను సంధిలేదని సూత్రించుట వింత.

కూతురు ప్రథమైకవచనములో "రు" వర్ణము

లేని ప్రయోగము లున్నను నిషేధించినాడు. కూతుంప్రుడు అనురూపమును సాధించలేదు.

సమాసప్రకరణములో, నవ్యయీభావసమాసమును బరిగణించలేదు. మీాగాలు, నడిరేయి, మున్నగు ప్రయోగములు కానవచ్చుచున్నవి.

సంధి **34.** సూ "షష్ఠీసమాసంబునం దుకారముల కచ్చుపరంబగునపుడు నుగాగమంబగును." ఈ సూత్రమునకు విరుద్ధముగా రూపములున్నవి. ఘోమందము, శిరసందము ఇత్యాదులందు నుగాగమములేదు. కాన పై సూత్రము సరిగాలేదు.

వ్యంజనమునకు బూర్వమందున్న వర్ణమును గురువని భావించియే "అతిశయముగ బుద్ధిమంతుడగు బుధ సేవన్" అనుచోట వకారమును గురువుగా భావించి యుదాహరించినాడు. కాని, క్రియ **50.** సూ వివరణలో భుజ్ + ఇయ్ + ఇందు' అను క్రియలో హల్పరకమైన (భు) అను వర్ణమును లఘువుగా నెట్లు పరికించినారో తెలియదు. ఇది స్వవచన వ్యాఘాతముకాదా?

ద్రుత విషయము.

సంధి **11** సూ. "నకారంబు ద్రుతంబు" దీని వివరణలో "తాను; నన్నున్; మున్నగునవి చూపఁబడినవి ఈ సూత్ర వివరణములను బట్టి ద్రుత స్వరూపము (న్) హల్మాత్రమా; లేక (ను) ఉత్వ విశిష్టమా? లేక (న) అజ్విశిష్టమా; అను విషయములు నిర్ణయింప నలవిగాక యున్నవి

సంధి **17** సూ. వివరణలో పూచెను ..గలువలు అనుచోట (ను) ఉత్వ విశిష్ట నకారము స్వత్వమని చెప్పుటయు; అట్లే, 21 సూ. ఉదాహరణములో "అదియు నున్నాక" "దివంబుబోలె" అను తావుల యందు (ను) అను దానిని ద్రుతముగా నుదాహరించుటచేత నుత్వశిష్ట నకారమే ద్రుతమని స్ఫురించుచున్నది. సంశ్లేషాదులయందు కేవల హల్మాత్రమే ద్రుత మనినట్లు స్ఫురించును.

ఈపట్టున ప్రౌఢ వ్యాకరణ కర్తయు. "ఆగమావ్యయ ప్రత్యయాత్మకంబై యుత్వ విశిష్టమైన నకారమే ద్రుతమని చెప్పినాఁడు'' కాని "పదుమూఁడు" దీనియందుఁ గేవల హల్మాత్రమునే ద్రుతముగా నంగీకరించెను. "కమ్మం దేనె" ఇట (ని) అను దానిని ద్రుతముగా నంగీకరించినట్లు తోచును. కావున వీరి యనుశాసనము చదువరులకు ద్రుత స్వరూప జ్ఞానమును సరిగాఁ గలిగింపకున్నది.

మఱియు మిన్ను ..పడియె ఇది సూరిగారి మత ప్రకారము మిన్ను కళ-కావుననే ప్రథమపై గసడదవాదేశము కాఁగా "మిన్వడియె" అను రూపము సిద్ధించినది ఇట్లే "కన్ను . పడియె" అను చోట "కన్" ద్రుతమైనది కావుననే గజడదబాదేశమును జేయఁగా "కన్బడే" అను రూపము సిద్ధించినది. ద్వితీయోత్వ విశిష్టములై ప్రథమాంతములైన కన్ను మిన్ను శబ్దములలో ద్రుతకళాభేద మెట్లు వచ్చినదో వివరింపఁబడలేదు.

సంధి **28** సూ. "కర్మ "కర్మధారయంబునం దుత్తున కచ్చు పరంబగునపుడు టుగాగమంబున నివచించె" తేనె ..ఈఁగ-తేనెటీగ దుక్కి ..ఎద్దు దుక్కిటెద్దు. ఇఁట నుదంతములు కాకున్నను టుగాగమము వచ్చినది వీటిని పై సూత్రములో సంగ్రహింపలేదు.

సంధి **45** సూ. ఉదంతతద్ధర్మార్థక విశేషణముల లోనే "ఆది" అను శబ్దము వచ్చునని చెప్పినాఁడుఁ గూడ నీకార్యము కానవచ్చుచున్నది. తెల్ల ..అది. తెల్లది; పచ్చది, వీనిని పై సూత్రములో గ్రహింపలేదు.

తత్సమ **12** సూ. "బహుత్వ సంఖ్యను బోధించు ప్రత్యయంబు బహువచనంబు" సమాజము సంఘము మున్నగు శబ్దంబులలో నేకత్వబోధక ప్రత్యయమున్నను బహుత్వ సంఖ్యనే బోధించుచున్నవి.

ఇట్లు పెక్కు తావులందు బాల వ్యాకరణము తెనుఁగు విద్యార్థులకు దుర్బోధమై దురవగాహమై, సంశయంబులకుఁ బుట్టి నిల్లగుచున్నది. దీని పఠనంబునకై పడు ప్రయాసము ప్రాచీన లక్ష్యగ్రంథములలోఁ బడిన బాలురకు మేలని తోచెడిని. పండిత మండలి లక్షణ గ్రంథపఠన మావశ్యకమని తలచెనేని ప్రాచీనార్వాచీన ప్రామాణిక ప్రయోగ సంతతి సమగ్రముగా సేకరించి బాలురకు సుగమమగు పద్ధతిని నొక సంపూర్ణ వ్యాకరణమును నిర్మించుట యొప్పు. కాదేని యీ వ్యాకరణమువలన నిర్బంధమును దొలగించి బాలుర కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రమగుట లెస్స. భాషా యోషామణి కంఠసీమను మంచి సూత్రసంతతి నలంకరించుట యొండె; కన్నెమెడతో నా పెకు స్వైరవిహార మొనగూర్చు టొండే, లెస్స.

దౌష్ట్య ఫలము

శ్రీమతి కామరాజు మైత్రేయిగారు

సముద్రము, గాలి కూడ నిశ్చలముగా నున్నవి. సముద్రములోవున్న పడవ బొమ్మవలె నిలచిపోయినది. గాలి వున్నకదా పడవ కదలుట.

చడి చప్పుడుకాక, పడుచున్నవి అలలు, సముద్రములో కొండమీద అలలు కొద్దిగ లేచి కొద్దిగ పడుటవలన, ఆకొండకు కట్టిన గంట కదులుటలేదు.

ఆతీరాన్నే బసచేసుకున్న ఒక వృద్ధ సన్యాసి, నావికుల వుపయోగార్థము కట్టినాడు ఆగంట. అది తెప్పమీద తేలుచుండును. అలల తాకుడువలన గంట మ్రోగుచు దానిపనిని అది నెరవేర్చుచుండెను. వర్షాకాలము, తుపాను సమయములందు తెప్ప, గంట కనుపించకపోయినా, నావికులు యీ గంటను విని వారి పడవలను ఆగాధమైన ఆకొండను తప్పించెడివారు.

ఆత్రోవను నడచు నావికులు యీ సహాయమునకు, ఆవృద్ధ సన్యాసిని సదా తలచుచు, వారి కృతజ్ఞతను తెలుపుచుండిరి.

అది చాలంచి వుల్లాసమైన రోజు ప్రాణి వర్గమంతయు చాల తృప్తిగాను, సంతోషముగాను వున్నది. సముద్రముమీద ఎగురు పక్షులలో, కూజితములందు కూడ, ఒక విధమగు సంతోషము కనబడుచుండెను.

సముద్రపు దోపిడిగాడగు రాముడు విలాసార్థము వాహ్యాళి బయలుదేరినాడు సముద్రములో యీ తెప్ప చుక్కవలె స్పష్టముగా కనుపించుచుండెను. రామునిలోకూడ వుల్లాసము పుట్టినది. వాడు చాల ఆనందముగ వున్నాడు. కూను రాగములు తీయుచున్నాడు. కాని వాని వుల్లాసము క్రూరమైనది.

వాని దృష్టి ఆతెప్పమీదకు మరలినది. తోటి నావికులతో "ఓరి మన పడవను ఆ గంట యొద్దకు నడపవలెను. నేను వృద్ధ సన్యాసి పని పట్టెదను." అని చెప్పినాడు.

వాని నావికులు పడవను రాముని యిష్టానుసారము తెప్పయొద్దకు నడపినారు. రాముడు తన పడవలోనుండి వంగి తెప్ప నుంచి ఆగంటను వేరుచేసినాడు.

గంట అస్ఫుటమైన మ్రోతతో మునిగి పోయినది. నీటి బుడగలు బయలుదేరి అణగి పోయినవి. మరల ఎప్పటియట్ల అలలు లేచుచు పడుచున్నవి. "ఆహా యింక యీ త్రోవనునడచు మొదటినావికుడు యీసన్యాసిని తలవడు" అన్నాడు రాముడు ఆనందముతో.

రాముడు ఎన్నోమైళ్లు ప్రయాణముచేసి దోపిడివలన డబ్బు బాగుగసంపాదించి యింటి ముఖము పట్టినాడు.

ఆకాశమంతటను దట్టముగా మబ్బుపట్టినది. పైన సూర్యుడు కనుబడుటలేదు.

ప్రొద్దున్నంతయు గాలి హోరునలేచి సాయం కాలమునకు పడిపోయినది. రాముడు పడవ లో నిలబడినాడు. చుట్టుపట్టంతయు చీకటి క్రమ్మి ఎక్కడ తీరము కనబడుటలేదు.

"త్వరలోనే వెలుగువచ్చును. చంద్రు డుదయించు జాడలు కనుపించుచున్నవి." అనినాడు రాముడు.

"అలల విరుగుడు వినబడుటలేదా? మనము తీరముదరినే వున్నట్లున్నది. కాని మనమెక్కడనున్నామో తెలియుటలేదు. అయ్యో, ఆకొండవద్ద గంట మ్రోగిన ఎంతో బాగుండుననిపించుచున్నది." అని చెప్పినాడు వారిలోనొకడు. వారికీ మ్రోతయు విన బడుటలేదు. సముద్రపుహోరు మాత్రము చాల ఎక్కువగనున్నది. గాలి లేకపోయినను ఎట్లో పడవను నడపుచున్నారు.

ఇంతలో పెద్ద శబ్దము!! పడవదేనినో గట్టిగ తాకినది. ఆతాకుడుతో నావికుల గుండెలు జల్లుమన్నవి. "అయ్యో ఆమాయదారి కొండయే" అని నావికులందఱు యేక కంఠ మున పలికినారు.

రాముడు జుట్టు పీకికొనినాడు. తనను తాను శపించుకొనినాడు. ఆఅవస్థలో నలు ప్రక్కలనుంచి అలలుచుట్టి పడవను ముంచి వేసినవి. పడవ మునిగిపోవుచున్నది. మరణా వస్థలోకూడ అస్ఫుటమైన ఆగంట శబ్దం వినుపించుచున్నది. రాముని చెవిలో యమ కింకరులు, వాడు కోసివేసిన ఆగంటతోనే వాని చావుకు సంతోషించుచు ఆహ్వానించు చున్నట్లనిపించినది ఆఘాతకునికి!!



పరమసుఖము

శ్రీమతి చర్ల సుశీలగారు

మలయశైలశీతల మందమారుతములు
సౌరభంబులజల్లెడు సమయమందు
ప్రకృతిన ర్తకి నాట్యముల్ సలుపుతరిని
పాటపాడుచు దుమ్మెదల్ వరలువేళ
జిలుకలును ముద్దుపలుకుల బలుకునపుడు
లలితశాఖలువంగి సలాముసేయ
బశులకాపరితనముందు బశువులెల్ల
మేయుచుండగ నొకచెట్టు ఛాయయందు
బట్టబరచి హాయిగనట బండుకొనియు
వచ్చిరానిపదంబుల పాడుకొనుచు
గోయికోయను కోయిల కూతలకును
దిరిగి కోయని కూయుచు దేపదేప
నవ్వుకొనుచు మదిని మహానందమొందు
పశులకాపరిదే భువి బరమసుఖము.

గానము

మాధవా!

శ్రీమతి యెర్నేని శేషమ్మగారు

సాంధ్యరాగము సన్నగిల్లెను
పాంథజనులకు భయముగొల్పగ
నంధకారం బలముకొనియెను
ఎందువెదకుదు మాధవా!

చిమ్మచీకటి వమ్ముజేయను
రమ్ము రాధారమణ యంచును
నెమ్మిమీరగనిన్ను నెదలో
నమ్మిమ్రొక్కితి మాధవా!

సదయహృదయ త్వదీయసన్నిధి
హృదయమెంతయు పదిలపరిచియు
ముదములోనే మునిగితేలే
విధముదెల్పుము మాధవా!

శిష్టరక్షణ సేతువంచును
కష్టముల్ మదిగణనసేయక
నిష్టగొల్చుచునుంటి, వే
మదభీష్ట మీయుము మాధవా!

దుష్టశిక్షణకొరకు నీవీ
సృష్టి నవతరింతు వందురు
దుష్టమానవకోటి క్రూర
చేష్టలుడుపుము మాధవా!

అందునిందును నెందుజూచిన
పొందుగానీవుందు వందురు
ఎందువెదకిన యుందువో, నా
కుందెలియదో మాధవా!

ఆసలన్నియు నంతరించెను
లేశసౌఖ్యములేదు నామది
గాసిజెందితి కనికరింపుము
దాసురాలను మాధవా!

చిన్ననాటి నీదుచేత
లన్నిమరువశక్యమేయిక
నిన్నుకన్నులగాంచ గల్గెడి
పున్నెమెపుడో మాధవా!

భక్తజనులకు ముక్తినిచ్చెడు
శక్తినీదే యంచు నమ్మితి
భక్తితో ననురక్తితో
నాసక్తిబాడుచు మాధవా!

ప్రేమలోపల ప్రేమవెలుగగ
ప్రేమమయమగు విశ్వమందున
ప్రేమనగు నాపైన నీకరు
ణామృతము చిలుకు మాధవా!

పండువెన్నెల బండుకొనగా
నిండుగా నా నేత్రములలో
నిండియుందువు నిర్మలంబుగ
అంశనీవే మాధవా!

కమ్మతావులు కడలుకొనగా
గ్రమ్మె ప్రేమభావము మెల్లెడ
రమ్మునామది జల్లపరుప, ప
కమ్మునీవే మాధవా!

ఆరోగ్యబోధిని

గర్భవతి గమనించవలసిన విధులు

సౌభాగ్యవతియగు నెచ్చెలి కమలకు :—

ఆరోగ్యపురి, 4-8-34

నీవు వ్రాసిన జాబునందు నీవు గర్భవతివైతివని తెలియుటచే మిక్కిలి సంతసించితిని. నీవును వివేకవంతురాలవే అయినను అనుభవములేని పసిదానవగుటచేత గర్భవతులు గమనించవలసిన నియమములను గొన్నింటిని దెలుపుచున్నాను. ఆ నియమముల నెరింగి సుఖప్రసవపుగమ్మని యాశించుచున్నాను.

మనలో నిప్పు డొక్కసారి సంతానము కలుగగనే స్త్రీలు సౌందర్యవిహీనలగుటయు అనారోగ్యవతులగుటయు, మనము కనులార గాంచుచున్న విషయములే. పూర్వకాలపు కాంతలు యెంత సంతానము బడసినను నవయౌవనవతులవలె దారుఢ్యము చెడక సౌందర్యము గోలుపోక నుండెడివారు. అద్దాని కారణము వారివారి నియమముల నతిక్రమింపకుండుటయే. సంయోగముయొక్క యుద్దేశము సంతానము బడయుటకే గాని కామకర్మ గాదు. అట్లుగాక ప్రకృతివిరోధముగా కామేచ్ఛ నివారణగా ప్రవర్తించిన మీరరాని యిక్కట్టు లుత్పన్నమగుచున్నవి.

సంయోగసమయమున మర్మాంగముల రక్తప్రవాహము మిక్కిలి హెచ్చుగా ప్రసరించును. గర్భవతులగు స్త్రీలు కామక్రీడలం దేలుటచే రక్తప్రసారము అధికముగా కలుగుటచే వృద్ధిగాంచు పిండమునకు హాని సంభవించును. ప్రకృతి విరుద్ధమగుటచే తల్లికి కూడ అనేకరోగము లుద్భవించుటకు మూలకారణము. ఆకలి మందము, వాంతి, నీరసము మున్నగు వ్యాధులు నియమవిరుద్ధమువలననే యుత్పన్నమగుచున్నవి. ఇందువలన కేవలము తల్లియొక్కయు, గర్భస్థపిండముయొక్కయు ఆరోగ్యము చెడుటయేగాక పురుషులకు మానసిక శారీరసంబంధములగు ఆరోగ్యము చెడును. గర్భధారణానంతరము గలుగు సంయోగములే మానవకోటికంతకును తీరని దుఃఖములు తెచ్చిపెట్టుచున్నవి. యిప్పటి దినములలో అస్వాభావికపు ప్రసవములు ఎన్ని కలుగుచున్నవో చూడుము. అకాలప్రసవములు, బలహీనులగు శిశువులు గల్గుట మున్నగునవి యింకెన్నియో కలుగుచున్నవి. ఈ కారణములన్నియు గర్భధారణానంతరము స్త్రీ సాంగత్యమువలననే యని ఋజువుచేయుటకు నీకు చిన్ని యుదాహరణము చూపుచున్నాను. వినుము.

భగవత్సృష్టియందలి మానవజాతియందు తప్ప మరి యేయితర పశుపక్ష్యాదులందునుగూడ గర్భము ధరించిన యనంతరము ఏ పశువును సంయోగమున కియ్యకొనదు. వానిలో గర్భధారణకు కొక్కొక్క నియామకమగు ఋతువున్నది. కాని సృష్టియందలి పరమోత్కృష్టజాతి యననొప్పు మన మీ నియమము నుల్లంఘించి దైవమునకు వ్యతిరిక్తులమగుటచేతనే, యిన్ని బాధలకు లోనగుచున్నాము. మంత్రసానులు, యంత్రసహాయములు లేకుండ ప్రసవించుట మిక్కిలి యరుదగుచున్నది కాని ప్రకృతి నుల్లంఘించని జంతుకోటియం దెక్కడనైన ప్రసవకారణముచే దేహారోగ్యము చెడుట మన మెన్నడైన కని వినియున్నారమా? వాటియందు మనవలె ప్రసవసమయమున అన్యసహాయములను గాంచుచున్నామా? మృగపక్ష్యాదులు మొదలగునవి ప్రసూతియైన వెంటనే తమతమ వ్యాపారములలో స్వేచ్ఛగా

నెలంగుచు ప్రసూతియయినటులే కాన్పించవు. మానవజాతి ప్రకృతి విరోధముగా వ్యవహరించుట చేతనే మన స్త్రీ జాతికి అస్వాభావికముగాను అసౌఖ్యకరముగాను ప్రాణోపద్రవముగాను గాన్పించు రోగము లెన్నో ఉత్పన్నమగుచున్నవి. కావున ముఖ్యముగా గమనించవలసిన నియమములలో స్త్రీ ఆరోగ్యముగానుండుటకు గర్భవతియైన వెనుక యెంతమాత్రమును పురుషసంయోగమున కియ్యకొనరాదు.

మనలో మరియొక దురావేశ మావహించినది. స్త్రీలు గర్భవతులు కాగానే మిక్కిలి బీదవారు అనగా కేవలము కూలి నాలివలన జీవించువారు తప్ప మిగిలినవారు ఎంత చిన్నపనియైన నొనర్చిన ఆస్త్రీ శరీరము అలసిపోవుననియు, అపాయము కలుగుననియు తలంచి యెట్టిపనియు చేయనీయరు. అది మిక్కిలి పొరబాటు. గర్భవతి ఏపనియుచేయక కదలకయుండినచో నాడులయందలి రక్తప్రసారము మందగించును. బద్ధకము, మాంద్యత, సోమరితనము వృద్ధియగును. గర్భస్థమగు పిండమునకు యెట్టి నిర్బంధములచే పోషణ జరుగుటకు శక్తి చాలక కృశించి అనారోగ్యులు, బలహీనులగు శిశువు లుద్భవింతురు. స్త్రీలుగూడ అనారోగ్యములపాలయ్యెదరు. కావున మన నియమితకార్యములను చక్కగా చేసుకొనుచుండవలయును. శ్రీమంతులు గర్భము ధరించినచో దాసదాసీజనుల నేర్పరచి తమ కృత్యములు నెరవేర్పించుకొందురు కాని సామాన్యకుటుంబికులు పేదవారు తమతమ పనులను తాము స్వయముగా నిర్వర్తించుకొందురు. కావుననే భాగ్యవంతులయందుకన్న పేదవారియందే సుఖప్రసవములు హెచ్చుగా గానవచ్చుచున్నవి. కొందరు పల్లె గ్రామములలో నివసించు కొండజాతివారు మున్నగు గర్భిణులు నాట్యమొనరించియు, ఆయాసపడకుండుటయు సుఖప్రసవమగుటయు యిందుల కుదాహరణము. శిశువులకు అపాయమేమియు కలుగదు. యేనాదులు, యెరుకులు మున్నగు బిచ్చమెత్తుకొను బీదజనులుకూడ ప్రసవసమయ మగువరకు వీధులవెంట కష్టపడి దిరుగుటయు, ఏ బాధయులేక సుఖప్రసవమగుటయు మనము కనులార గాంచుచున్నాము గదా. కావున సోమరితనమున అన్నిపనులను మాని వుండరాదని హెచ్చరించుచున్నాను.

ఇక నొక విషయము. గర్భవతులు ఏవిధమగు విచారములతోను వుండరాదు. పరిశుభ్రమగు వస్త్రములు ధరించుచు నిర్విచారముగాను, మనోల్లాసముగాను, చురుకుగాను, సంచరించుచుండిననే ఆరోగ్యవంతులు, రూపవంతులునగు బిడ్డల గందురు. ఎల్లప్పుడు దురాలోచనలకు తావీయక సద్గ్రంథకాలక్షేప మొనర్చుచుండవలయును. కలకల నవ్వుచుండవలెను. అట్లయినచో పరాక్రమవంతులు, తేజోవంతులునగు బిడ్డ లుద్భవింతురు.

మరియొక్క విషయము నీవు ముఖ్యముగా గమనించవలసినది: మనలో గర్భవతులైనచో బంధువులు మున్నగువారు ఫలహారములు మున్నగునవి విస్తారముగా యిప్పించెదరు. ఏపనియు చేయనీక కూర్చుండి చిరుతిండ్లు మున్నగునవి తినిన జీర్ణకోశము చెడి అనేకవిధములగు వ్యాధు లుత్పన్నమగును. కావున నియమితాహారమునే గమనించుచు త్వరలో జీర్ణించు ఆహారమునే తినుచుండవలయును ఎల్లప్పుడును సోమరితనముగా నిద్రించరాదు కర్ణకఠోరవాక్కులు, భయానకదృశ్యములును గాంచరాదు. అట్టిచోటుకు పోవుచుండరాదు రాత్రులందు విస్తారము మేల్కొనుట, పగటిపూట నిద్రించుట మున్నగు దురలవాటులకు లోనుగారాదు.

కావున నేనేమో వ్రాసితినని యెంచక యీ నియమములను పాటించి సుఖప్రసవవయితివని తెలియజేయు జాబు వ్రాసెదవని తలంచుచున్నాను. కరుణాళువగు పరమేశ్వరుడుగూడ నా యీ యాప్సితములు నెరవేర్చుటలో నీకు సహాయపడుగాకయని కోరుచు యింతటితో నీ జాబును విరమించుచున్నాను.

ఇట్లు భవదీయ హితాభిలాషిణి,

ప్రియసఖి,

'రాజేశ్వరి.'



—ఫలరస కదంబము...

అయిదు తులములు కొబ్బరికాయనీళ్ళు, (5) తులములు దబ్బపండ్లరసము (5) తులములు నిమ్మపండ్లరసము, (5) తులములు తియ్యమామిడిపండ్లరసము, (5)తులములవడగట్టిన యరటిపండ్లరసము,(5)పండ్ల ద్రాక్షరసము, (5) తులములు వెలగపండ్లరసము, ఈ రసములన్నియు నొక కుండలోఁబోసి యరగడియ కాలము బాగుగా నేతిలోఁ దఱచవలెను.

తరువాత వేఁడిపాలు పావుశేరు, మూఁడుతులముల యాలకులపొడినీ రసములోఁబోసి మూతయుంచవలెను.

తియ్యని పెరుగు మూఁడు తులములు తెచ్చి యందులో ½ తులము అల్లము(3)తులములు అక్రూటు పప్పు (3) తులములు బాదంపప్పు (3) మూఁడు తులములు గసగసాలు, వీటి నన్నిటిని నూరి వడియగట్టిన పాలున్నూ, (3) తులముల మైదాపిండి, (3) తులముల శెనగపిండి, బాగుగాఁ గలియఁబెట్టి నిప్పుల మీద వెచ్చచేసి పైరసములోఁ బోసి మరల కలియఁ బెట్టవలెను.

మూఁడుతులముల పన్నీరు పావుతులము పచ్చకర్పూరము పదిచుక్కలు గులాబిఅత్తరు, అందులో వేసి పుల్లతోఁ గలఁదీయవలెను. ఇదంతయు సిద్ధమైన వెనుక అయిదారు నిమషములు నిప్పులమీదనుంచి దింపవలెను. ఈ ఫలరసకదంబము చల్లారిన వెనుక సీసాలలోఁబోసి వాసన పోకుండునటుల మూతి బిగించి ప్రతిదినము ఉదయము సాయంకాలము ఒక్కొక్క తులమువంతున సేవించిన మేహసంబంధ రోగములు పోగొట్టుటయే గాక బలము, తేజస్సు మొదలగునవి కలుగఁజేయును.

—పన్నీరు పానకము—

ప్రశస్తమైనది, సువాసనగలది, ముప్పది తులముల పన్నీరుదెచ్చి అందులో ముప్పది కొబ్బరికాయల నీళ్ళు, 10 తులముల నిమ్మపండ్లరసము, పోసి పది నిమిషముల వఱకు భూతులసి కొమ్మతోఁద్రిప్పుచుండవలెను.

తరువాత **5** తులముల యాలకులపొడి పాకములోఁ గలిపి వడియగట్టి యుంచవలెను. ఇరువది తులముల పంచదారను పాకముపట్టి, యందులోఁ బానకము కలిపి ప్రతిదినము సేవించిన యెడల మేహవాతములు నివారణమగును.

—చదలవాడ రాఘవాంబ.

—అమృతపాణీలు చేయువిధము—

1 సేరు బియ్యం నీటిలో నాననిచ్చి అవి బాగుగా కడిగి రోటిలోవేసి మెత్తగా రుబ్బవలెను ఒక టెంకాయ తురిమి అదికూడా పిండిలోవేసి మెత్తగా రుబ్బవలెను. అందులో 2 సేర్ల పాలు కలిపి, సేరు చక్కెర కల్పి అది ఒక వెడల్పు గిన్నెలో పోసి పొయ్యిమీదపెట్టి కింద మంటపెట్టవలెను. వుండకట్టకుండా కలుపుతూ వుండవలెను. అట్లు కలుపుతూవుండగా ముద్దలాగు అవును. దానిలో యాలకులపొడి పచ్చకర్పూరం చేర్చి కలిపి క్రింద దింపి ఒక పీటకి చమురుపూసి దానిమీద గరిటెతో పాలముంజెలవలె పోయవలెను. అటుల యిష్టము లేనివారు అంతా పీటమీద యేకముగా తరచి చల్లారిన తరువాత చాకుతో బిళ్ళలవలె కోయవలెను. అవి వేరుగా పళ్లెరములో వుంచి వుపయోగించిన యడల చాలా రుచికరముగాను మృదువుగాను వుండును. ఒకసారి మా సోదరీమణులు చేసి దాని రుచిని గ్రహింతురుగాక.

కాంచనపల్లి వెంకటవరహా రంగనాయకమ్మ.

మనోరమా సంఘము

మా సంఘనిర్మాణము

శ్రీమతి దివాకర్ల శారదామణిగారు

ఉత్తమప్రతిభావంతులగు కవీంద్రులు స్త్రీ విషయికమగు రచనలచేతనే చారుతరమైన కీర్తి గిణించుచుండుట ఎల్ల రెఱింగిన విషయమే. ప్రపంచమునందన్ని జాతులలోను వాఙ్మయ ధురంధరులైన కీర్తికాములకు రమణీయ రమణీ కథాలోలుపత్వ మొక సాంప్రదాయమైపోయినది. ఇది నూతనముగ మాచే కనిపెట్టబడినది కాదని పాఠకులకు తెలిసియే యుండును. కాని మేము చెప్పబోవు మాయుద్యమ సాఫల్యమునకును ఏతన్మూలమగు తమ యామోదమునకును ముఖ్యముగ చెప్పవలసి వచ్చినది. మే మనుట యేల? గ్రంథకారులును తమ కావ్యములలోని ఘనతకు సారమనియు కాంతావిషయికమగు ఘట్టములయం దున్నదని యేకగ్రీవముగా నంగీకరించుచునే యున్నారు. ఆది కవీంద్రుడగు వాల్మీకి మొదలు అధునికులగు భావకవుల వఱకు అందఱు నొక్కరీతిగ స్త్రీల యుత్తమచరిత్రముల ఘోషించుచునే యున్నారు.

స్త్రీజాతిపట్ల కవులొనర్చిన మహోపకారమునకు విదుషీమణులు హృదయాంతరాళములనుండి ధన్యవాదము లొసంగవలసి యున్నది.

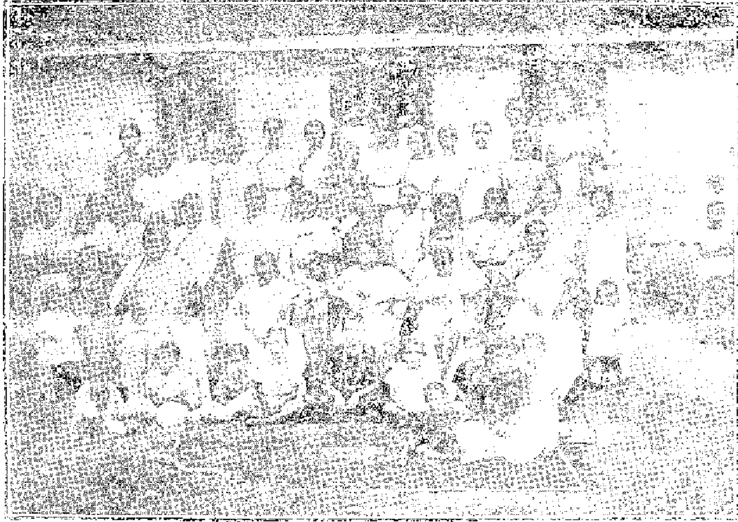
అట్లయిన స్త్రీల దుర్వర్తనములనుగూర్చి 'నోరూర జవులుపుట్ట' కవులు వర్ణించుట లేదా యని కొందఱడుగవచ్చును. ప్రపంచమున కద్దమువలె నిర్మింపబడవలసియున్న కావ్యములం దుత్తమకవులు గూడ నధఃపతితలగు స్త్రీల దుర్ణయములను జక్కగ బ్రతిఫలించునట్లు లోకమునకు జూపించుచునే యున్నారు. చిత్రవిచిత్రాతి చిత్రమైన ప్రపంచమున మానవజాతియం దెన్నెన్ని వ్యక్తులున్నవో అన్ని భిన్నభిన్న ప్రకృతు లుండుట నిర్వివాదమగు నంశము. ఈ మహామాయా జగన్నాటకమున వేయరాని వేషములను వేయుచు, చేయరాని పనులను చేయుచు, పాడరాని పాటలను పాడుచు నభినయించు పాత్రములను గూడ కవుల కవితా సృష్టియందు గోచరించుచునే యున్నవి.

సృష్ట్యాదినుండి కవులింత సూక్ష్మతర సూక్ష్మతమ భేదముతో స్త్రీలను చిత్రించుచున్నను అగాధమగు కాంతాహృదయ మిప్పటికిని దురవగాహమై యున్నదని విద్వాంసు లూహించుచున్నారు. సృష్టియుగ కవులచే వర్ణింపబడియు స్త్రీల స్వభావ మిట్లస్పష్టీకృత తత్త్వమగుటయే లోకమునకు మహామోహనకరముగ నున్నది.

అందువలన కాంతోదంతముల నెవ్వ రెన్నివిధముల చిత్రించినను ఆకర్షణీయముగ నుండకపోవు. స్త్రీల యపాంగ వీక్షణమునందున్న వశీకరణశక్తి నిరుపమానమైనది. కనకమునకైన నట్టి శక్తి లేదు గద! సామాన్య గృహస్థుల యిండ్లుగూడ నవరసములకు నిలయమగుటకు గృహిణీమణులే మూలము గద!

ఏ యేదేశముల స్త్రీలు గౌరవస్థానముచే నలంకరింప బడుచుందురో ఆ యాదేశములు నాగరికతయందగ్రస్థానముల బొందగల్గునని నిశ్చయముగ చెప్పవచ్చును. అనేక శతాబ్దము లంధకారమున బడియున్న హైందవ నారీసంఘమున కిటీవలనే అజ్ఞానతిమిర విధ్వంసమై ఒక్కమారుగ జ్ఞానభానూదయమగుట కవకాశము లేర్పడినవి. అయినను ఎన్నో తరములనుండి అంధకార బంధురమగు నజ్ఞాతవాసముల నివసింప నలవాటుపడిన స్త్రీసంఘ మింకను పరిపూర్ణముగ జ్యోతిర్మయమగుచున్న ప్రపంచము నుపలక్షించుటకు జంకుచునే యున్నది.

మన సంఘోన్నతికి గుదిబండలని చెప్పదగిన విద్యావిహీనురాండ్రకు సాధ్యమైనంతవఱకు యుక్తా



[illegible]



[illegible]



శ్రీ కుమారి పద్మావతి గారు
ఇంగ్లాండులో నిప్పుడు బెడ్ ఫర్డు కాలేజియందు ఉన్నత
విద్యాభ్యాసం కొనసాగించుచున్నారు.



భగాలా జలపాతము, జయపుర సంస్థానము.

యుక్త పరిజ్ఞానమును గలిగించి ఏతన్మూలముగ సాంఘిక సేవ చేయుటయే విదుషీమణుల ప్రధాన కర్తవ్యము.

ఏకొలదిగనో చదువుకొనియున్న మే మయిదుగుర మొక సంఘముగా నేర్పడి మాచేత నైనంతవఱ కిట్టి సేవచేయుటకు సంకల్పించుకొంటిమి. మాలో నాంగ్ల భాషాపరిజ్ఞాన మున్నవారు స్పెక్టేటర్ క్లబ్బునకు (Spectator Club) ప్రతిగా మా సంఘవ్యాపారములను నిర్వహింప వలయునని వాంఛించుచున్నారు. ఆంధ్రభాషాభిమాన మాననీయులగువారు తెలుగు దేశమున "సాక్షి" సంఘ మొనరించిన సేవనే ఆంధ్ర మహిళాలోకమునకు మాసంఘ మొనర్పవలెనని యూహించుచున్నారు. కాని మే మేమైన సేవను జేయగలమో లేమో, లేక పైసంఘముల నకిలీ రూపమున పరిహాసాస్పదుల మగుదుమో యేమో, కాలక్రమమునగాని యెట్లు చెప్పవచ్చును? ఇట్టి పూనికతో మే మైదుగుర మొకచోట చేరినపుడు మా సమాజమున కేమి పేరు పెట్టదగునని యూహించితిమి. మహిళాసమాజ మని సర్వసాధారణమైన పేరుంచక పైన చెప్పిన స్పెక్టేటర్ సాక్షి సంఘములవలెనే మా సమాజములో నిర్వాహకుల పేరేయుంచి కార్యసాధన మొనర్పవలయునని నిశ్చయింపబడుటచేత మా సంఘమునకు "మనోరమాసమాజ" మను నామకరణ మొనర్పబడినది. మిగిలిన సభ్యురాండ్రకువలె విద్యాధిక్యతగాని, వాచాలత్వముగాని, కార్యోత్సాహముగాని, నావద్ద లేకపోయినను మిత్రురాండ్ర పట్టుదలచేత నే నీ సంఘమునకు వ్యవస్థాపకురాల నన్న పేరును వహించి సంఘసమావేశ నిర్వహణ ఉపసంహరణాది కార్యములను సాగింపవలసిన దాననైతిని.

పైన పేర్కొనబడిన సాక్షి సంఘోపన్యాసముల వలెనే మా మనోరమా సమాజోపన్యాసములు గూడ ఆంధ్రమహిళాలోకమున కాకర్షణీయముగ జేయ సంకల్పించితిమి. సమాజనిర్వహణభారము నాపై బడియున్నను అందులకు తగినంత వైదుష్యముగాని వ్యాసరచనా విషయికమగు శక్తిగాని లేకపోవుట వలన నా లేఖలయందు స్ఖాలిత్యము లుండవచ్చును. "ప్రమాదోధీమతామపి" అను నార్యోక్తిని బట్టి బుద్ధిశాలురకును ప్రమాదములు సహజమై యున్నప్పుడు అల్పవిద్య నభ్యసించియున్న మావంటి యాడువాండ్ర కుండకపోవు

ఇక మాసంఘసభ్యులను గూర్చి పాఠకులకు చెప్ప వలసియున్నది. నే నెట్టిదాననో నేను వ్రాయువ్రాతలను బట్టియే గ్రహింపవచ్చును.

మా సమాజసభ్యురాండ్రలో ప్రథమగణ్య ప్రియంవద. ఈమె మనదేశమున నెల్లప్రాంతములను దర్శించియున్నది. ధీరస్వాంతయగు నీమె బాల్యప్రాయముననే మనదేశమందలి కన్యా మహావిద్యాలయమున గురుకులమున నుండి విద్యోపార్జన మొనర్చినది. కొంతకాలము పూనా మహావిద్యాలయమున డిగ్రీ చదువులను కూడ కడతేర్చుకొన్నది. విసుగు విరామములు లేకుండ ఎట్టి విషయమును గూర్చియైన ప్రసంగింపగలదు. గంగాప్రవాహమువంటి అనర్గళధారతో నుపన్యసింప నేర్పుగలది. వేదకాలమందలి వేదవతి మొదలు ఆధునిక కాలమందలి అన్నపూర్ణవఱకు ప్రఖ్యాతివడసిన యాడువాండ్ర నెల్ల తాను స్వయముగ జూచినదా యను భ్రాంతికలుగునట్లు మాట్లాడగలదు. వందలకొలది ఏండ్లక్రిందటనే పరహస్తగతమైన హైందవజాతి యింకను సజీవముగా నుండుటకు హైందవస్త్రీల శీలమే ముఖ్యకారణమను నభిప్రాయము గలది. మన సౌభాగ్యలక్ష్మి పరహస్తగతమగుటకు పురుషులే కారణమైనను దానిని రక్షించుకొనుటకు స్త్రీలే సదా నేర్పువహింపవలయునని యుద్బోధించునది.

ఈమెయే మా సమాజమునకు జంఘాలశాస్త్రియై నిరాఘాటమైన వచఃపాటవసంపన్నతచేతను, నిరుపమాన పాండిత్యాతిశయముచేతను, లోకజ్ఞాన విశేషముచేతను, హాస్యరసప్రధానమైన కథాకలాపములచేతను, కేవల బిడబిడాయమానమైన వాగాడంబరముచేతను మా మనోరమా సమాజమునకే కాక సర్వాంధ్రమహిళా సమాజమునకును హర్షదాయినియై విదుషీమణుల జిహ్వాగ్రములపై తాండవింపగలదని సాహసించి చెప్పగలను.

ప్రియంవదకు తరువాత మా సమాజమున పేరెన్నిక గాంచదగిన యువతీమణి లీలావతి. ఈమె ఆంధ్రులయింట బుట్టిన ఇంగ్లీషుదొరసాని యని చెప్పదగును. చెప్పదగుటయే కాదు. ఆమె యట్లనిపించుకొనుటకే కుతూహలమందుచుండును. ప్రియం

పదవలె డిగ్రీచదువుల జదువకపోయిననూ ఈమె సర్వజీవిత వ్యాపారములను ఆంగ్లభాషయందే నిర్వర్తింప నభిలషించుచుండును. కాని ఆంధ్రభాషయందే మా సమాజవ్యవహారముల నిర్వర్తింపవలయునను నియమముండుటచేతను ఆంగ్లభాషాభూయిష్ఠమగు "లెక్చరుల" మేమంతగా నవగాహనము చేసికొన సమర్థతలేనివారమగుటచేతను ఈమె యాంధ్రమున భాషింపక తప్పదయ్యెను. అయినను నడుమ నడుమ నంజుడు గుడుపులవలె పంచదార పాకమున మిరియపుగారమువలె చేపగల ఇంగ్లీషు మాటలను ప్రయోగించుచునేయుండును. ఈమె యెల్లప్పుడు నాంగ్లేయ కాంతాశిరోమణులవలె ప్రవర్తింప నూహించుచుండును లీలావతి యన్నపే రంత బాగుగలేదని తన పేరు "లైలా" యని వ్యవహరించుకొనుచు "లీలా ఆర్ ది స్టార్ ఆఫ్ మాంగ్రెలియా" (Leila or the Star of Mangrelia) యను విఖ్యాత గ్రంథ నామము ననుసరించి తానును ఆంధ్రమహిళలయందలి 'స్టారని' యనిపించుకొన కుతూహలముండుచుండును. వేషభాషాది వ్యవహారములం దెల్లప్పుడును పాశ్చాత్యుల పద్ధతుల ననుసరింప ముచ్చటపడుచుండును. జగమెరింగిన క్రీడావతియగు లీలారావుగారివలెనే ఈమెగూడ టెన్నిస్ ఖేలనా సమయములం దాంధ్రస్త్రీసాధారణమైన దుస్తులను ధరింపక "షార్ట్సు" (Shorts) తొడుగుకొని ప్రత్యక్షమగును. వేయేల? భారతీయస్త్రీలు నిస్సంకోచముగ నన్ని విషయములలోను పురుషులను మించి పాశ్చాత్య వైఖరుల నవలంబింపవలయునని ఈమె యెల్లప్పుడును చెప్పుచుండును.

మూడవ సభ్యురాలి నామము కామేశ్వరమ్మ. ఒక్కవాక్యములో ఈమెను వర్ణింపవలెనన్న ఈమె పూర్వాచారపరాయణురాలని చెప్పవచ్చును. లీలావతి ఎంత నవనాగరికాభిలాషిణియో ఈమె యంత ప్రాచీనాచారపరాయణురాలు. వనితాలోకమున గలుగుచున్న నాగరికమార్గముల జూచి ఈమె కంటగించుకొనుటయే కాక "మాలచదువు" లనియు, "మాలపోకడ" లనియు నేవగించుకొనును. పల్లెటూళ్లలోకూడ నాధునిక పద్ధతులచేత నుత్తమ మార్గములన్నియు పూర్తిగ జెడిపోవుచున్నవనియు భారతీయ సాంప్రదాయములన్నియు సర్వనాశనమగుచున్నవనియు నీమె వ్యసనపడుచుండును. ఈమె నిసర్గభావము లెట్టివో ముందు ముందు పాఠకులే తెలిసికొనగలరు.

ఇక మా సమాజమున గవయిత్రియగు కళావతిని గూర్చి వ్రాసి మా సమాజసభ్యురాండ్రను గూర్చిన యుపోద్ఘాతమును ముగించెదను. ప్రథమాచార్యుడగు నన్నయభట్టారకుని మొదలు ఆధునికోత్తములగు భావకవులవఱకు నాంధ్రకవుల కవిత్వపద్ధతుల నీమె లెస్సగా పరించుటయేగాక ఆయాకవుల కవిత్వవైఖరుల ననుసరించియు కవయింప సమర్థురాలని నా యూహ. నవరసభావాలంకృతమైన కవిత్వమును చెప్పవలయునన్న సహజముగ పురుషులకన్న కృషి చేసినచో స్త్రీలే మనోహరముగ చెప్పగలరనియు సర్వజీవిత వ్యాపారములలోను స్త్రీలకు తగిన స్థానమీయకుండ పురుషులు తమ చేతులలో నుంచుకొని సర్వ హక్కులను "మొనాపలైజు" చేసుకొనినట్లే కవితాస్థానమునుగూడ స్త్రీల నంతగ పైకిరానీయకుండ జేసిరనియు తగినంత కావ్యకళాపరిశ్రమావకాశము లేర్పడినయెడల ప్రతిభావిశేషముగల కవయిత్రు లన్ని దేశములలోను తప్పక నుదయింపగలరనియు నీమె యూహించుచుండును.

మా యుద్యమమునుగూర్చి ఈ గృహలక్ష్మీ పత్రికాముఖముననే విదుషీమణులు తమతమ యామోదములను తెలియజేయవలసియున్నది. నాగరిక ప్రపంచమున స్త్రీల కావశ్యకమై, చర్చనీయమైన మహోదంతములను గూర్చియు ఆశయములను గూర్చియు వృద్ధిమార్గములను గూర్చియు మేము ప్రసంగింతుము.

సాక్షి సంఘోపన్యాసములవలె నుండవలెనని జంఘాలశాస్త్రిచే కొన్నిచోట్ల పలికింపబడినట్లు నవ్వించుటయే పరమప్రయోజనముగ నసభ్యమైన మోటుహాస్యము లొనర్చుటగాని పచ్చిగ మాట్లాడుటగాని చేయువారము గాము. అట్లొనర్చుటయే గాక నిర్హేతుకముగ మాతృస్థానమైన స్త్రీజాతిపై జంఘాలశాస్త్రి యొనర్చియున్న యెకసక్కెములకు, ఎగతాళులకు మఱియూ జెప్పరాని అత్యాచార ప్రసంగములకు సామర్షహాసతరళముగ మే మాయాతావుల యుక్తసమాధానము లిచ్చుటకూడ జరుగవచ్చును.

వార్తలు విశేషములు

రజస్వలానంతర వివాహము.

నారాయణవరం 20-9-34:— ఈ యూరికి మూడుమైళ్ళ సమీపమున పుత్తూరు గ్రామములో యుండు ఆర్యవైశ్యులగు తూ.ము.రా. నరసింహులు శ్రేష్ఠిగారి కుమార్తెను (రజస్వలానంతరం) ప్రొద్దుటూరు వాస్తవ్యులగు దొంతి నారమ్మగారి సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి కుమారుడు సుబ్రాయశ్రేష్ఠికిచ్చి యీనెల 13 వ తేది పుత్తూరులో వివాహము జరిగెను. యేలాటి ఆక్షేపణలేక ఆర్యవైశ్య శ్రేష్ఠులందరు వివాహము నకువచ్చి విందారగించిరి. ఈ వివాహమును నిర్విఘ్నముగా కొనసాగించిన ప్రొద్దుటూరు వాస్తవ్యులగు శ్రీయుతులు కొప్పరపు సుబ్బయ్యశ్రేష్ఠిగారెంతయు వందనీయులు. సి. వి. రంగంశ్రేష్ఠి.

నారాయణవరం.

చిత్తూరుజిల్లా—ప్రాథమికపాఠశాలలు—హరిజన విద్యార్థులు.

ఈ దిగువ కనిన ప్రకారం 3031 పలకలు చిత్తూరు జిల్లా డిప్యూటీఇన్స్పెక్టర్లకు పంపినాము.

చంద్రగిరి-459, చిత్తూరు-605, కాళహస్తి-448, మదనపల్లి-126, పలమకరు-207, పుత్తూరు-802, తిరుత్తణి-319, వాయల్పాడు-65, మొత్తం 3031. వారివారి రేంజిలోయుండు హరిజన బాలబాలికలకు ఉపాధ్యాయ సంఘముల మూలముగా పంచిపెట్టెదరు. చిత్తూరుజిల్లాలోయుండు ప్రాథమిక పాఠశాలల ఉపాధ్యాయులు వెంటనే వారివారి ఉపాధ్యాయ సంఘ కార్యదర్శిగారివద్దనైనను లేక డిప్యూటీ ఇన్స్పెక్టర్ వారి వద్దనైనను పుచ్చుకొనవలయును. సి. సి. రంగంశ్రేష్ఠి,

చిత్తూరుజిల్లా హరిజనసేవాసంఘ కార్యదర్శి.

లండనునగరములో నొక గృహస్థునకు గొంత కాలము క్రిందట నేదో యొక రోగమువలన రెండు కండ్లును గనబడకపోయెను. పాప మా పేదవాడనేకమంది వైద్యులవలన జికిత్సనొంది యేమియును లాభ మొందలేకపోయెను "ఇక నీకు దృష్టిగలుగ" దనియే యెంతెంత గొప్పగొప్ప వైద్యులో నిర్ధారణ చేసి చెప్పిరి! పాప మా పేదవాడేమిచేయగలడు? "ఆశలన్నియును అడుగంటి నప్పుడు హరినామస్మరణమే శరణ్య"మని యనుభవశాలురగు పెద్దలుచేసిన సిద్ధాంతమొకటి యున్నది కదా!! దాని చొప్పుననే వాడు గూడ బరమవిశ్వాసముతో విధీవిరామమూ లేక యీశ్వరప్రార్థనల జేయ మొదలిడెను. కాలక్రమమున గొంచము కొంచముగా నాతనికి దృష్టి రాసాగెను. ఇపు డాతడు మరల యథాప్రకారముగా లోకయాత్ర సాగించుకొనుచున్నాడు. వైద్యప్రపంచమంతయు నాదీనుని ప్రశ్నించుచున్నారు, ఆతడు "నమ్మిచెడినవారు లేరు నమ్మక చెడిపోతె పొయ్యేరు" అని యా భిషగ్రత్నములకును దక్కిన లోకమున కంతటికిని గూడ సమాధానము నిచ్చుచున్నాడు.

బరువు నీరు అని చెప్పబడు ఒకరీతి జలము సైన్టిస్టులకు అత్యవసరమైనది. ఇందులో హైడ్రజనుకంటె ఆక్సిజెను ఎక్కువగా నుండును. దీనిని తయారుచేయవలెనన్న ఒకచుక్కకు రు 700 ఖర్చగునట. ఇట్టి జలము సైబేరియాలో బైకావ్ అనే సరస్సుయొక్క అడుగున అపరిమితముగ నున్నదని తెలచబడుచున్నది. ఇంత లోతైన మంచినీళ్ల సరస్సు ప్రపంచమున నెచ్చటను లేదట. దీని అట్టడుగున కిదివర కెవ్వరును పోలేదు. ఎంత లోతును వెళ్లి జలము తెచ్చిన అంత యెక్కువ బరువైన జలము లభించుచున్నదట. ఇట్టి జలము లభించినచో కమ్యూనిస్టు రష్యాభాగ మింత అంత అనడానికి వీలులేదు.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

పిల్లల పాటలు — శ్రీమతి గోపరాజు రామలక్ష్మిగారు

కలము : రూపమేది? రమ్యమేది? నీకు నేను లేకయున్న
నాదుపటిమ లేమియింత జీవమున్నదా? నీకు జీవమున్నదా?

సిరా : కాగితమ, కాగితమ, తగువుతీర్పుమా
ఎవరుగొప్ప యిందులో నెంచిచూడుమా—నీవు ఎంచిచూడుమా.

కాగితము : నీకు గొప్పయింత లేదు, అంతకంటె నీకులేదు
నాదు గొప్పలేదుగాని లేశమైన చెప్పుచుంటి,
కలము నిన్ను పట్టుచుండు, పట్టి నాకు మెఱుగువెట్టు
మనకు జీవమొసగుచుండు కవికుమారు డెల్లయప్డు
అతడు లేకయుండెనేని మనముయెక్కడే, ఇంక మనముయెక్కడే!

— o —

పిల్లల పాటలు — శ్రీమతి శ్రీపాద లక్ష్మిదేవిగారు

1. రాజుగారి నగరిలోను
రతనాల రాసులట!
మా యింటి పెరటిలోను
మాలతీ పూవులోయి!
రతనాల రాసులలో
రంగురంగు కాంతులట!
మాలతీ పూవులలో
మంచిమంచి తావులోయి!

2. పాఠాలయినవి, బడిమూసిరి ఇక
ఆటకుపోవుద మందరము!
ఆటబయలలో ఆడుదము!
ఆడుచుపాటలు పాడుదము!
పాడుచుపరుగులు తీయుదము!
తీయుచు కేకలు వేయుదము!
వేయుచుయింటికి పోవుదము
దీపము వెలుగున కూరుచోని.
రేపటిపాఠము చదువుదము.

3 పీచుపీచు కాని,
బీరపండు పీచుకాదు,
రంగుపమొ ఎరుపుకాని
రాగితీగెల జూలుకాదు
ముడిపడదు,
మెలివిడదు,
ఏమోఅది,
ఎరుగుదువా?
ఎరుగకుంటె వినవోయి,
మరియేమి కాదోయి,
బావాబావా నీపిలకే!

4. పచ్చగడ్డితోపు పాకలోపుట్టింది,
పెరటితలుపువేయ మరచిపోయి,
మాటలాడుచుండె మాతాతఅవ్వతో,
మేకలంత మేపుమేసిపోయె,
ఆమాటవినినేను అపుడుపరుగునవచ్చి,
కథలుచెప్పుమింక కథలటంచు,
తాతచుట్టుతిరిగి తప్పట్టుకొట్టగా,
తగిలెనాకుచంప దౌడమీద.

——:0:——

కుంచము భొట్లు

శ్రీమతి జమ్మి కనకవల్లీబాయిగారు

ఒకయూరిలో, ఒక పొట్టిబ్రాహ్మణుడు ఉండేవాడు. ఆ వూరిలోనివారందరు ఈతనిని "కుంచముబొట్లు" అని పిలుచుచుండేవారు. ఈతనికి అందరు ఆలాగు అంటే కోపము వచ్చేది.

ఒకనాడు ఈతని భార్య భర్తతో "అయ్యా, కుంచముబొట్లుగారూ! భోజనమునకు రండు" అని హేళనచేసినది. ఈతనికి కోపమువచ్చి ఆమెను పాతివేసెను. అది ఒక జొన్నమొక్కయై పుట్టినది. అది "విస్! విస్! కుంచముబొట్లూ!" అన్నది. వెంటనే దానిని తీసుకొనిపోయి ఒక గేదెకు పెట్టెను.

ఆగేదె దానిని నములుచు "పర్! పర్! కుంచముబొట్లూ?" అన్నది. దానిపై కోపమువచ్చి దానినిచంపి దాని చర్మముతో జోళ్లు కుట్టుకొని, దానిని కాలుకి వేసుకొని వీధులలో పోవుచుండగా అది "కిర్! కిర్! కుంచముబొట్లూ!" అన్నది. ఆతనికి జోళ్లపై కోపమువచ్చి దానిని మంటలో పడవైచెను.

అది "భగ్! భగ్! కుంచముబొట్లూ!" అన్నది. వెంటనే ఆ కాలుచున్న కట్టెలను ఏటిలో పడవైచెను. ఆయేరు పారుచు "జై యి! జై యి! కుంచముభొట్లూ!" అన్నది. వెంటనే అతనికి ఏటిపై కోపము వచ్చినది. అందుచే ఆతడు ఆ యేటిలోపడి చనిపోయెను.



యుక్తి

శ్రీమతి తాయి రత్నమాలగారు

అదివేకువజాము. సుధాకరుడింకనూ తనరాజ్యము పాలింపరాలేదు పక్షులు తమ కులాయములనుండి అప్పుడప్పుడు కూయుచుండెను. ఆసమయమున నొక భిక్షువు గాన మొనర్చుచు రాజసౌధము వెంబడిపోవుచుండెను. రేయెల్ల కలతనిద్దురతో కలలుగాంచుచున్న రాజున కకస్మాత్తుగ మధురగానము వీనులవిందొనర్చెను. తోడనేరాజు పర్యంకము డిగ్గి గవాక్షము గుండా గాన మొనర్చుచున్న బిక్షువునిగాంచి ఆహా! వీనిదే సుఖజీవనము అనుకొనియెను. క్రిందపోవుచున్న భిక్షుకుడు ఒకింత తలయెత్తి రాజునుగాంచి వినయముతో నమస్కరించి ఆహా! ఈ రాజెంత అదృష్టశాలి అని తలపోయుచు వెడలిపోయెను.

రాజంతఃపురము వీడి కొల్వుకు వచ్చేతెంచుచుండ నాతని కాలివ్రేలికి చిన్నదెబ్బ తగిలెను. రాజునకు మితిలేని ఆగ్రహము కల్గెను. వెంటనే భటులనుపోయి ఉదయమున గాన మొనర్చిన భిక్షుకుని కొనితెమ్మని ఆజ్ఞయిడెను.

మరునిముసమున రాజసమక్షమున భికారి ప్రత్యక్షమయ్యెను. రాజు భటులను జూచి 'నే నీ ఉదయమున వీని ముఖము గాంచితిని. దానికి ప్రతి ఫలముగ నాకు దెబ్బ తగిలినది. ఈ పిశాచిముఖము చూడరాదు వీని నిప్పుడే ఉరితీయుడు' అని పల్కెను.

ఇంతలో రాజసభలో నొక పన్నెండువత్సరముల బాలుడు మలినవస్త్రములతో ప్రవేశించి 'మహారాజా నమస్కారము. న్యాయముకావలెను' అనివేడుకొనెను. రాజు 'ఓయీ నీవెవడవు? నీకేమి అన్యాయము జరిగినది? చెప్పుము. నీకపకార మొనర్చినవానిని వెంటనే తగురీతిని దండించెదను' అనెను.

'రాజచంద్రా నేడు నాతండ్రి ఒకని ముఖము చూచెను. ఆవేళ ఎట్టిదో కాని ఇప్పుడాతడు మరణోన్ముఖుడైనాడు. మహాప్రభూ నాకు న్యాయము కావలెను. నేడు మీరెవనినో గాంచితిరనియు తదుపరి మీకు దెబ్బతగుల వానిని శిక్షించుచుంటిరనియు తెలిసి వచ్చితిని. మీరెట్లయిన నాతండ్రిని బ్రదికించి వానికి తగిన దండన విధించవలెను.'

రాజా మాటలువిని 'సరే వానిని పిలిపింపుము' అనెను. బాలుడు వెంటనే రాజునెదుట స్మితాననుడైయున్న భిక్షకుని చూపి 'రాజా ఈతడే నాతండ్రి. ఉదయమున నాతడు చూచినది తమ ముఖమే ఇప్పుడు నాతండ్రి తలయొగిరిపోనున్నది రక్షింపుడు' అని రాజుపాదములకు నమస్కరించెను.

రా జాశ్చర్యపడి 'ఆహా ఏమి వీని యుక్తి!! తండ్రి నెంత యుక్తియుక్తముగ రక్షింపగల్గినాడు!! నాకా మాత్రపు జ్ఞానమే లేకపోయినదే' అని తలంచి 'ఓయీ నీతండ్రిని రక్షించితిని కాని నాకే దండన విధించుకొనవలెనో తెలియుటలే'దనెను

ఒక్కనిముసము సభాభవనము నిశ్శబ్దముగ నుండెను. పిదప మంత్రిలేచి 'మహారాజా ఇకనుండి వీరికుటుంబము బిచ్చమెత్తుకొనకుండ వీరికివలయు ధనమిండు. అదియే మీకు తగినశిక్ష' అనెను.

దీని కందరంగీకరించి బాలుని యుక్తికి మెచ్చిరి.

—.o—

త్యాగము

శ్రీమతి కా॥ మైత్రేయిగారు

"ఏదో కడుపు గడవడానికి మాత్రము సరిపోతుంది" అని అన్నము వడ్డించేటప్పుడల్లా అంటూవుండేది రుక్మిణమ్మగారు. సాధారణముగ కడుపుగడిచే సంసారాల్లో విలువైన బొమ్మలు కొనడానికి డబ్బు వుండదు కదా! ఈ సంగతి వసంతకు బాగా తెలుసు. అయినా యొక మంచిబొమ్మ ఒకటి కొనుక్కొని ముద్దుపెట్టుకోవలెనన్న కోర్కెను మాత్రము వీడలేకుండెను.

రుక్మిణమ్మగారి దొడ్డిని ఆనుకుని, ప్రక్కయింటివారి తోటవుంది. ఒకరోజు ప్రక్కయింటి ఆవిడ దొడ్డిగోడవద్దకువచ్చి వసంతతో "వసంతూ! నీకు చిన్నతోటవేసి మొక్కలు పెంచుట యిష్టమేనా? యిదిగో ఆమూాల కనుపించే చిన్నపాదులను శుభ్రముగావుంచి మొక్కలను శ్రద్ధగా పెంచితే అందులో వచ్చే పంట నీవు అనుభవించవచ్చు" అని అన్నది.

"అయ్యో! నే నెంతో సంతోషపడతాను. నాకు తోటమాలిపని అంటే చాల సరదా" అన్నది వసంత.

"నేను నీకు బెండ, చిక్కుడు, కాకర, పొట్లగింజలు యిస్తాను. అవి చల్లి, పెరిగి పెద్దలైన తర్వాత, మీ అమ్మకు కొంత యిచ్చి తక్కినవి అమ్ముకోవచ్చు" అని అన్నది ఆ దయగలిగిన ముసలికామాక్షమ్మగారు.

వసంతకు సంతోషము ఎక్కువై యింట్లోకికూడ త్వరగ పరుగెత్తలేకపోయినది.

"ఇది చాలా బాగున్నది అమ్మా! యీ డబ్బుతో నీకు యిష్టమైన వస్తువు కొనుక్కో. నాకు పిల్లలకు మీాకందఱకు. మంచిబొమ్మ లను యివ్వవలెనను ఆశవుంది. ఏమిచేయను? కనుక యీ డబ్బుకోసము నీవు చాల శ్రమపడి, దానితో గొనబోవు మంచి సరు కునుగురించి బాగా ఆలోచించు" అని అన్నది వాళ్ల తల్లి.

వసంత రోజూ బడినుంచి రాగానే కామా క్షమ్మగారి తోట్లోకివెళ్లి, ఆ పాదులను పాఱ తో త్రవ్వి చదునుచేసి గింజలను చల్లి నీరు పెట్టుచుండేది. కొన్ని రోజులకు చిన్న చిన్న మొక్కలు పాదులన్నింటియందు బయటికి వచ్చాయి. కాని వసంత మాత్రము సదా తన డబ్బులో కొనబోవు బొమ్మను గుఱించి కలవరిస్తుండేది. అటువంటి బొమ్మే వా రింటి ప్రక్కనున్న బొమ్మలకొట్టులో చూచినది.

2

కూరగాయలు కాసే రోజు వచ్చినది. సంతకు కూరలన్నీ మూట కట్టుతున్నది వసంత. దాని చిన్నగుండె దడదడ లాడు తున్నది సంతోషముతో. డబ్బు చేతిలో పడగానే బొమ్మలకొట్టుకెళ్లి బొమ్మ కొనే స్తుంది.ఇన్నాళ్లనుంచీ కలవరించుచున్న అంద మైన పెద్దబొమ్మ ఎప్పటికీ తనదై పోతుంది.

తన చిన్నతమ్ముడు, చెల్లితో సంతకు దగ్గరేగా బయలుదేరింది వసంత. తమ్ముడికి మరుసటిరోజుకు వస్తుంది మూడోయేడు. దారిలో, వున్నట్లుండి వాడు "అక్కయ్యా! మనముకూడ అందరికీ మల్లె పుట్టినరోజు పండుగలు ఎందుకు చేసికోగూడదు? నేనూ మంచిబొమ్మ యొకటి కొనుక్కుంటాను. నాకు ప్రక్కయింటిమధు రైలు యింజన్ లాంటి యింజన్ కావాలి అక్కయ్యా" అని అన్నాడు.

"మనము బొమ్మలు కొనుక్కోలేము నాయనా! మనకు డబ్బులేదు" అన్నది వసంత. అయినా తమ్ముడు ఏడుస్తూ "నాకు యింజను కావాలి అక్కయ్యా" అన్నాడు.

వసంత తిరిగి చూసేటప్పటికి తమ్ముడు దారిలో యొక యింటికిటికీలోకి తొంగి చూస్తున్నాడు.

"అక్కయ్యా! వాళ్ల అబ్బాయి యిం జెను చూడు" అని సంతోషముతో నవ్వుతూ కేకలేస్తూ వసంతను పిలిచాడు. వసంత తమ్ముడి పిలుపుకు తిరిగి చూసేటప్ప టికి కనుపించినది. కిటికీలో కూర్చున్న అమ్మాయిచేతిలో పెద్దబొమ్మ. కాని "అక్కయ్యా! యింజెను కావాలి" అన్న తమ్ముడి మారాము వినిపించుచునేయున్నది వసంతకు పాపము.

3

అంగడి చాలదూర మనిపించినది వసం తకు. పోయినంత దూరము యొక పెద్ద త్యాగమునకు మనస్సు నిశ్చయించుకుం టున్నది.

సంతలో కూరలు యొక అంగడివానికి అమ్మి, డబ్బు పుచ్చుకున్నది. పిల్లలను యింటిదగ్గర దిగబెట్టి వాళ్లు చూడకుండ బొమ్మలకొట్టు కెళ్లినది మరల వచ్చే

టప్పుడు చేతిలో పొట్లమువుంది, కాని అది బొమ్మమాత్రము కాదు.

౪

మరుసటిరోజు తనకీ పుట్టినరోజు బహుమతీ వచ్చింది అని తెలుసుకుని సంతోషముతో యెట్లా గంతులుపెట్టాడు తమ్ముడు. పెద్ద అందమైన యింజెనుబొమ్మ.

తల్లి ఏమీ మాట్లాడలేదు. పిల్లను మాత్రము గుండెకు గట్టిగా అదుముకుంది. ఆమెకు తెలుసు యీ త్యాగముయొక్క విలువ. ఆమె ముఖమున సంతోషము, గర్వము ప్రతిబింబించుచున్నవి త్యాగశీలమైన తన ఏడేండ్ల కుమార్తెను చూచి. పాపము వసంత మాత్రము తమ్ముని సంతోషములో లీనమైనది. తాను కొట్టులో చూచిన బొమ్మనుగురించి మరచిపోవడానికి ప్రయత్నించినది.

దొడ్డిగోడవద్ద కామాక్షమ్మగారు వసంతను ప్రేమతోపిలచి మాట్లాడేవఱకు తన తల్లి ఆవిడతో యీసంగతి అంతా చెప్పినట్లు వసంతకు తెలియదు.

"అమ్మా నీ మొక్కలను, నీవు చక్కగ శ్రద్ధగ పెంచావు చాల సంతోషము. కాని నీవు నా కింకొక పని చేసిపెట్టమని అడుగవలెననివున్నాను. అదేమన, వారంరోజులు నా పూలమొక్కలను శ్రద్ధగావుంచి, పాదులలోవుండు గడ్డి, ముళ్లు అవి తీసివెయ్యవలెను. దీనికిగాను యిన్ని రోజులబట్టి భద్రముగ దాచిన ఒక తాయిలం యిస్తాను" అంది కామాక్షమ్మ వసంతతో.

కామాక్షమ్మ లోపలికెళ్లింది. ఆ తాయిలం ఏమిటాయని వసంత ఆలోచించుచున్నది. ఇంతలో దొడ్డిగోడవద్ద 'వసంతూ' అన్న పిలుపు వినబడింది. గోడవద్దకు పరుగెత్తినది వసంత. కామాక్షమ్మగారి చేతిలో పెద్ద అందమైన బొమ్మ. దానికి జుట్టు, తెల్లఅంగీ, వేయను తీయను మేలైన కాళ్లజోళ్లు. ఇన్నాళ్లనుంచి వసంత ప్రపంచములో కోరుతున్న బొమ్మవంటిదే. "ఇది నా కూతురు చిన్నతనంలో ఆడిన బొమ్మ. ఇప్పుడు మా అమ్మాయి పెండ్లి అయి కాపురమునకు వెళ్లినది. ఇదే నా తాయిలం" అన్నది ముసలిఆవిడ బొమ్మను అందించుచూ.



చిత్రప్రశ్నలకు సమాధానములు

సెప్టెంబరునెలలో ప్రకటింపఁబడిన చిత్రప్రశ్నకు యేబదిమంది నారీరత్నములును యిరువదిమంది యువకులు బాలురును సరియైన జబాబులనొసంగిరని తెల్పుటకు సంతసమగుచున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వారి నామములు ప్రకటించుటకు సాధ్యముకాలేదు (1) పునుక (2) కనుపు (3) నెలత, తలనె (4) పడగ, గడప (5) రునుము, మునురు అనునవి క్రమముగా నాలుగు చరణములలోని ప్రశ్నలకును సమాధానములని యెఱుంగునది.

[గృ సం.]

భావతరంగిణి

కవి—చిత్రకారుడు

కవియన ప్రకృతి పదార్థముల గావ్యరూపమున రచించువాడు. ప్రకృతియం దీతనికి గోచరింపని విషయముండదు. అందుచేతనే "రవిగాంచనిచో కవి గాంచు"నను నార్యోక్తి జనించినది. కవికిగోచిన విషయమంతయు లిఖితరూపమున నుండును. పూర్వ కాలమునందు పెక్కండ్రుకవు లనేక గ్రంథరచనను గావించి తమ భావికాలపు సంతతివారికి మహోప కార మొనర్చియుండిరి అందుచేతనే పూర్వకాల మందలి, దేశపరిస్థితులు, జనుల నాగరికత మున్నగున వెన్నియో, నేడు సులభముగ మనము గ్రహింపగలుగు చున్నారము. పురాణములు, నవలలు, నాటకములు మొదలైన గ్రంథములన్నియు నీకవిరచితములే. ఈ కవియే లేనినాడు మన కీ విషయములేమియు దెలి యక ప్రపంచ జ్ఞానహీనులమై యుండవలసినవారమే గదా! కాని యా కవిబ్రహ్మ యొనర్చిన మహోప కారముచేతనే నేడు మనము జ్ఞానసంపన్నులమైనా రము.

ఇవియన్నియు మనోదర్పణమున బ్రతిబింబించు నవియే. ఈ కవికృత గ్రంథస్థ విషయములన్నియు నిరక్షరకుక్షులకు దుర్గ్రాహ్యములు గదా? ఈ గ్రంథ ములయందలి విషయములను గ్రహింపవలెనన్న బండిత సహాయ్య మపేక్షణీయము. గ్రంథస్థ విషయ ములు మనస్సున కానందదాయకములు గాని, చిత్ర లిఖితములు మనో, జ్ఞాన, నేత్ర సంతృప్తిదాయ కములనుట నిక్కువము. ఈకారణముచేతనే బాల బాలిక లింట నేడ్చునపు డేవియో కొన్ని బొమ్మల నిచ్చి వారి నోదార్చుచుందుము. చిత్రకారుల రచ నలు కవిరచనలకంటె యెక్కువకాల ముండును. ఇందుల కుదాహరణముగ ఆగ్రాయందలి టాజ్మ హలు, ఎల్లోరా గుహలు ఇవి ఎందరెందఱు నాక ర్షించి యద్భుతానందపరవశుల గావించుటలేదు. మన మనుదిన మిండ్లయందు, దేవాలయములయం దును బూజించు విగ్రహములు, భక్తి జ్ఞాన ప్రపత్తుల నొదవించుటకు గాదా? నాటకములయందును, సినీ మాలయందునుగల రూపములు మన మనస్సుల నిల్చి యాయాపాత్రల స్వభావసౌశీల్యాదులు మన కలవడు టకు గదా నిర్మింపబడినవి. ఇంతియగాక ఈ చిత్రనిర్మాణము, స్త్రీల కాభరణ నిర్మాణసాధనమై తనరారుచున్నవి. ఏది ఎటులున్నను కొంచము దీర్ఘ దృష్టి నరసినచో చిత్రకారునివలననే గ్రామ, నగర నిర్మాణ మేర్పడుచున్నదనుట స్పష్టము. మన మెచటనైన నొకచో నొక సౌధమును గాంచిన దత్పునర్నిర్మాణాధారము చిత్రమేకదా? ఈ చిత్ర మును గాంచిన వెంటనే మనోసగిత విచారము తొలగి సంతోషమొదవును. పూర్వకాలమందు స్త్రీలు తమ యపురూపలావణ్యమున కనువగు వరుల నమకూర్చిన దీ చిత్రకార రచనాసామర్థ్యమే గదా! ప్రస్తుతకాలమందు యుద్ధరంగముల శత్రుకృతముల రహస్యముగ నెరిగించున దీ చిత్రరచనా నిర్మాణ కౌశల్యమే కావున ముఖ్యముగ గవికృత గ్రంథముల కన్న చిత్రకారుని చిత్రరచనలు చిరస్థాయులై శీత వాతాతపాదులకు శిథిలములు గాక శాశ్వతముగా నుండును. గ్రంథములన్నో పైవానిలో నేయొకటి సంభవించినను నాశనమగుట నిశ్చయమని తెలుపుచు నింతటితో విరమించెదను.

—గోటేటి అన్నపూర్ణమ్మ.

"శారదాబిల్లు, శారదాయాక్టని మనచెవులు గింగురు మనేటట్టుగా యే మహనీయుని నామావళి

దేశమంతయు మ్రోగుచుండెనో, అట్టి సంఘసంస్కర్త, శ్రీయుత హరవిలాస శారదాగారే, అతి బాల్య వివాహములవలని యనర్థములను లోకుల మనంబులకు బాగుగా నాటునట్లు విశదీకరించిన ప్రౌఢవివాహ శాసనకర్తయే, తన్నుదా మఱచి, తన పంద్రెండు సంవత్సరములుగల మేనగోడలికి, రాజశాసన భయంబున, "రాజపుతానాలో నొక గ్రామంబునకుఁ దీసికొనిపోయి, బాల్యవివాహ మొనరించె"నని, ఇండియన్ ఎక్స్‌ప్రెస్," మొదలగు పత్రికలు ప్రకటించెను.

ఇట్టి ఆదర్శ విహీనత కేమనవలయును? ఇది యెంత ఘోరము! ఎంత అవమానకరము! అందుననే మనలో బల్లులు గ్రుద్ది పలుకువారేకాని, ఆచరించువా రరుదని పేరు వచ్చినది. శారదాచట్టము త్రికరణశుద్ధి లేని వాక్శూరత్వ విజృంభణములచే ప్రజలను హడలెత్తించెను. అధునాతన, సనాతనుల మధ్య కలహములు రేకెత్తించెను. అవ్యవధి వివాహములచే అవకతవకలు పుట్టించెను. ప్రౌఢబాలికల ప్రణయప్రేమలచే, అపవిత్ర సూత్రబంధములు ముడిపెట్టించెను. వర్ణేతరశాఖేతర వయోనిర్ణయవిహీన పరిణయములచే సంఘము నల్లకల్లోలము గావించెను.

ఈ శారదాశాసనముచే కులమెక్కడ కూలునో యన్న భయంబున, నిజాం మొదలగు పరాను పేటలకు నేరస్తులవలె పారిపోయి, కుంటి గ్రుడ్డి, మూగ, చెవుడు, ముసలివయసు, ఆకార అనాకారములు, భాగ్యాభాగ్య విమర్శనలు లేక, తమ ముద్దు బిడ్డలకు ముళ్ళుపెట్టు యోగమెక్కుడు అయ్యెను. వట్టిమాటలకు లొంగరని, రాజచట్టములో మతమును, దూర్చి, అసలే నిలువెల్ల పన్నులభారములో క్రుంగిపోయిన ప్రజలకు, వివాహములయందలి భరింపరాని వరకట్నములే కాకుండా, "శారదాశాసన విరుద్ధపు జుల్మానాలు కూడ తగిల్పించెను. నిరుద్యోగ సమస్యలలో బడిచచ్చుచున్న ప్రజలను ఇట్టి రొక్కరూపక నిర్బంధక పన్నులతో, నిరాహార సమస్యకుం గూడ పాల్పడఁజేసెను. చివర కిదిగదా శారదాగారు చేసిన పని! తాను పాతిన సంస్కరణ వృక్షమునకు తానే క్రిమియై దుష్ఫలభాజన మొనరించుట అన్యాయకృత్యము. శభాస్, భళీ యనిపించుకొనినవారే 'ఛీ' యనిపించుకొనుట, సంస్కర్తలకు తలవంపులు.

కులవిద్య

ప్రస్తుతకాలములో స్త్రీవిద్యావిధానము మన హిందూదేశములో నానాఁటి కభివృద్ధి చెందుచున్న దనుట సత్యమే. కాని యీ విద్యాపద్ధతులవలన ప్రాచీనభారతనారీమణుల చరిత్రములో ప్రసిద్ధికెక్కిన దమయంతి, సీత, సత్యవతి, మొదలగువారి యోగ్యతలలో నే యత్యల్పగుణము నైనను గడింపఁజాలక పోవుటయే గాక భాషావిషయములోఁ గూడ మనకుఁ దగిన కౌశల్యము గాని యభివృద్ధిగాని కనుపట్టుటలేదు. ఇది దూరదృష్టి గలవారి కందఱకును దెలిసిన విషయమే. ఒకవిద్యాభ్యాసమే కాక యే యభ్యాసమైనను కులక్రమాగతమై యోగ్యులు దక్షులునగు ఉపాధ్యాయుల శిక్షణము పొందనిది శోభింపదు ఇది మన యనుభవములోనుండు విషయమే. కొన్ని కుటుంబములలోఁ గవిత్వము, సంగీతము, వైద్యము, ఆచారము, మున్నగునవి విశేషపరిశ్రమము లేకయే లభ్యములగుచుండుటయు స్వల్పకాలములో నే యధికములగుటయు మనము నిత్యమును జూచుచు నేయున్నాము. దీనినే కులవిద్యయని వాడుచున్నాము. ఈ కులవిద్య పూర్వజన్మవాసనావిశేషమువలె నప్రయత్నముగా నే సిద్ధించుచుండును. సహజసిద్ధమైనది కులవిద్య, బలాత్కారముగాఁ లాగఁబడునది పరవిద్య. సర్వసాధారణముగాఁ గులవిద్యలోఁ గల నేర్పరితనము పరవిద్యలయం దేనాఁటికిని లభ్యపడదు. కావున ప్రస్తుత స్త్రీవిద్యావిధానమంతయు కులవిద్యామూలముగా మారిననాఁడే మన స్త్రీలోకమున్నతస్థితిలోనికి వచ్చుటయు బాగుపడుటయు తటస్థింపఁగలదు గాని యే రెండక్షరములనో నేర్చుకొని పురుషులను దూలనాడినంత మాత్రమునకు గొప్పవారము కాఁజాలము. సహజమైన మనహ్రస్వదృష్టి మనలను విడువవలయును. మనవిద్యలు నీతిపై నాధారపడి యుండవలయును.

—పిఠపాటి అనసూయాదేవి.

దసరాప్రారంభము

దసరాపండుగ హిందువులకు చాల ముఖ్యమైనది. దీనినే విజయదశమి యనెదరు. ఆశ్వయుజ శుక్ల దశమినే విజయదశమని పిలచెదరు. ఈవిజయదశమి వివాదాంశముగ నున్నది. ఈనాడు హిందువులందరును శమీవృక్షమును పూజింతురు. శమీవృక్షమునకే జమ్మిచెట్టు అను పేరు వాడబడుచున్నది.

శమీ శమయతే పాపం శమీ శత్రువినాశనీ
అర్జునస్యధనుర్ధారీ రామస్య ప్రియదర్శనీ
శమీ శమయతే పాపం శమీ లోహితకంటకా
ధారిణ్యర్జున బాణానాం రామస్య ప్రియదర్శిని॥

అను శ్లోకమును పఠించుచు జమ్మిచెట్టును పూజించెదరు. దసరా ప్రారంభమును గూర్చి రెండు కథలు గలవు కొందరు విజయుని విజయమునుండి ప్రారంభమయ్యె ననుచున్నారు; మరికొందరు శ్రీరాముడు రావణుని జంపినప్పటినుండి ప్రారంభమాయె ననుచున్నారు. సామాన్యముగ అర్జుని విజయమునే అందరును ప్రారంభముగ తలంచుచున్నారు.

పాండవులు అజ్ఞాతవాసమున తమరిని ఎవరును గుర్తించకుండ మారువేషములను, పేర్లను ధరించి ఆయుధములను ప్రేతరూపముగ జమ్మిచెట్టుమీద దాచిరి. ఉత్తర గోగ్రహణ కాలమునాటికి పాండవుల 13 సంవత్సరముల అజ్ఞాతవాసము పూర్తియాయెను. ఆకారణమున ఉత్తరుని వెంటగొని అర్జునుడు శమీవృక్షమందుంచిన గాండీవము మున్నగు ఆయుధములను శమీవృక్షమును పూజించి తీసికొని కౌరవులను ఓడించి జయమును గాంచిరనియు అది లగాయతు అందరును శమీపూజను చేసిన తమకును జయము చేకురునను తలంపుతో నేటికిని తమ ఇష్ట కామ్యసిధ్యర్థము విజయదశమినాడు పూజచేయుచున్నారు. శ్రీరాముడు రావణుని పదితలలను ద్రుంచినను ఎప్పటికపుడు అవి మొలచుటచే శ్రీరాముడు నిరాశజెంది దేవిని పూజించగా ఆమె తృప్తురాలై ఆశ్వయుజ శుద్ధ ప్రథమదినమున విజయము చేకూరు గాక యని రాముని ఆశీర్వదించెను. నాటినుండియు శ్రీరాముడు పదియవ దినమున రావణుని పూర్తిగ సంహరించి సంపూర్ణ విజయము గాంచెనని ఇంకొక ప్రతీతిగలదు. అయోధ్యకు పోవుటకు ముందుగ శ్రీరాముడు జమ్మిచెట్టునకు పూజచేసెను. ఈ ఉత్సవమునకే నవరాత్రులని పేరుకూడ గలదు. మొత్తముమీద ఉత్తర గోగ్రహణము బహుళపక్షమినాడు జరుగుటచే విజయదశమికి ఇది వర్తించదని కొందరు నిర్ధారణ చేయుచున్నారు నవరాత్రులు దేవీనవరాత్రులని కూడ దసరాకు పేరు. ఈ నవరాత్రులలో దేవీపూజలు సల్పబడును. ఈ పూజలు ఆశ్వయుజ శుక్లపక్ష పాడ్యమినాడు ప్రారంభమగును. పార్వతీదేవి అవతారములు పది. ఒక్కొక్క అవతారమున ఒక్కొక్క రాక్షసుని జంపి లోకమును కాపాడెనట. ఈనవరాత్రులకు బంధువులందరు కలిసికొని నూతనవస్త్రములను ధరించి మృష్టాన్న భోజనాదులను చేసి హాయిగ కాలమును గడపెదరు. క్రొత్త అల్లుండ్రకు నూతనవస్త్రములను బహుమతి నొసగెదరు. దసరా పదిరోజులు ప్రతిఇల్లును హిందూదేశమున సాధారణముగ కలకల లాడుచుండును.

—జరుగుమిల్లి రామాబాయమ్మ.

బాకీ

బాకీఅంటే యెవరైనా డబ్బు యివ్వాలసివుంటే వాణ్ణి బాకీదారుడని ఆ డబ్బు బాకీ అని సహజంగా వ్యవహరిస్తున్నారు లోకంలో. ఇదేగాక ఇంకా అనేకవిధాల బాకీలున్నాయి. ఎవరికైనాను పసిపిల్లవాడు చచ్చిపోతే ఇరుగుపొరుగువాళ్ళొచ్చి వాడి బాకీ కాస్త తీర్చుకు పొయ్యాడు. యెందుకేడవటం అని వోదారుస్తారు యేడుస్తూన్న తల్లిదండ్రులను. అంటే యిదో విధమైన బాకీ అన్నమాట ఇంకా యే కూరగాయలమ్మిదగ్గరైనా కూరలు తీసుకుంటే అవి పుచ్చులో చేదులో అయి పనికిరాకపోతే దాని కెన్నడో బాకీ అని మనస్సుకి సమాధానం చెప్పుకుంటారు. ఇదీ బాకీయే. అంటే ఈజన్మలో చేసు

కొన్న బాకీ పూర్వజన్మలో చేసుకొన్న బాకీగూడా ఈజన్మలో అనుభవించాలిసొస్తుం దొక్కొక్కసారి.

పూర్వజన్మంలో బాకీచేసి అది తీర్చేలోపల ఇద్దర్లో యెవరో చావటం సంతానం తీర్చకపోవటం లేక మరోవిధంగానో యల్లాగోల్లా ఆజన్మలో తీర్చక పోవటంవల్ల అది ఈజన్మలో బాకీ అయింది.

ఇంకో విషయం. యెవడిదగ్గిరైనా అరువుచ్చు కొని అది తీర్చకుండా చస్తాడనుకోండి. అప్పుడు ఆడబ్బువాళ్ళు 'వాడికి బాకీ వున్నాము. అందువల్లే వ్యవధానం గూడా లేకుండా చచ్చాడు' అని అను కుంటారు. అల్లా వాడు వీడికి బాకీ అంటామా? లేక మళ్లీ జన్మలో వీడు తీర్చుకోవాలంటామా? యెవరు చెప్పలేరు. అందుకే ఇవన్నీ కర్మలని కర్మ ఫలాలదృష్టాలని చెప్తారు అంటే యెప్పటికి దృష్టాలు కావన్నమాట.

ఇంకోలా గూడా బాకీశబ్దాని కర్థం చెప్పొచ్చు. ఇద్దరప్పచెల్లెండ్రు ఒకతమ్ముడో అన్నో వుంటే వీడు అతోబుట్టువుల్లో ఒకావిడను యెక్కువ ప్రేమతో చూస్తుంటాడు. యెక్కువగా చాకిరి చేస్తుంటాడు. తన్నువాళ్ళు ప్రేమించక చీదరించు కుంటున్నా లెక్కచెయ్యడా చీదర్లను. ఇల్లా వుండటం గూడా ఒకబాకే అంటా—పూర్వజన్మ సంబంధం.

ఒకొక్కొక్కప్పుడు కుక్క చూడండి యెక్కడో పొట్ట నింపించుకొచ్చి వాకిట్లో పడుకొని కొట్టి తరి మినా పోక కావలి కాస్తూంటుంది. యేమి టది? బాకీకదూ!!

నే చెప్పే దేమి టంటే నాసోదరీమణులకు, వెధవలైన ఆడబిడ్డలు వాళ్ళూ చాకిర్లు చెయ్యలేదని తోడికోడళ్ళందరికి సమానంగా చెయ్యాలని తన తమ్ములుతోబుట్టువ లందర్ని సమానంగా చూడలేదని పోట్లాడుతుంటారు. ఈచెయ్యటం చెయ్యకపోవటం ప్రేమతో మాట్డం చూడకపోవటం బాకీలని గ్రహించి సంసారాల్లో కలహాలు పెట్టుకోవద్దని.

—శలాక అన్నపూర్ణాదేవి.

ప్రార్థన.

ప్రార్థించుట, లేక ధ్యానించుట యనునది భగ వంతుని గురించి మాత్రమే అని మన కందరకు తెలును. అంటే మన కేదైనా కావలసియున్నప్పుడు భగవంతుని జ్ఞాపకము తెచ్చుకొని ధ్యానింతుము. కాని ఆపని మన ప్రయత్నమువల్లనో, లేక దైవబలం వల్లనో ఫలించగానే భగవంతు డంటూ యొక డున్నాడనే తలంపుగూడా లేకుండా పూర్తిగా మరిచిపోవడం మామూలైంది. కాని ప్రార్థన అంటే నిజానికి పైనిచెప్పిన మోస్తరు యెంతమాత్రము గాదు. ఎదురుగా కనబడు యేవ్యక్తినైనా చూచి 'యిదియ్యి అదియ్యి'అని కోరినట్లు భగవంతుని అంత చులకనగా కోరము. భగవంతుని కోరుటకు మనోబలము ముఖ్య ముగా కావలయును. మనోబలము లేక చీటికిమాటికి ఏదియో యొకటి కోరుటయు, ప్రయత్నము లేశ మంతైనను చేయక భగవంతుడు లేడనిగాని, వానికి చేతగాదని నిందించుటయు పరిపాటు. అది చాల పొరపాటు. ప్రయత్నలోపము మనదైనప్పుడు భగవంతు డేమిచేయగలడు? సాయంత్రమగుట తడ వుగా దేవాలయమున కరిగి తనకు కలిగినది కొబ్బరి కాయలు, అరటిపండ్లు వగైరాపూజాద్రవ్యముల ముడుపు రూపమున చెల్లించుకున్న మాత్రమున భగ వంతుడు దయదలచి ప్యాసుచేయునా? అట్టి ప్రయ త్నమునకు తగు పూజోపకరణములతో ప్రతి వారము ఆలయమున కరిగి, అవి పూజారికి సమర్పించి తాను భగవంతునికి అందరి సమక్షమున సాష్టాంగ పడినంత మాత్రమున అది ప్రార్థనఅని యనిపించునా? అంత మాత్రమున భగవంతుడు కనికరించి మన కోర్కెల నీడేర్చడు.

శ్రీకృష్ణభగవానుడు సహితము భగవద్గీతలో 'ముందు నీవు కర్మచెయ్యి నీకర్మయే నా కానందము గూర్చు నది. నా యానందము నీవు పొందగలుగుటే జీవిత పరమావధి' అని చెప్పెను. అట్టి కర్మకు సరియగు శక్తిని బడయుటకు భగవంతుని ప్రార్థించవలెను.

దే. వేం. సత్యవతి.

గ్రంథపరిచయము

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్పత్రిక:—

సాహిత్యవిశారద శ్రీయుత కోన వేంకటరాయ శర్మగారు ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తువారి తరపున నీపత్రికను ప్రకటింపఁబ్రారంభించుచుండుట కెంతయు అభినందనీయులు. ఇది రెండుమాసముల కొకతూరి నరసారావుపేటనుండి శ్రీ వేంకటరాయ శర్మగారి సంపాదకత్వమున వెలువడుచుండును. శ్రావణ భాద్రపద మాసములకు చెందిన ప్రథమ సంపుటపు ప్రథమ సంచిక మా కార్యాలయము నలంకరించినది. సంచిక యంతయు పెద్దఅక్షరములతో 48 పుటల విషయ సంగ్రహమును గలిగియున్నది సంవత్సరపు చందా రు. 2-0-0 మాత్రమే ఇందు 6 గంభీర గద్య వ్యాసంబులును, శ్రీ మహామహోపాధ్యాయ ముదిగొండ నాగలింగ శాస్త్రులవారిచే రచింపబడిన ఆంధ్రభారతీ యను 20 పద్యముల పద్యవ్యాసమును ఉన్నవి. ఆంధ్రసారస్వతమునకు చెందిన అనేక క్లిష్టసమస్యల నీ పత్రిక చర్చించి పరిష్కరించు విషయమున మార్గదర్శకత్వము వహించుచున్నందు కెల్లరును నానందించగలరని నమ్ముచున్నాము. ఈ పత్రికను చిరకాలమువరకు నడిపించి శ్రీమంతులగు ఈ పరిషద్వర్గమువారు స్థిరమైన కీర్తిని బడయుదురుగాక!

సాధనపత్రిక:—

ప్రతి శనివారమును అనంతపురమునుండి శ్రీయుత పప్పు రామాచార్లువారి సంపాదకత్వమున వెలువడు వారపత్రిక సంవత్సరము చందా రు. 3-8-0లు మాత్రము. ఈ పత్రికయొక్క 2వ సంచిక మా కార్యాలయము నలంకరించినది. ఆంధ్ర పత్రికా పాఠకులకు సాధనపత్రికా రామణీయకతను గూర్చి క్రొత్తగా తెలియపరచ నక్కరలేదు. ఈ మధ్యను రెండున్నర సంవత్సరములు మాత్ర మది విరమింపబడినది. ఈ పునఃప్రారంభమునకు మా అత్యంతాదరపూర్వక స్వాగత మొసగుచున్నాము. అఖిలప్రపంచ పరిస్థితులనేమి, భారతదేశ పరిస్థితులనేమి ఆంధ్రరాష్ట్ర పరిస్థితులనేమి అతిస్వతంత్రముగను స్పష్టముగను విమర్శించుటలో ఇది ముందంజ వేయుచున్నది. పశ్చిమాంధ్రుల అనురాగాతిశయములను సాహిత్యవికాసములను ప్రదర్శించుచు ఆంధ్ర పత్రికాలోకమున కిది అనుంగు సోదరియై రాజిల్ల గలదనుటకు సందియములేదు. కేవలము ప్రాంతీయులే గాక అశేషాంధ్రమహాజనులును విద్వద్వర్యులును గూడ దీనికి సర్వవిధముల ప్రోత్సాహమిత్తురుగాక యని కోరుచున్నాము.

సంధ్య:—

క్రౌనుసైజు 47 పుటలు. వెల రు. 0-6-0లు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత ముద్దా విశ్వనాథముగారు. ప్రకాశకులు వ్యాసకుటీరమువారు, మేలుపాక, ఎలమంచిలిపోష్టు, విశాఖపట్టణము జిల్లా. సుప్రసిద్ధ రష్యను గ్రంథకర్త టాలుస్టోయిగారి కథ కనువాదము. మూడుమూళ్ల జాగాలో దహనమో పూడ్పో కావలసిన మానవుడు ముప్పైమైళ్ల భూమికి మొఖాసాదారు కావలెనను తృష్ణతో వర్తించి మొదటికే మోసమువచ్చి ప్రాణములను గోల్పోయిన చక్కని కథ. బాలుర కానందదాయకము. పెద్దలకు నీతిదాయకము.

తూలిక:—

క్రౌనుసైజు 92 పుటలు వెల రు. 0-10-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత ముద్దా విశ్వనాథముగారు. ప్రకాశకులు మేలుపాక వ్యాసకుటీరమువారు. ఇందు చక్కనివి యేడు కథలు కలవు. కొన్ని టాలుస్టాయివి. మరికొన్ని రాజపుత్రస్థానము గుజరాతు ప్రాంతములవి అన్నియు నీతిబోధకములు; సులభశైలి; మనోహర కథనము; పాఠశాలలలోని బాలురకత్యంతోపయుక్తములు.

షట్స్థల శివపూజావిధానము:—

గ్రంథసంధాత శ్రీ పీ. మ. స్వ. బిక్కవలి పెద స్వామి దేవరగారు క్రౌనుసైజు 32 పుటలు. వెల రు 0-4-0లు. ప్రకాశకులు శ్రీ కాళహస్తి తమ్మయ్య దేవరగారు. శ్రీ శైవగ్రంథమండలి, రాజమహేంద్రవరము. శ్రీ శివధ్యానము, శివపూజ, విభూతిధారణము మొదలగు శ్రీ శైవనిత్యకర్మానుష్ఠానవిధానములన్నియు తత్తన్మంత్రబీజాక్షర సంయుక్తముగా నిందు బొందుపరచబడినవి. శివభక్తులకు

అనుదినోపయుక్తమైన మోక్షసంధాయకమగు గ్రంథము. ప్రాచీన శైవగ్రంథముల ననేకములను తేట తెనుగు గద్యములోనికి తెనిగించి చౌకధరకు భక్తజనకరాగ్రముల కర్పించు శ్రీ తమ్మయ్య దేవరగారి సంకల్పమునకు శైవులెల్లరును సమిత్యాదరము నొసంగుదురుగాక!

సహకారము:—

మన ఆంధ్రదేశములో రద్దుకాబడిన ఆంధ్ర సహకార సమ్మేళనమునకు, శ్రీయుత గూడూరు రామచంద్రుడుగారు దీర్ఘప్రయాణములను ఘోరోపవాసములను సలిపి అధికారుల మనస్సు కరిగించి పునర్జీవనమిచ్చి నడిపింప సమకట్టినారు. వీరు తొలుదొల్త బెజవాడలో ఒక సహకార పఠనమందిరమును స్థాపించి 'సహకారము' పత్రికను ప్రారంభించినారు. ఈ పత్రికయొక్క రెండవ సంచిక మా కార్యాలయము చేరినది. ఇందు వ్రాయబడిన లల్లూభాయి శ్యామల దాసుగారి ఉపన్యాసములు శ్రీమతి పర్వతనేని సంపూర్ణాదేవిగారి కెనడా ధాన్యవర్తకవిధానము, సూరినారాయణమూర్తిగారి అటోవా ఒడంబడిక విమర్శనము మొదలగు వ్యాసములు సహకారోద్యమమునందలి విశ్వాసమును బలపరచుట కెంతయు ననుకూలములైయున్నవి. ఆంధ్రదేశ సహకారులెల్లరును దీనికైనను తగిన ప్రోత్సాహమిచ్చి చిరంజీవిని చేయుదురుగాక.

వ్యాసావళి:—

క్రౌను సైజు 82 పుటలు. గ్రంథకర్త ఉభయభాషా ప్రవీణ ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు. ఇందు 5 వ్యాసములున్నవి. వానిలో కొన్ని భారతిలో పూర్వ ప్రకటితములు. శాస్త్రిగారికి గల కవి తత్వ పరిగ్రహణశక్తి మిగుల రమణీయము. రచన హృదయంగమము. భావములు విశ్వాస జనకములు వీరి 5 వ్యాసములలోను కాళిదాసు భవభూతి, కంకంటి పాపరాజు, గురజాడ అప్పారావు, చింతాదీక్షితులు, సహదేవుని సూర్యప్రకాశరావు మొదలగు వారెందరివియో రచనాచాతుర్యములు వినుర్కాపాత్రములైనవి. ఆంధ్రభాషాభిమానులెల్లరును బఠింపఁదగినది. ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున ముద్రితము.

దీర్ఘరోగచికిత్సాసారము:—

క్రౌను సైజు 132 పుటలు వెల రు 1-8-0 గ్రంథకర్త శ్రీయుత పారపత్తి నరసింహారావుగారు. దీర్ఘరోగము లనునవి మన మనుకొన్నంత దుర్నివారణములు కావనియు వాటి కారణములను సులభముగ గుర్తించి నింపాదిమీద నివారించుకొన వచ్చుననియు గ్రంథపాఠకులకు విశదము కాగలదు. ప్రతి వైద్యుడును ప్రతి దీర్ఘరోగియు తెలుసుకొనవలయు స్వల్పవిషయములు గొప్పవిషయములను నిందనేకము కలిగి గ్రంథకర్తగారి అవశ్యసామాన్యానుభవవైదుష్యములను విశదీకరించుచున్నది. తేట తెనుగువచనము.

ఆహారశాస్త్రము—మొదటిభాగము:—

క్రౌను సైజు 208 పుటలు. వెల రు 1 8-0 గ్రం. గ్రంథకర్త శ్రీయుత తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావుగారు బి.ఎ., యల్. టి ఆంధ్రసరస్వతీగ్రంథమాలవారి 22వ ప్రకటనము. ఆకలి వేసినప్పుడూ వెయ్యనప్పుడూ కూడా కడుపులో కుక్కుకునే ప్రతివస్తువూ కూడా ఆహారము కాదనిన్నీ, ఆహారపదార్థములలో యే యే లోహములు చమురులు మాంసకృత్తులు మొదలగునవి ఉండవలసినదిన్నీ, ఏయే కూరలు పప్పులు మొదలగు వానిలో పైవి యెన్నెన్ని పాళ్ళున్నదియు, ఎట్లు మిశ్రమము చేసి పుచ్చుకున్న యెంతబలము బుద్ధి మొదలైనవి కలుగునదిన్నీ, యేయే తత్వములవారేయే పదార్థములు భుజింపవలసినదిన్నీ మొదలైన విషయము లిందు ప్రకరణములవారీగా వ్రాయబడినవి. లెక్కలు, పేరులు, చరిత్రలు మొదలగు విషయములన్నిటి కన్నను ఇది పేదలకు సాదలకు పిల్లలకు పెద్దలకు అత్యావశ్యకమైన శాస్త్రము. ప్రతితల్లియు ప్రతితండ్రియు దీనిని పఠించి సంసారమును దిద్దుకొన్నచో దేశమున కెట్టి వీరులు ధీశాలురు తపశ్శాలురు కావలసిన నట్టివారు పుట్టి వర్ధిల్లగలరు. అనంతకోటి విషయము లంకెలతో సహా యిందు పొందుపరుపబడుటచేత ప్రతిపుటయు అమూల్యమైన దనవలెను. ఆరోగ్యసంఘముల వారు దీనిని పఠించి ప్రజలకు మంచి ఆహారమును సేవించు మార్గముపదేశించవలెను. విశ్వవిద్యాలయములవారు ఇట్టి గ్రంథముల నచ్చువుచేసి, ఈ శాస్త్రమును విద్యార్థులకు పఠనీయముచేసి యీ విజ్ఞానమును జగద్వ్యాప్తము చేయవలెను.

లోకంపోకడ

చచ్చినవారికి విందు

చనిపోయినవారికి విందులంటే మనదేశంలో తద్దినాలవంటి వనుకోకూడదు. ఏలననగా, యీ విందులను తినేవాళ్లు బ్రతికున్నవాళ్లే కాని చచ్చిపోయిన పితృదేవతలంటే విద్యాధికు లెవ్వరూ నమ్మరు. అసలు పితృదేవత లగుపించకుండానే వుంటే వారు తిన్నారనుకోవడం, భోక్తలు తినడం చూస్తూ వారు తినలే దనుకోవడం, పామరజన సాధారణమైన మూర్ఖవిశ్వాసం కాక మరేమి? ఫిన్లండు దేశంలో చచ్చినవారికి విందులు పెడతారు గదా, అదీ పద్ధతి! మనిషి చచ్చిపోగానే శవాన్ని ఊరి అవతల ఒక పాడుకొంపకు తీసుకొనిపోతారు. స్వర్గంలో అతను శాంతి పొందవలెనని ప్రార్థిస్తూ, అక్కడకు పోయిన చుట్టాలందరూ తలావక బుడ్డీ త్రాగుతారు. అప్పు డొక పెద్దమనిషి అంటాడు 'అంతా మనం తాగీడమేనా!? పాప మా చనిపోయిన వానికేమైనా యియ్యరా?' అని. వెంటనే ఒక ఆసామీ యేదో సాధనచే బుడ్డీకి సగం సారాయి అతని దేహములోనికి దింపేస్తాడు. అందరువుంటే అతను త్రాగడని కాబోలు శవమును మాత్ర మచ్చట విడిచి పదినిముషములపాటు తక్కినవారు పైకి వచ్చి కూర్చొని మళ్ళీ లోపలికి వెళ్ళుతారు. పిమ్మట దానిని పాతేస్తారు.

ఈ మధ్యన ఒకబాలుని శవమునకు కూడా ఆలాగే చేశారు. ఆ శవానికి ఆ సారాయి వంటికి పట్టినట్లుంది. నిజమైన విందు నారగించిన బాలుని లాగే అతను చితిమీదనుంచి లేచి పడుతూ లేస్తూ తడుముకుంటూ నడుస్తూ వారి వైపే వస్తున్నాడట. తల్లిదండ్రులూ బంధువులూ చేసుకున్న పుణ్యాం! అల్లాగు లేచొస్తారంటే యెంతమంది తల్లులు చనిపోయిన తమ పిల్లలకు వల్లకాడులలో అటువంటి కమ్మని విందులు పెట్టకుండా వుంటారు!

కవిసమయము

ఆంగ్లభాషలో విల్లో అనే పేరుగల ఒక చెట్టున్నది. దాని అకులు నల్లగా వుంటాయనో, కొమ్మలెప్పుడూ మొగం ముడుచుకొనే వుంటాయనో, మరే కారణం చేతనో గాని దానిని యేడ్చే చెట్టని పిలుస్తారు. విచారశాంతి సూచక సమయములయందు దానిని స్త్రీపురుషులు ధరిస్తారు. స్త్రీలు ముఖ్యంగా విరహవేదన భరించలేని సమయంలో కుమిలికుమిలి వెక్కి-వెక్కి యేడుస్తూ దాని కొమ్మలను పట్టుకొనే చచ్చిపోవడంకలదట-అయితే యిన్నాళ్లాయను దాన్ని యేడుపుచెట్టంటే యేడుపు చెట్టనడమే కాని అది నిజంగాయేడవడంకాని, కళ్ళవెంట నీరు కారడంకాని చూచిన వారెవరూలేరు. దాని యేడుపును సాధారణ విద్వాంసు లందరూ ఒక కవిసమయం క్రింద కొట్టేసేవారు.

కాని యీమధ్యన మిల్టనునగరములో ఒకపోలీసు జవాను బ్లూహిల్సుదగ్గర యెండ వేడి కాగలేక ఒక విల్లో చెట్టుక్రింద నిల్చున్నట్లూ, ఆ చెట్టుమీద నుంచి అకస్మాత్తుగా నీటిబొట్లులు పడపడమని తన మీదపడి బట్టలన్నీ తడిసిపోయినట్లూ బోస్టను ఈవినింగు పత్రిక వ్రాయుచున్నది. ఇదివరకు కూడా దాని యేడుపు కట్టినట్లులేదు. రాత్రీ పగలూ అన్ని కొమ్మల వెంటనూ నీరు అట్లా కురుస్తునే వున్నదట-చెట్టుక్రింద ఒక పెద్దతొట్టి పెట్టితే కొన్ని సెకండ్లలో అది నిండిపోతుందట- గాలివేస్తే ఆ చినుకులే బడబడ వడగండ్లలాగ పడతాయి. పోలీసుస్టేషనుకి

బారెడు దూరాన్నేవుంది. నీళ్లు కారుతున్నా కాని కొమ్మలు ఆకులూ బెరడూ అన్నీ పొడిగానే వుంటా యట-అటవీ శాఖవారైన అయిన లీయనుమినటుగారు తానిట్టి దృశ్యము నింతవరకును చూడ లేదను చున్నాడు. మిల్లనునగర వృక్షముల ఇనస్పెక్టరు ఆర్థరు ఆలెనుగారు కూడా అట్లే చెప్పుతున్నారు. పెద్దపెద్ద వృక్షశాస్త్రజ్ఞుల నందరినీ యీవిషయమును గూర్చి తగిన పరిశోధన చేయించడానికి సర్కారు వారు రప్పిస్తారట- ఎంతమంది వచ్చినా సరే ఆచెట్టు యొక్క యేడుపునకు కారణం కనిపెట్టడము కవీశ్వరులకు తప్ప యేతన్మాత్రులకు సాధ్యముకాదు. ఎవరి సమయమును కవియే విప్పి తెలిగించవలెను గాని అన్యులు తెలిగించలేరు.

పెండ్లి చదువులు

మనదేశంలో పురుషులకైనా స్త్రీలకైనా చదువులు చెప్పించడానికి ముఖ్యమైన కారణంతగిన సంబంధా లొస్తాయనే గదా. తగిన సంబంధాలంటే డబ్బుగలవారి సంబంధాలు. ధనవంతుల సంబంధం కుదిరితే మగవాడికి మంచికట్నం వచ్చి యిదివరలో చదువుకొరకు పెట్టిన ధనమంతా ముజరావన్తుంది. చదువువస్తే ఆడపిల్లకు కట్నం యియ్యనక్కర లేకుండానే శ్రీమంతుడో విద్యావంతుడో అయిన పెనిమిటి లభిస్తాడని ఆశ. అయితే చదువుకున్న ఆడవాళ్ళ సంబంధాలంటే చాలా మందికి భయంగా వున్నది. విడాకులచట్టం ప్యాసుకావాలని హడావిడి చేస్తున్నవాళ్ళంతా వాళ్లేకాదూ మరి? తన్నినా, తిట్టినా, తిండి పెట్టకపోయినా చదువు రానివాళ్ల లాగ వాళ్ళింట్లో కూర్చుంటారా? విడాకులుచ్చుకొని వెంటనే వేరే వివాహాలు చేసుకోవడం మానేస్తారా? అందుకనే తెలివైన పురుషు లందరూ ముందుగానే జాగ్రత్తపడి విడాకులచట్టము ససేమిరా పనికిరాదనీ అదివస్తే మతం పారిపోతుందనీ, విక్టోరియా మహారాణీగారి అభయహస్తమున కది ప్రతికూలమనీ పెద్దపెట్టున ఆందోళన సాగిస్తున్నారు.

వీళ్లభయాలకు సరిపోయేటట్లేవుంది పాశ్చాత్య దేశాల వరుసచూస్తే- విద్యావంతురాండ్రైన యువతీ మతల్లులు సినీమా తారలు మొదలైనవారు యీవా శెవరో త్రోవపోయే అందగానినో ధనవంతునో ఉద్యోగస్థుకో త్రాగుబోతునో పట్టీకుగానే పెండ్లి చేసుకోవడం, మర్నాడు కోటుకెక్కి ఏదో సాకుచెప్పి ఆ ముడి తెంచేసుకోవడం ఈ విధంగా గాను కట్టుకుని విప్పుకునేటట్లు మగవాని తరవాత మగవానిని వివాహం చేసుకోవడం విడిచి పెట్టుకోవడం అనే విలాసకరమైన ఆట ఆడుకుంటూ వుండడము మనము చూస్తున్నాము. చదువులు మానిపించుకోవడమూ విడాకు లిచ్చుకోవడమూ అనేది పాశ్చాత్యులకు పెద్ద ప్రశ్నయైవున్నది. మన సనాతనుల లాటి వాళ్లైతే ఛీ చదువు లెందుకు అని ఒక కసురు కసిరి ఊరుకో పెడుదురు- కాని చదువులు స్వాతంత్రాలు మరిగిన తెల్లపిల్లలదగ్గర ఈ పప్పు వుడకదు- చదువులు చెప్పించకపోతే యింట్లోనుంచి లేచిపోయి ఆస్తి పంపకానికి దావా పడేస్తారు.

అయితే చదువులూ విడాకులూ అని రెండు గీతలూ బ్రహ్మదేముడు స్త్రీల ముఖములమీద వ్రాసి విడిచిపెట్టినాడా? చదువుకొని కూడా విడాకుల కర్మం లేకుండా హాయిగా సంసారాలు చేసుకునే నోము నాడవాళ్ళు నోచుకోలేదా? అను సమస్యను విద్యాభిమానులంతా కొలంబియా టీచర్సు కాలేజిలో చర్చించారు. ఆడవాళ్ళకు వివాహజీవనమును గూర్చిన ఉత్తమవిద్య (కాలేజీకోర్సు)ను కాని చెప్పించినట్లయితే విడాకుల కది చాలామట్టుకు విరుగుడుగా వుంటుందని అనేకులు తమ అభిప్రాయములను చెప్పినారు. డాక్టరు పాలుపోపెక్ గారు 1930 వ సంవత్సరమువరకు తాము సేకరించిన జనాభా లెక్కల నాధారముగా చేసుకొని యిట్టి విద్యవలన చాలా లాభము కలిగినట్లే శలవిచ్చినారు. కాలేజీచదువు చదువుకొనిన వాళ్ళు పెండ్లిఅయిన రెండవయేటనో మూడవయేటనో విడాకులు పుచ్చుకొనే వారట కాని

చదువులు ప్రారంభించిన దగ్గరనుంచీ పదోయేటి దాకా కనిపెట్టుకొని వుంటున్నారట; అప్పుడైనా విడాకు లడిగితే అడుగుతున్నారట, లేకుంటే లేదట. విడాకుల కీ రీతి మందు కనిపెట్టినందుకు పాశ్చాత్యు లెలాగైతే నేమి ప్రయోజకు లైనా రనే చెప్పవాలి.

ఈ చదువులు వచ్చి విడాకుల నెట్లు ఆపేశాయా అని అనేకులకు సందేహం కలగవచ్చు. అట్టి మహత్వ మీ చదువులో నేమున్నదని కూడా కొంద రడుగ వచ్చును. ఇందులో మరేమీ విశేషము లేదు. ఇక్కడ చెప్పిన చదువంతా ఇదే. ఆడదంటే యేమిటో మగాడంటే యేమిటో, వాళ్ళిద్దరూ ఎట్లు పెళ్ళాడాలో, సంసారమంటే యేమిటో, అది యెందుకు చెయ్యావాలో యీచిదంబర రహస్యమే అక్కడ వుపదేశం చేసినదంతా! అప్పు డప్పుడు చిట్టూ బుస్సూమని తగాదా లెందుకు వస్తాయో అవెల్లాగ తీర్చుకోవాలో యీభోగట్టాలు కూడా అక్కడ చెప్పుతారు. ఈ మాత్రం మంత్రాలకోసం బోలెడంత డబ్బు దండుగ పెట్టుకొని పట్ణాలువెళ్ళి కాలేజీలలో కూడా చదువుకోవాలా అని మనదేశపు పడుచులకు ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. పాశ్చాత్యులకూ మనకూ చాలా భేదమున్న దన్న సంగతి మనము మరవరాదు.

ఆ దేశంలో యే సంగతైనా సరే స్కూలుకు వెళ్ళి మేస్టరుగారి దగ్గర నేర్చుకుంటే కాని తెలియదు. అన్నంతినడం, గడప అలుక్కోవడం, భోజనాలు వడ్డించడం, బట్టకట్టుకోవడం, పెండ్లిచేసుకోవడం, మొగుడిదగ్గర మెసలడం, పిల్లలకనడం, పెంచడం అంతా బడిలోకిపోయి నేర్చుకోవలసిందే. దీనికే ప్రాజెక్టు మెథడని కూడా అంటారు. అందుకనే కాబోలు నాదేశాల్లో అన్నిచోట్లా పాఠశాలలు పెట్టేస్తున్నారు. దేశీయాదాయంలో సగం సొమ్ముకు కూడా పైగా పోసి నిరక్షరాస్యపిశాచమును తరిమి కొట్టుతున్నారు. ఎన్ని స్కూళ్ళుంటే అంత విద్యాం సులమని పొంగిపోతున్నారు. ఇవి అన్నీ కూడా ఏ బడికీ బద్దలకీ పోకుండానే యెవరిదగ్గరా నేర్చుకోకుండానే పిన్న పెద్దలను చూడడం మాత్రానే మన పడుచులకు చక్కగా తెలియునని వారికి తెలియదు. వారే దేశాలలోకైనా రాగానే అచ్చట ఎన్ని పాఠశాల లున్నాయో, దేశాదాయంలో యెన్నో వంతు చదువుల క్రింద ఖర్చు పెట్టుతున్నారో చూస్తారు. అట్టి దేమీ కనిపించకపోగానే వారిని మూర్ఖాగ్రేసరులుగా పరిగణించి పత్రికలనిండా వ్రాసి ప్రపంచ మంతటా ప్రకటిస్తారు. పాప మా పేదదేశస్థుల నుద్ధరించడానికి బడులుపెట్టి చదువులు మప్పి నానాతంటాలు పడతారు. కాని ఒక ప్రశ్న వుంది. మన పూర్వానుభవములన్నీ మరచిపోయి శుద్ధ అజ్ఞానులము కానిదే తెల్లవారి దగ్గర మనము చదువు నేర్చుకోవలసిన గతి పట్టదు. అట్టి గతి పట్టక ముందే వారి చదువులకొరకు వెళ్ళితిమా, మన పూర్వానుభవములతోఁ బాటు పూర్వజ్ఞానము నశించుట ధ్రువము— అట్లు అజ్ఞానులను పాశ్చాత్యుల బడులలో కొన్నాళ్లు చదవడంవల్ల కొంచెం మిడిమిడి జ్ఞానం కలగడం నిశ్చయం. దీన్నైనా పాశ్చాత్య జ్ఞానమనే అనవాలి. మనలను మనము మరచిపోయి పాశ్చాత్యతుల్యులము కావాలంటే పాశ్చాత్యవిద్యావలంబనకంటె వేఱే మార్గములేదు.

ఏలాగైతేనేమి కాశికి వెళ్లడం గంగ తేవడం కావాలి. అమెరికాలో యీ కాలేజికోర్సు ప్రారంభించినప్పటినుంచి వివాహపద్ధతిలో కొంచెము మార్పు కలిగిందిట. మునపటిలాగ చూడగానే మోహించడం మోహించగానే పెళ్ళాడడము అనే వెఱ్ఱివికారాలు తగ్గినవట. అమెరికాలో 12 రాజ్యాలలో కాబోయే వధూవరులను నఖశిఖపర్యంతరం పరీక్షచేసి యేవిధమైన రోగాలూ లేనివాళ్లని వైద్యులు నిర్ణయిస్తేనే కాని పెళ్లి చేసుకోకూడదని శాసింపబడినది. 24 రాజ్యాలలో స్త్రీ పురుషులు తా మెవరిని వివాహమాడ దలచుకున్నారో ముం

ముందుగా ప్రకటించి తీరవలెనని శాసనము చేయబడినది. ఇదిగాక స్కూళ్లలోను కాలేజీలలోను కూడా స్త్రీత్వ పురుషత్వ రహస్యమర్మములను గూర్చి భార్యాభర్తలకు తగవులు కలుగుటకు కారణములనుగూర్చి గంభీరోపన్యాసముల నిప్పించుతునే యున్నారు. దీనినిగూర్చి తరగతివారీగా టెక్స్టు బుక్కులు వ్రాసేశారు. ఛీఛీ బడులకు కాలేజీలకు పోయి యిదా నేర్చుకోవడమని పూర్వాచారపరాయణ ఛాందసులు అసహ్యించుకుంటున్నారట. కాని నవనాగరకు లందఱూ అత్యుత్సాహముతో తమ కన్యకల నీ చదువులకు పంపించుచున్నారు. పంపించకపోతే నిర్బంధించడంకూడా జరగక తప్పదు. ఏలాగైతేనేమి విడాకుల కోర్టుల జడ్జీలకు, పడుచువాళ్ల నేరముల కోర్టుల జడ్జీలకు కొంచెం పని చులకనపడితే వారు సంతోషించకమానరు. మన దేశములో మన ప్రాతయాచారములు మానడము, క్రొత్త చదువులు చదవడము, స్వతంత్ర వివాహములాడడము, విడాకుల చట్టమునకై తంటాలుపడడం దాకానే వచ్చెను. అదైనా కొంచెము మంచిదే. అనేకమంది పాపము ఇంకా చదువులురాక, పెద్దలుచేసే పెండ్లిండ్లకు కట్టుబడిపోయి, ముండమోసి అఘోరిస్తునేవున్నారు. ఏమైనా విడాకుల చట్టము ప్యాసవుతుంది కాని మానదు. స్త్రీల హక్కుల నణగద్రొక్కి దుఃఖభాజనులనుగా చేయుటకు మన శాసనసభల సభ్యులు ఒప్పరు. మన దేశంలోకూడా విడాకుల చట్టము ప్యాసయిన తరువాత కాలేజీకోర్సులు పెట్టవలసిన సందర్భం తటస్థించవచ్చును. ప్రభుత్వమువా రిప్పటినుంచే బడ్జెట్టులను సరిపెట్టుకుంటూ భూరివిరాళముల నిచ్చుటకు సిద్ధముగా నుందురుగాక!

ఫోటోగ్రాఫులకు శిక్షలు

కార్మికప్రభుత్వం యేర్పాటయినప్పటినుండీ రష్యా ఉద్దండంగా నాగరికమైనదనీ, నేరములు శిక్షలు తగ్గినవనీ, షష్టిగడియలూ ప్రజలంతా తమ పనులూ, చదువులూ, విహారములూ తప్ప అక్కరమాలిన తిరుగుడులు తిరగరనీ, తిరిగినా కాస్త అనునయించడమే కాని కఠినశిక్షలుండవనీ ప్రయాణికులు వ్రాసిన పుస్తకాల్లో మనము తరుచుగా చదువుతూవుంటాము. కాని యీమధ్యన మ్యాంచెష్టరు గార్డియనుకు మాస్కో విలేఖరి వ్రాసిన విషయాలను పట్టిచూస్తే మానవప్రకృతి అంతటా ఒక్కమోస్తరుగానే వుంటుందనీ, భూమి యెప్పుడూ సంపూర్ణ స్వర్గముకాదనీ, చేయకూడదన్న పనులను తప్పక చేదామనే బుద్ధి కొందరు ప్రజల కెప్పుడూ వుండకపోదనీ, శిక్షలు తప్పకుండా వేస్తూవుంటారనీ తెలియకమానదు.

మాస్కో సెంట్రలుపార్కులో తప్పత్రాగి తిరగడం, తన్నుకోవడం, అసభ్యపుమాట లాడుకోవడం, గరికమీద నడవడం, పువ్వులు గిల్లడం మొదలైనవన్నీ నేరాలక్రింద భావించబడతాయట. ఎవరైనా యీలాటి పనులు చేశారా, శిక్షలు తప్పవు. మన దేశాలలో అయితే జరిమానాలు ఖైదులు వేస్తారు. అక్కడ మనుష్యులజోలికి పోరట. వారి తాలూకుబొమ్మలను తయారుచేయించి క్రింద పేరు వ్రాసి, అక్కడక్కడ వ్రేలాడ వేస్తారట. పదిమందీ యీ బొమ్మలను చూచి తమ చర్యలకు నవ్వుతారు గదా అని వీరప్పటినుంచి నేరాలు మానేస్తారట. ఇవానోవా అనే 19 యేండ్లపిల్ల అమితంగా తాగుతుందనీ, కొంతకాలము బాలైనా ఒక పురుషుడితో కాలక్షేపంచేయక అతిశీఘ్రముగా మగలను మార్చుకుంటుందనీ, పార్కులో తిరుగుతూ పువ్వులేరుతుందనీ నేరములు మోపబడినవి. ఆమె తప్పత్రాగినప్పు డెట్టి వికారముతోవుండునో అట్టి బొమ్మలు తయారుచేయించి, ఆమెయొక్క దుర్గుణముల నాపె బొమ్మక్రింద వ్రాసి పార్కంతటా వ్రేలాడ కట్టినారు, మొదటి రెండు నేరాలకిన్నీ. పువ్వు లేరుకున్నందుకు పదిహేనురోజులూను జరిమానా వేశారు. కామ్రేడు సాఫోవో అనే 22

యేండ్ల యువకుడికి పువ్వులేరినందుకు 25 రోజులు జరిమానా. డాబుసరీగా దుస్తులను వేసుకొని షోకు చేసుకుంటూ పోకిరీతనంగా తిరుగుతాడట. యుక్తంగా ప్రవర్తించడం అతనికి తెలియదని వ్రాస్తూ అతని పోకిరీతనపు బొమ్మలను పార్కులంతటా కట్టినారు. పార్కులో చిత్తార్లూ, ఫ్లూటులు మొదలైనవి వాయించడం పాడడంకూడా తప్పులాగుంది. అక్కడక్కడ పాటగాండ్ల బొమ్మలనుగూడా తగిలించేశారు. పార్కులో ఉండే అసలు చిత్రాలనుకంటె యీ చిత్రాలనే పదిమందీ చూసుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తారేమో! అప్పుడు అల్లాటి పెద్దమనుష్యుల బొమ్మలనుకూడా తగిలించవలసివుంటుంది. సిగ్గు తెచ్చుకొనేవాళ్లకైతే యిది బాగానేవుంది కాని పైరకం మనుష్యులకు అసలు సిగ్గు కలుగుతుందేమో ఆశ్చర్యం. ఒకసారి రెండుసార్లు సిగ్గుపడి అక్కడనుంచి మోటు తేరేవాళ్లుకూడావుంటారు.

రష్యాలో కూలివాళ్లకీ పనివాళ్లకీ తప్ప వడ్డీ వ్యాపారం, వర్తకం మొదలైన వృత్తులు చేసే వాళ్లకు గౌరవంలేదు. వడ్డీ వ్యాపారస్తుడన్నా వర్తకుడన్నా 'దొంగ'వలె ఒకమోస్తరు తిట్టూ దూషణాలాంటి పదాలు. ఈమాటలంటే కొందరికి పౌరుషం వస్తుంది. కొందరికి కోపంవస్తుందట. పీటరు, అనా అనే యిద్దరు దంపతులు పైవ్యాపారాలు చేస్తూవుంటే, వారి పెద్దకుమారుడు 13 యేండ్ల వయస్సుగల మిస్చా అనే కుఱ్ఱవాడికి నామోషీగావుండి పేపర్లలో ఒక ఆర్టికిలు వ్రాసేశాడట. తల్లి దండ్రులీ అవమానము భరించలేక ఒకనాడర్ధరాత్రి అతనిని చంపేశారట. అతని శవం పొలాల్లో దొరికింది. మూడునెలల దాకా ఆచోకీ తెలియలేదు. అఖరుకు వారి రెండవ కుమారుడు వాన్యా అనేవాడు ఈ గుట్టు బయలుపెట్టి కోర్టులో తల్లి దండ్రులకు విరోధముగా సాక్ష్యము చెప్పుతున్నాడు. విపరీతపు నాగరికతను తెచ్చిపెట్టితే విపరీతనేరా లుద్భవిస్తూవుంటా యనడానికి యిది నిదర్శనంకాదా!

దయ్యాలులేని దేశమేది ?

మూఢవిశ్వాసములు భారతదేశములో మాత్రమే వున్నవని క్రైస్తవమతము ప్రాకినంత మేరకట్టి వేమీ లేవనీ ఫాదరీలు తరుచుగా బడాయిలు కొడుతూ పాటలుపాడుతూవుండడం మనంవింటునేవున్నాము. 'ఆహా! మనదేశ మెంత మూఢదేశము, వారివలె మనము విజ్ఞాననిధుల మేనాడు కాగలము' అని తలపోసుకొని యువకులు లేరు మన దేశంలో. కాని ప్రకృతి ప్రతిదేశంలోను ఎల్లకాలం వొక్కలాగే రూల్సుప్రకారం వర్తించుకొనిపోతూవుండదు. మానవప్రకృతిలాగే భౌతికప్రకృతిలోకూడా ఎన్ని చట్టాలు వున్నాయో, 'అన్ని చట్టవిరుద్ధవర్తనలుకూడా కనిపిస్తూవుంటాయి. చట్టాల ఆవశ్యకత, రహస్యమే మనకు తెలునును కాని, అవి తెగిపోవలసిన ఆవశ్యకత, దాని కారణము, ఆ రహస్యమూ మన కింకా తెలియదు. సాధారణప్రకృతికి విరుద్ధముగా ఎక్కడేనా కొన్ని చర్యలు కనిపించితే విజ్ఞానులు వానికి కారణాలు వెతుక్కుంటూ తన్నుకుంటూవుంటారు; సాధారణులు అవి యేవో సైతానుచర్యలు దయ్యాల చేష్టలు అని భయపడుతూవుంటారు; మతాసక్తిగల ఛాందసులు జపతపాలుచేసి వానికి ప్రతీకారం చేయజూస్తారు; సంస్కారచిత్తులు అది మూఢత్వమని హేళన చేస్తూవుంటారు. ఎవరెన్ని చేసినా ఆ ప్రకృతి విరుద్ధచర్య లప్పుడప్పుడు జరుగుతూవుంటాయి కాని మానవు.

మన దేశంలో దయ్యాలు బెడ్డలు విసరినట్లు, చద్దిఅన్నములు తినేసినట్లు, పురిటాళ్లమంచా లెత్తివేసినట్లు, స్త్రీలను పిల్లలను పీడిస్తున్నట్లు అనేక కథలు చెప్పుకుంటూవుంటారు కొందరు. అవి వట్టి అబద్ధాలని కొందరు కొట్టేస్తూవుంటారు. మనము యెవరినీ కాదనవద్దు. అల్లాటి చర్యలు జరిగినవని పెద్దమనుష్యులు చెప్పినట్లు కాస్త నమ్మదామే అనుకోండి. జరిగితేమాత్రము ఆశ్చర్యమేమి? జరగలేదంటే తీరిపోయిందా? మనవాళ్లనంటే మనము నమ్మడం

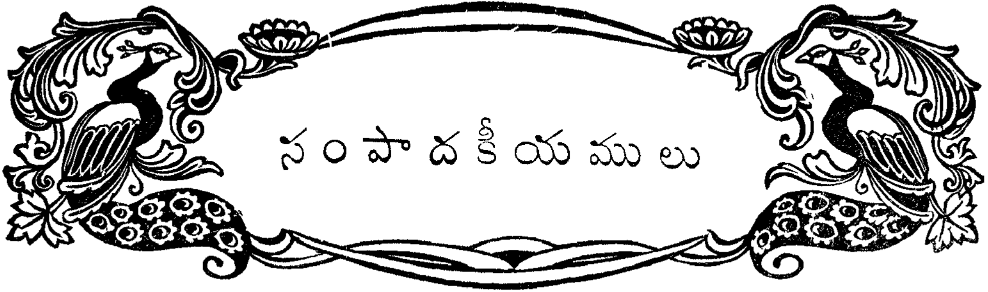
మానేస్తాము కాని, పాశ్చాత్యదేశస్థులనుకూడా నమ్మడం మానేస్తామా? ఆ దేశాల్లోకూడా ఆలాగు జరుగుతున్నాయంటే శాస్త్ర నిదానంగా ఆలోచింప వలసిన విషయమే అని అందరూ ఒప్పుకుంటారని మా వుద్దేశ్యము.

మనకు పాలకదేశమైనటువంటిన్నీ గురుదేశమైనటువంటిన్నీ ఇంగ్లాండులో సౌతుసెస్టను అనే ఒక గ్రామములో ఒక దెయ్యము ఈదిగువ చెప్పిన పనులన్నీ చేసిందట. కోడిగ్రుడ్లన్నీ తినేస్తుంది పెంకుటింటి డాబామీదికి పెద్దకన్నాలుపెట్టి యెక్కడినుంచో తెచ్చి నీళ్లు వొలకపోసి యిల్లంతా ముంచేస్తుంది. ఇంటిల్లిపాదినుందినీ భయపెడుతుంది. వింతవింత జంతువులు పిట్టలూలాగ కేకలు అరుపులు యీలలూ వేస్తుంది. బి. గాస్వెలు అనే ఆయన కుటుంబసహితంగా ఆ యింట్లో నివసిస్తున్నాడు. తన పడకగదిలో ఒకనాడు తెల్లవారగట్ల పెద్ద చప్పుడయింది. ఇంటావిడ యెలకలు కాబోలును పోనిద్దురూ అంది తెల్లవారిచూస్తే మనిషి దూరేటంత కన్నము మేడడాబాలో చేసివుంది. ఇంట్లో తిను బండారములన్నీ ఆలాగే మాయమౌతున్నాయి. ఎలకలన్న సమాధానము మతి నచ్చలేదు. ఏవో వింతజంతులైయుంటుం దనుకున్నారు. ఇప్పుడు డాబానిండా పెద్దపెద్ద కన్నాలే, కన్నాలలోంచి సింహాచలం ధారలలాగ నీటిప్రవాహాలే.

పాపము గాస్వెలు ఏమిటిచేస్తాడు! కిటికీలన్నీ తెరిపించేశాడు, అన్ని గదులలోను కాగడాలూ మంటలూ వేయించేశాడు. పోలీకాపులను, తోటమాలీలను అందరినీ తెల్లవార్లూ కాపుపెట్టాడు. ఇంతాచేస్తే ఒకపిల్లి హడావిడిగా అందులో పరుగెత్తింది. పిల్లే ఇదంతా చేసివుంటుందని సమాధానం చేసుకుని కాపలా కొంచెం తగ్గించి ఆ యింట్లోనే కుటుంబము కాలక్షేపము చేస్తున్నారు. కాని గాస్వెలు కూతురుకు ఏదో ఒక భయంకరాకారం ప్రతీక్షణమూ కనిపిస్తునేవుంటుంది. ఆమెకు నోట మాటరాక మూర్ఛిల్లిపోతుంది. ఫలానా అని చెప్పడానికికూడా తడబడుతుంది. వూరందరూ ఆ యింట్లో దయ్యమున్నాదని నిశ్చయించేశారు. మన వేదాంతులైతే అది పూర్వజన్మప్రారబ్ధ మంటారు. పూర్వజన్మప్రారబ్ధమైనా కాకపోయినా యీ జన్మలో అనుభవమనడానికి సందేహములేదు. శాస్త్రజ్ఞులు దీనికి సమాధానములు చెప్పి ఆ కుటుంబమును కాపాడితే యెంతో పుణ్యము కట్టుకుంటారు.

—••••••—





సంచికాప్రశంసః—

ఈ దరరాసంచికలో వ్రాయబడిన గద్య పద్య గేయాది వ్యాసములెల్లయు స్త్రీ విలేఖరులవి మాత్రమేయైయున్నవని పాఠకులు గమనింపఁగలరు. మన ఆంధ్రనారీమణులు షడ్రుచి సంయుక్తములైన భక్ష్యభోజ్యాది పాకములనేగాక నవరస భరితంబులైన సాహిత్యపాకంబుల గూడ తయారుచేసి స్త్రీపురుషుల కాప్యాయనములగు నామెతలు పెట్టి జిహ్వాత్రుప్పులు డుల్లించగలరని యీ సంచిక చెప్పక చెప్పుచున్నది. కథాకల్పనము, గంభీరాలోచనము, విషయచర్చ, రాజకీయములయందు అనుభవము మొదలగు నంశములలో పురుషుల వ్యాసములకివి తీసిపోవని శ్రీమతులు వందేమాతరం, నాగమ్మ, చూడికుడుత్తమ్మ, రామాబాయమ్మ, వరలక్ష్మమ్మ, రుక్మిణమ్మ, సీతాంబ, తులిశమ్మ మొదలగు వారల వ్యాసరత్నములవల్ల విశదముకాగలదు. ఈ సంచిక మన ఆంధ్రనారీమణుల విద్యాశక్తిని, స్వతంత్రాలోచనాశక్తిని, వ్యాసరచనానురక్తిని, సరస్వతీదేవతాభక్తిని వృద్ధిచేసి, పుంఖానుపుంఖములైన సాహిత్యరచనలు వారి లేఖినులనుండి వెలువడునట్లు చేయునుగాక!

కార్మికగర్భిణుల ఆరోగ్యరక్షణము:—

సంసారనిర్వహణమునకై వలయు ధనము నార్జించుట పురుషుని కర్తవ్యమును, అంతకు మించకుండనే వ్యయమును సర్దుచు గృహనిర్వహణ మొనర్చుట స్త్రీకర్తవ్యముగను సాధారణముగా హిందూదేశమున తలపబడుచున్నది. కాని అనుభవములో ఏ పెద్ద జీతగాండ్రకో తప్ప సాధారణవిషయమున ఈ సూత్రము సాగకున్నది. పురుషుడు సంపాదించిన ధనముతోనే స్త్రీ జీవించుట ఆమె ఆర్థికస్వాతంత్ర్యమునకు వ్యతిరిక్తమైనదనియు, పురుషునితో సమాన స్వాతంత్ర్యమును స్త్రీ అనుభవింపఁదలచినయెడల అతనిచే సంపాదితమగు ద్రవ్యముపైననే తానాధారపడక తానుకూడ ఉద్యోగముచేసి తనపేర కొంతధనమును బ్యాంకులో వేసుకొని పురుషుని పూచీలేకుండా తాను ఖర్చుపెట్టికొన గలిగియుండవలెననియు మొదలగు భావములు పాశ్చాత్యవిద్యా విలాసితలకు తఱచుగా కలుగుచు ఆప్రకారము వర్తించుచుండుటయు మనము చూచుచున్నాము.

కేవలము ఆర్థికస్వాతంత్ర్య దృష్టితోకాక కుటుంబ నిర్వహణ దృష్టితో చూచినను,

అనేక పేదకుటుంబములలో పురుషునొక్కని యార్జనయు చాలదనియు, అతడు స్త్రీ సహాయమును కూడ అపేక్షించుచున్నాడనియు, స్త్రీ అట్టి శ్రమపడి ధనమార్జించుచు గృహనిర్వహణ మొనర్చుచున్నాదనియు కూడ మనకు తెలిసినవిషయమే. పల్లెటూళ్ల రైతులలో పురుషులు చేయవలసిన భారమైనపని పురుషులును స్త్రీలు చేయగల చులకనైనపనులను స్త్రీలును చేయుటవలననే వ్యవసాయము సాగుచున్నదనుట మనకు ప్రత్యక్షమైన విషయమే. తక్కిన కోతలు, ఊడుపులు, మోతలు మొదలగు కేవలము కూలిపనులలో స్వంత వ్యవసాయములు లేనివారలు వ్యవసాయదారులవద్దకు కూలికి పోయి స్త్రీలును పురుషులును గూడ దినము కూలులు ఆయాసమయములలో పుచ్చుకొందురు; లేని సమయములలో వారును వీరును కూడ నిర్వ్యాపారముగనే ఉందురు. ఇట్టి కాలమునే రాట్నమువడుకుట మొదలగు పనులలో బుచ్చిన సద్వినియోగముచేసి యెంతో కొంత ధనమును సంపాదించుకొనవలెనని గాంధీమహాత్ముడు చెప్పుచున్నాడు. అట్లుచేయుట మంచిదని యెల్లరును గ్రహించియు ఆచరింపకుండుటయు, ఇట్టి చిన్ని చిన్ని పరికరములను విదేశీ దిగుమతి దారులవద్ద కొనుక్కొనుటయు మిగుల శోచనీయము. ఇది పల్లెటూరి పనివాండ్రయవస్థ.

ఇక పట్టణవాసముల పనివాండ్ర యవస్థ చూతము. వీరిలో పెక్కుఱు ఫ్యాక్టరీలు, మిల్లులు మొదలగు స్థిరమైన సంస్థలలో సేవకులే. వీరి కేడాదిపొడవునను పనియుండును. పని చేయునంత కాలమును యజమానులు వీరికి కూలులో జీతములో యిచ్చుచుందురు. వీరి కూలిపనులవల్లనే యజమానులు శ్రీమంతులై అంగరంగవైభోగములను భవించుచు, బ్యాంకులలో సొమ్ము మిగుల నిలవచేసుకొనుచు, క్రొత్త క్రొత్త మిల్లులను కట్టుకొనుచున్నారనుట లోకవిదితము. మరి యేకారణముచేత గాని యజమానులు వీరిని త్రోసివేసినను, లేదా పనిచేయలేని దినములకు కూలులీయ లేని వీరు అన్యథా శరణము లేక మలమల మాడిపోవుటయు నిశ్చయము. తమ నంతటి ఆగర్భ శ్రీమంతులనుగా నొనరించుచున్న కూలివాండ్రపైని ఉద్యోగస్థులపైని యజమానులనురాగ విశ్వాసములు చూపుచు, వారికి కాలు చేయి నొచ్చినప్పుడు నిరాధారులు కాకుండా చూడవలసిన బాధ్యత యజమానులపై గలదని నాగరికదేశములన్నియు అంగీకరించుచున్నవి. మన దేశపు మిల్లుల యొక్కయు కూలివారియొక్కయు పరిస్థితులను విచారించిన లేబరు రాయలు కమిషను వారు కార్మికుల శ్రేయస్సుకొరకు కొన్ని కొన్ని సూచనలుచేసిరి.

ఇట్టి కార్మికులలో నొకభాగమగు స్త్రీల శ్రేయస్సు విషయమున చేయబడుచున్న చర్యలనుగూర్చి మనము కొంత విచారింతము. పురుషుల కెప్పుడో కాలు చేతులు నొచ్చునుగాని స్త్రీలు తరుచుగా గర్భిణులై ప్రసవాత్పూర్వమునను పరమునను కొంత కాలము పని చేయజాలరనుట నిశ్చయము. అట్టికాలములో యజమానులు వారి ననద్ధ

చేయక కూలులనిచ్చి కుటుంబములను నిలువబెట్టవలసిన బాధ్యతలను నెరవేర్చవలసినవారై యున్నారు. వారట్లు చేయనిచో ప్రభుత్వమువారును శాసనసభ్యులును నిర్బంధముగా వారిచేత నట్టి విధాయకకృత్యమును చేయించవలెను. ఇందుకొఱకై శ్రీయుత వి. యమ్. రామస్వామి ముదలియారుగారు మదరాసు శాసనసభలో నొక బిల్లును పెట్టినారు. అది శాసనసభలో చర్చ ముగిసినవెనుక డాక్టరు నటేశముదలియారుగారి అధ్యక్షతక్రింద నేర్పరుపబడిన సెలెక్టుకమిటీకి, తగిన మార్పులకొరకు కొసంగబడినది. వారు కొన్ని మార్పులను చేయుచు నివేదికను తయారుచేసి ప్రకటించినారు. ఆమార్పులు చాలా విశాలదృష్టితో చేయబడి కార్మికయువతుల కెంతయు శ్రేయస్కరమైనవనుటకు సందేహము లేదు.

ఈ శాసనము మదరాసు నగరమునను తత్పరిసరములగు మరికొన్ని నగరములలోను గల ఫ్యాక్టరీలకే గాక మదరాసు రాజధానియంగలి ఫ్యాక్టరీల కన్నిటికి వర్తించునటుల చేసిన మార్పు మొట్టమొదటిది. ఇందువల్ల యీ శాసనప్రయోజనము కొన్ని ఫ్యాక్టరీలలోని కార్మికయువతులకే కాక అన్ని ఫ్యాక్టరీల యువతులకును సమముగ కలుగును. ప్రసవాత్పూర్వమున నాలుగు వారములు పూర్వమునుంచికూడ యజమానులు యువతులవద్దనుండి పని పుచ్చుకొనరాదనునది రెండవది. ప్రసవాత్పరమునకూడ మూడు వారములు పని పుచ్చుకొనరాదనునది ప్రధానమగు మూడవమార్పు. ఈ యేడు వారములలోను ఆపెకు దినమునకు ఎనిమిదణాల చొప్పున యజమాను లీయవలెనని కమిటీవారు ఏకగ్రీవముగ తీర్మానించినారు. కొందఱు యజమానులు ఈ కూలుల నిచ్చుటను తప్పించుకొనుటకొఱకు ముందుగానే గర్భిణిస్త్రీలను పనులనుండి తప్పించుకొని శాసనప్రయోజనమును వమ్మొనరింపవచ్చును. ఆరేడుమాసముల గర్భిణీస్త్రీలను పనినుండి తొలగించరాదనికూడ మఱియొక నిర్బంధము చేయబడినది. ఈ కూలిలాభము ఆమెకే కాకుండా, ఒకవేళ ఆమె చనిపోయినచో ఆమె నిర్ణయించిన మరియెవ్వరికైనను ఇయ్యవలసినదేయని మరియొక సూచన చేయబడినది. ఈ శాసనము నతిక్రమించి నిండుచూలాండ్రచేతను లేతబాలింతలచేతను పని చేయించుకొనినట్టిగాని, దినము కూలుల నీయనట్టిగాని యజమానులకు రు. 250 లు జరిమానా విధించవలెనని నిర్ణయించబడెను. కనుక ఇట్టి సూచనలతో కూడిన బిల్లును విశేషము మార్పులు చేయకుండా గవర్నరుగా రంగీకరింతురు గాక యని నమ్ముచున్నాము.

—o—

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR K N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS

స్త్రీవిద్యావిషయిక చదలవాడ శ్రీ వేంకటానందమూర్తి
స్మారక పద్యరచన పరీక్షాపీఠము

(తృతీయవార్షికోత్సవం, 12-12-1934)

పై వార్షికోత్సవ సందర్భమున "స్త్రీవిద్యావిధానము"నుగూర్చి 25 (పాతిక) పద్యములను వ్రాసి ఈక్రింది నిబంధనల ననుసరించి పోస్టుద్వారా 11-11-1934 తేదీ సాయంకాలము 5 గంటలలోగా పంపించు కవయిత్రీమతల్లులకు (1) ప్రథమబహుమానము సువర్ణపతకమును, (2) ద్వితీయ బహుమానము రజతపతకమును, (3) తృతీయబహుమానము మొల్లరామాయణగ్రంథ రాజమును, (4) 100 గుణములు సంపాదించువారికి "కవిరాజ్ఞి" బిరుదు నొసఁగఁబడును.

నిబంధనలు

(1) ఈపరీక్ష తెలుఁగులో కవితనేర్చిన స్త్రీలకుమాత్రె మేర్పరుపఁబడినది.

(2) పద్యములు ఫూల్సుక్యాప్ అరఠావుపై జులో ఒకవైపుననే వ్రాయవలెను.

(3) పద్యముల కాగితములపై వ్రాసినవారిపేరుగాని మరేట్టిగుర్తులుగాని లేక పద్యములు సహితము స్వదస్తూరిలో వ్రాయఁబడఁగూడదు.

(4) పద్యములు వాపసు కోరువారు పోస్టుబిళ్ళలను పంపవలెను.

(5) పద్యముల కాగితములతో కలిపి సీళ్లున్న కవరులో పద్యములు వ్రాసినవారి పేరు చిరునామాయును, ఈ క్రిందివిధముగ సర్టిఫికేటున్ను చేర్చి, కవరుపై ఏమియు వ్రాయక, ఒకే పార్సిలుగా పంపవలెను.

(6) పద్యములు ఎట్టిపాకములో వ్రాయఁబడినను లక్షణరస సమన్వితములుగ నుండవలెను.

సర్టిఫికేటు

"ఈ పద్యములు నిఘంటువులనుబోలు లక్షణగ్రంథములు తక్క మిగతా ఎట్టి పుస్తకములను జూడకయే స్వాభిప్రాయపూర్వకముగ వ్రాయబడినవని ఇందుమూలముగ శపథముజేసి చెప్పుచున్నాను. సంతకము."

(7) మార్కులు: లక్షణమునకు 30; వ్యాకరణమునకు 30; భావమునకు 30; శైలికి 10; మొత్తము 100 మార్కులు.

(8) పీఠాధిపతులు జయనిర్ణయసభలో పాల్గొనరు.

(9) బహుమతులు 12-12-34 తేదీ పోస్టుద్వారా పంపబడును.

1933 సం॥ బహుమతులు

స్వర్ణపతకం: శ్రీమతి సి. సువర్చలాదేవిగారు, మదరాసు.

రజతపతకం: శ్రీమతి సంకా వేంకాయమ్మగారు, హైదరాబాదు.

తృతీయం: శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు, రాజమండ్రి.

వివరములకు:— దైవజ్ఞశిఖామణి, ప్రౌఢకవి, చదలవాడ ధర్మరాజు సిద్ధాంతి, ఆంధ్రజ్యోతి ర్విద్యాలయం, మోతేపల్లివారి వీధి, ఏలూరు, (పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా.)